EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 16. 12. 2025
COM(2025) 783 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o uplatňovaní nariadenia o mechanizme uhlíkovej kompenzácie na hraniciach

Zoznam skratiek

CBAM	mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach
SCP	spoločná centrálna platforma
Číselný znak KN	číselný znak kombinovanej nomenklatúry
CO_2-eq	ekvivalent oxidu uhličitého
COP	konferencia zmluvných strán (UNFCCC)
EHP	Európsky hospodársky priestor
EF	emisný faktor
EU ETS	systém EÚ na obchodovanie s emisiami
GHG	skleníkový plyn
KNN	kompenzácia nepriamych nákladov
IFCMA	Inkluzívne fórum o prístupoch k zmierňovaniu emisií uhlíka (hlavná iniciatíva OECD)
LDC	najmenej rozvinuté krajiny
MRV	monitorovanie, nahlasovanie a overovanie
VPO	vnútroštátny príslušný orgán
ZVO	zmluva o nákupe elektriny
ŠVE	špecifické viazané emisie
MSP	malý a stredný podnik
UNFCCC	Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy
WTO	Svetová obchodná organizácia

Obsah

Zoznam skratiek 1
Zhrnutie 3
1. Úvod 5
2. Aktuálny stav: mechanizmus CBAM na konci prechodného obdobia 7
2.1. CBAM, stanovovanie cien uhlíka a fóra 7
2.2. Prechodné obdobie mechanizmu CBAM 12
3. Spolupráca s našimi partnermi 22
3.1. Spolupráca s tretími krajinami 22
3.2. Vplyv mechanizmu CBAM na tretie krajiny 26
3.3. Uľahčenie vykonávania mechanizmu CBAM pre výrobcov z tretích krajín 38
3.4. Uplatňovanie mechanizmu CBAM v Európskom hospodárskom priestore (EHP) 38
4. Zvýšenie účinnosti a efektívnosti mechanizmu CBAM 39
4.1. Úvod 39
4.2. Nadväzujúci tovar 39
4.3. Vyhýbanie sa mechanizmu CBAM: obchádzanie a iné praktiky, ktorých cieľom je neprimerane znížiť záväzok v rámci mechanizmu CBAM 41
4.4. Elektrina 42
4.4.1. Dovoz elektriny z krajín západného Balkánu a Ukrajiny 42
4.4.2. Dovoz elektrickej energie zo Spojeného kráľovstva 43
4.5. Únik uhlíka 44
4.6. Štandardné ceny uhlíka 45
4.7. Metodika výpočtu viazaných nepriamych emisií 45
4.8. Úprava na zohľadnenie bezodplatného prideľovania kvót 46
4.9. Zefektívnenie administratívnych procesov 47
5. Výhľad: Rozšírenie a dokončenie mechanizmu CBAM: Krok 2 47
5.1. Nepriame emisie 47
5.2. Emisie z dopravy 50
5.3. Rozšírenie rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na ďalšie odvetvia 52
5.3.1. Prekurzory tovaru 52
5.3.2. Ďalší tovar 53
5.3.3. Nadväzujúci tovar 57
6. Závery, ďalšie kroky 58

Zhrnutie

V tejto správe sa skúma uplatňovanie únijného mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (CBAM) počas prechodného obdobia od 1. októbra 2023 do konca roka 2025. Hodnotí sa v nej prínos mechanizmu CBAM k riešeniu úniku uhlíka a podpore globálneho stanovovania cien uhlíka a skúma sa jeho riadenie, správa, presadzovanie a medzinárodný rozmer. V správe sa takisto uvádza plán vykonávania a sprievodné opatrenia potrebné na zabezpečenie efektívneho a účinného režimu konečného uplatňovania mechanizmu CBAM od roku 2026.

Počas prechodného obdobia v rokoch 2023 – 2025 mechanizmus CBAM podporoval monitorovanie a nahlasovanie viazaných emisií v dovážanom tovare z celého sveta.

Blížiaci sa dátum začiatku konečného obdobia mechanizmu CBAM 1. januára 2026 sa stal motiváciou k zníženiu viazaných emisií dovážaných do EÚ. Svojou koncepciou, ktorá zahŕňa odpočet skutočne zaplatenej ceny uhlíka z finančnej úpravy v rámci mechanizmu CBAM, sa stal aj katalyzátorom stanovovania cien uhlíka. To podporilo celosvetovo rastúci trend zavádzania rozšírených systémov obchodovania s emisiami a uhlíkových daní. Mechanizmus CBAM takisto poskytol celosvetovo jedinečnú príležitosť na širšiu politickú diskusiu o opatreniach v oblasti klímy.

Počas tohto prechodného obdobia sa Komisia aktívne zapájala do práce na koordinovaných opatreniach týkajúcich sa uhlíka na hraniciach na príslušných multilaterálnych fórach spoločne s klubmi a koalíciami podobne zmýšľajúcich aktérov, ktorí sa zaoberajú uhlíkom. Spolupracovala aj s našimi obchodnými partnermi a medzinárodnými organizáciami (vrátane WTO) a na medzinárodných fórach, aby predstavila a vysvetlila ciele, koncepciu a prvky implementácie mechanizmu CBAM.

V súčasnosti sa v 95 jurisdikciách uplatňuje približne 80 nástrojov na stanovovanie cien uhlíka, pričom v roku 2025 zachytávali približne 28 % celosvetových emisií skleníkových plynov[1]. S cieľom zohľadniť cenu uhlíka skutočne zaplatenú v odvetviach CBAM v rámci týchto nástrojov stanovovania cien uhlíka bude Komisia pred prijatím vykonávacieho aktu, ktorým sa stanovia pravidlá odpočtu ceny uhlíka v 1. štvrťroku 2026, žiadať zainteresované strany o spätnú väzbu.

Na celom svete vzniká čoraz viac dobrovoľných systémov stanovovania cien uhlíka. To vysiela silný pozitívny signál súkromnému aj verejnému sektoru o výhodách stanovovania cien uhlíka na dosiahnutie cieľov v oblasti klímy. EÚ takisto sprísňuje svoje politiky v oblasti klímy. V júli 2025 Komisia navrhla zmenu európskeho právneho predpisu v oblasti klímy, aby sa mohol stanoviť cieľ EÚ v oblasti klímy na rok 2040, ktorým je zníženie čistých emisií skleníkových plynov v EÚ do roku 2040 o 90 % v porovnaní s rokom 1990, ako sa uvádza v politických usmerneniach Komisie na roky 2024 – 2029. V novembri 2025 sa členské štáty v Rade pre životné prostredie dohodli na všeobecnom smerovaní k právne záväznému hlavnému cieľu do roku 2040 vo výške 90 %, pričom domáci cieľ je 85 % a až 5 % medzinárodných uhlíkových kreditov. V decembri 2025 dosiahlo predsedníctvo Rady a zástupcovia Európskeho parlamentu predbežnú dohodu o týchto cieľoch. Napriek zložitosti zavádzania nového nástroja sa EÚ podarilo vytvoriť funkčný rámec riadenia mechanizmu CBAM v bezprecedentne krátkom čase. Členské štáty, Komisia a zainteresované

[1] Skupina svetovej banky: *State and Trends of Carbon Pricing Dashboard* (Informačný prehľad o stave a trendoch stanovovania cien uhlíka), stiahnuté 3. 11. 2025; https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/compliance/instrument-detail.

strany využili prechodné obdobie na zhromažďovanie údajov a skúseností, rýchle vyvodenie záverov a zavedenie mechanizmu, ktorý je nielen funkčný, ale sa aj neustále zlepšuje. Nariadením o zjednodušení mechanizmu CBAM [nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2025/2083 z 8. októbra 2025, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2023/956] sa posilnilo súčasné riadenie a Komisia ním získala silnejšiu úlohu pri dohľade nad vykonávaním mechanizmu CBAM prostredníctvom centralizovaného registra CBAM.

EÚ pravidelne spolupracuje s medzinárodnými partnermi a zainteresovanými stranami, ktoré majú záujem o fungovanie mechanizmu CBAM v EÚ alebo vyjadrili obavy týkajúce sa jeho koncepcie či praktických aspektov jeho vykonávania. Takisto aktívne podporuje a financuje aj projekty dekarbonizácie v tretích krajinách. Na základe poznatkov získaných počas prechodného obdobia CBAM bude Komisia naďalej podporovať krajiny v ich úsilí o dekarbonizáciu vrátane vykonávania mechanizmu CBAM, ako sa uvádza v globálnej vízii EÚ v oblasti klímy a energetiky, ako aj v návrhu nástroja Globálna Európa. Z výsledkov modelovania uvedených v tejto správe vyplýva, že vplyv mechanizmu CBAM na najmenej rozvinuté krajiny, rozvojové krajiny a krajiny európskeho susedstva je relatívne malý. Predovšetkým zmena (v porovnaní so scenárom bez mechanizmu CBAM) v HDP najmenej rozvinutých krajín sa do roku 2035 celkovo modeluje na menej ako 0,01 %. Zároveň sa očakáva, že zavedenie mechanizmu CBAM prispeje k celosvetovému zníženiu emisií skleníkových plynov.

Mechanizmus CBAM sa bude zavádzať postupne počas ôsmich rokov od roku 2026 do roku 2034 súbežne s postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót v rámci systému EU ETS. Výrobcovia tovaru CBAM v EÚ a mimo nej tak takisto získajú čas na to, aby pokračovali v dekarbonizácii, a tretie krajiny na to, aby zaviedli systémy stanovovania cien uhlíka.

Na základe poznatkov získaných počas prechodného obdobia a spätnej väzby od zainteresovaných strán sa Komisia takisto rozhodla použiť dvojfázový prístup na posilnenie a rozšírenie mechanizmu CBAM v nasledujúcich rokoch.

Krok 1 v rokoch 2026 – 2027 zahŕňa návrhy z konca roka 2025 o rozšírení na nadväzujúci tovar, posilnení mechanizmu CBAM prostredníctvom pravidiel proti jeho obchádzaniu, zmene pravidiel výpočtu viazaných emisií elektrickej energie a dočasnom podpornom mechanizme na dekarbonizáciu odvetví s vysokým zostávajúcim rizikom úniku uhlíka, a v roku 2026 vykonávací akt o stanovení pravidiel odpočtu ceny uhlíka skutočne zaplatenej v tretích krajinách. Cieľom tohto balíka je zvýšiť účinnosť mechanizmu CBAM zmiernením rizika úniku uhlíka pri nadväzujúcom tovare, posilnením presadzovania mechanizmu, odrádzaním od praktík vyhýbania sa mechanizmu a stimulovaním dekarbonizácie elektrizačných sústav v tretích krajinách.

V **kroku 2** sa počíta s tým, že (**v roku 2027**) bude nasledovať správa s vyhodnotením spôsobov ďalšieho rozšírenia rozsahu pôsobnosti i) na nepriame emisie z ďalšieho tovaru CBAM (železo a oceľ, hliník a vodík) a ii) na ďalšie odvetvia.

1. Úvod

Kontext a účel tejto správy

V analýze obsiahnutej v tejto správe sa skúma dosahovanie cieľov počas prechodného obdobia, hodnotí sa prínos mechanizmu CBAM k riešeniu úniku uhlíka a podpore globálneho stanovovania cien uhlíka a skúma sa jeho riadenie, správa, presadzovanie a medzinárodný rozmer. V správe sa takisto uvádza plán vykonávania a sprievodné opatrenia potrebné na zabezpečenie efektívneho a účinného konečného režimu uplatňovania mechanizmu CBAM od roku 2026.

Správa reaguje aj na požiadavky článku 30 ods. 2 nariadenia o mechanizme CBAM[2], aby sa posúdili relevantné aspekty súvisiace s nariadením, ako napríklad:

- rozšírenie rozsahu pôsobnosti nariadenia na i) viazané nepriame emisie z ďalšieho tovaru CBAM (pozri kapitolu 5.1); ii) viazané emisie v preprave tovaru CBAM a dopravných službách (pozri kapitolu 5.2); iii) ďalší tovar (pozri kapitolu 5.3.2) a iv) iné vstupné materiály (prekurzory) pre tovar CBAM (pozri kapitolu 5.3.1),
- príslušné kritériá, ktoré sa majú uplatňovať v kontexte rozšíreného rozsahu pôsobnosti,
- technické požiadavky na výpočet viazaných emisií pre iný potenciálny tovar CBAM,
- medzinárodné diskusie o opatreniach v oblasti klímy (pozri kapitoly 2.1 a 3.1) a vplyv mechanizmu CBAM na rozvojové krajiny, najmä na najmenej rozvinuté krajiny (pozri kapitolu 3.2),
- riadenie mechanizmu CBAM (pozri kapitolu 2),
- metodika výpočtu nepriamych emisií (pozri kapitolu 4.6).

Počas prechodného obdobia boli dovozcovia povinní štvrťročne podávať správy o emisiách skleníkových plynov viazaných v tovare CBAM uvedenom na trh EÚ bez akýchkoľvek finančných povinností. Cieľom bolo získať spoľahlivé údaje, zdokonaliť metodiky, vybudovať administratívne kapacity a pripraviť definitívny systém mechanizmu CBAM.

Na základe údajov mechanizmu CBAM zozbieraných v prechodnom registri sme zistili výrazné zvýšenie dodržiavania pravidiel vykazovania v rámci mechanizmu CBAM. 95 % všetkých dovozcov, ktorí dovážajú viac ako 50 ton tovaru CBAM ročne, vykazovalo v 3. štvrťroku 2025 namiesto štandardných hodnôt skutočné viazané emisie.

Ide o obrovský nárast oproti 3. štvrťroku 2023, keď nadobudli účinnosť prechodné pravidlá mechanizmu CBAM a skutočné emisie vykázalo len 11 % dovozcov. Dokonca aj v prípade dovozov menších množstiev, ktoré boli teraz oslobodené (na základe súhrnného legislatívneho balíka prijatého Európskym parlamentom a Európskou radou), viac ako 50 % dovozcov vykazuje skutočné viazané emisie.

Teraz je potrebné prejsť do druhej fázy a tieto emisie riadne overiť.

[2] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/956 z 10. mája 2023, ktorým sa zriaďuje mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (Ú. v. EÚ L 130, 16.5.2023, s. 52, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj).

Mechanizmus CBAM prispel k trendu zavádzania systémov stanovovania cien uhlíka a monitorovania emisií na celom svete. Od 1. októbra 2023, keď sa mechanizmus CBAM začal uplatňovať, sa počet celosvetovo fungujúcich nástrojov na stanovovanie cien uhlíka zvýšil na 80 nástrojov zavedených v 95 jurisdikciách, pričom v roku 2025 sa vzťahovali približne na 28 % celosvetových emisií skleníkových plynov[3]. Aj to svedčí o tom, že krajiny berú boj proti zmene klímy vážnejšie.

Okrem toho čoraz viac krajín uznáva, že únik uhlíka predstavuje riziko pre všetky energeticky náročné priemyselné odvetvia, a vo viacerých jurisdikciách sa skúmajú alebo zavádzajú opatrenia týkajúce sa uhlíka na hraniciach. Ide o krajiny počnúc rozvinutými ekonomikami (ako Austrália, Kanada, Taiwan a Spojené kráľovstvo) až po krajiny so strednými príjmami a rozvojové krajiny, ako Brazília a Turecko.

Existuje aj niekoľko multilaterálnych iniciatív zameraných na túto problematiku. Otvorená koalícia pre klímu, ktorú Brazília navrhla v klube COP30, je najnovšou iniciatívou po klimatickom klube G7 a inkluzívnom fóre OECD o prístupoch k zmierňovaniu emisií uhlíka (IFCMA).

Potenciál mechanizmu CBAM stimulovať znižovanie emisií v prípade výrobkov uvádzaných na trh EÚ sa naplno prejaví až po definitívnom zavedení mechanizmu od roku 2026. Napriek tomu už existuje mnoho náznakov, že v období od zavedenia mechanizmu CBAM si firmy s čistejšou výrobou udržali alebo zlepšili svoje postavenie na trhu ešte pred jeho zavedením, zatiaľ čo výrobcovia s vyššou uhlíkovou náročnosťou čelia tlaku na prispôsobenie[4]. Z takýchto výsledkov vyplýva, že mechanizmus CBAM prispieva k stimulom pre dekarbonizáciu priemyslu a k zvýšeniu konkurencieschopnosti ekologickejších prevádzkovateľov.

Na základe poznatkov získaných počas prechodného obdobia prijala EÚ v roku 2025 cielený balík zjednodušení na zefektívnenie riadenia mechanizmu CBAM a zníženie administratívnej záťaže pri zachovaní environmentálnej integrity. Medzi jeho hlavné prvky patrí:

- prahová hodnota *de minimis* 50 ton, na základe ktorej je oslobodených približne 90 % dovozcov, ale zároveň sa zachováva pokrytie 99 % viazaných emisií,
- uľahčené plnenie požiadaviek v prvom roku (vrátane upravených požiadaviek na držbu certifikátov),
- objasnené povolenia a zastupovanie a
- posilnená integrácia údajov colných orgánov a mechanizmu CBAM.

[3] Skupina svetovej banky: *State and Trends of Carbon Pricing Dashboard* (Informačný prehľad o stave a trendoch stanovovania cien uhlíka), stiahnuté 3. 11. 2025; https://carbonpricingdashboard.worldbank.org/compliance/instrument-detail.

[4] Nedávna štúdia o indickom oceliarskom priemysle, ktorá je jednou z prvých následných analýz vplyvu mechanizmu CBAM a sú do nej začlenené údaje o vývoze na úrovni podnikov z Indie so spoľahlivými odhadmi emisií a výroby, pričom sa v nej rozlišuje medzi podnikmi s vysokými a nízkymi emisiami, obsahuje výsledky, ktoré „naznačujú, že podniky s intenzitou emisií bližšou k priemeru EÚ alebo nižšou ako priemer EÚ si udržali stabilné množstvá obchodu pri súčasnom zvýšení cien približne o 2 – 3 %, čo je v súlade so zlepšenou relatívnou konkurencieschopnosťou v rámci mechanizmu CBAM. Podniky s vysokou emisnou náročnosťou však zaznamenali čistý pokles cien približne o 9 %. Tieto výsledky spoločne naznačujú skorú diferenciáciu výsledkov trhu v rámci mechanizmu CBAM, pričom vývozcovia s vyššou emisnou účinnosťou majú lepšiu pozíciu na to, aby si udržali ceny, zatiaľ čo podniky s vyššími emisiami čelia skorým známkam obchodného tlaku.“ Zdroj: Gian Luca Vriz, Theodor Cojoianu, Carolyn Fischer, Luca Taschini, *Early signs the EU Carbon Border Adjustment Mechanism is reshaping EU-India steel trade* (Prvé známky toho, že únijným mechanizmom uhlíkovej kompenzácie na hraniciach sa mení podoba obchodu s oceľou medzi EÚ a Indiou).

Očakáva sa, že všetkými týmito opatreniami sa výrazne zníži administratívna záťaž spojená s mechanizmom CBAM a zjednoduší jeho uplatňovanie.

Od roku 2026 sa budú postupne zavádzať finančné povinnosti v rámci mechanizmu CBAM – súbežne s postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót v rámci systému EU ETS a úmerne k nemu. Tým sa pre prevádzkovateľov a správne orgány zabezpečí predvídateľný a vyvážený prechod. V súlade s nariadením o mechanizme CBAM má Komisia v úmysle postupovať v **dvoch krokoch**:

Krok 1 v rokoch 2026 – 2027 s **návrhmi z konca roka 2025** týkajúcimi sa týchto aspektov: rozšírenie na nadväzujúci tovar, pravidlá proti obchádzaniu a pravidlá pre výpočet viazaných emisií elektriny a dočasné riešenie na podporu odvetví s únikom uhlíka, ako aj v roku 2026 vykonávací akt o stanovovaní pravidiel pre odpočet ceny uhlíka skutočne zaplatenej v tretích krajinách.

Krok 2: v **roku 2027** Komisia zváži možnosť rozšírenia na ďalšie nadväzujúce výrobky a ďalšie sektory v rámci ETS, ako sú chemické látky a nepriame emisie.

2. Aktuálny stav: mechanizmus CBAM na konci prechodného obdobia

V tejto časti sa poukazuje na to, ako sa usmerňovaním, diskusiami a osvetovou činnosťou v rámci mechanizmu CBAM vytvorila dynamika vzájomného učenia sa spoločne s celosvetovým zavádzaním stanovovania cien uhlíka a lepším meraním viazaných emisií. Takisto sa v nej dokumentuje prehĺbenie spolupráce s tretími krajinami, širšie povedomie o rizikách úniku uhlíka a vznik plánov v niekoľkých jurisdikciách na vypracovanie vlastných opatrení týkajúcich sa uhlíka na hraniciach.

2.1. CBAM, stanovovanie cien uhlíka a fóra

Mechanizmus CBAM podporil a uľahčil monitorovanie a nahlasovanie viazaných emisií v tovare na celom svete a začal podnecovať znižovanie viazaných emisií dovážaných do EÚ prostredníctvom mnohých kanálov.

Po prvé, s cieľom uľahčiť dodržiavanie pravidiel vykazovania sa mechanizmus CBAM posúva od systému započítavania emisií na základe zariadení (ako sa používa v systéme EÚ na obchodovanie s emisiami – EU ETS) k metodike na úrovni výrobkov.

V rámci systému EU ETS sa emisie monitorujú a overujú na úrovni zariadenia – zvyčajne závodu alebo produkčného miesta – so zameraním na celkové priame emisie vyprodukované v rámci jeho hraníc. Tento prístup je vhodný pre domácich prevádzkovateľov podliehajúcich právu EÚ, ale nemohol by sa priamo uplatňovať na dovoz, kde EÚ nemá právomoc nad celými priemyselnými zariadeniami.

Pre mechanizmus CBAM bola preto potrebná iná metodika, ktorou by sa dali priradiť viazané emisie konkrétnemu tovaru (ako je tona ocele, hliníka alebo cementu) uvedenému na trh EÚ. Komisia vypracovala rámec pre započítavanie emisií na základe výrobkov, ktorý vychádza z medzinárodných postupov, ako je napríklad metodika uhlíkovej stopy a posudzovanie životného cyklu výrobkov, ale prispôsobuje ich tak, aby sa zabezpečila rovnocennosť so spôsobmi výroby a pokrytím emisií v rámci systému EU ETS. Namiesto výpočtu vplyvov počas celého životného cyklu (od ťažby surovín po ich likvidáciu) sa metóda CBAM zameriava

na emisie výrobku z využívania energie a priemyselných procesov až do okamihu, keď výrobok opustí výrobné zariadenie.

Aby to bolo praktické, v metodike CBAM i) sa definujú jasné systémové hranice pre každý zahrnutý výrobok na základe jeho spôsobu výroby (napr. vysokopecná oceľ, slinok na cement); ii) stanovujú sa štandardné emisné faktory; iii) umožňuje sa použitie skutočne nameraných údajov, ak existuje spoľahlivé monitorovanie (a zároveň sa poskytuje možnosť použiť štandardné hodnoty) a iv) vyžaduje sa overovanie treťou stranou s postupným zosúlaďovaním s normami monitorovania, nahlasovania a overovania (MRV) v rámci systému EU ETS. Stručne povedané, táto metóda vykazovania v rámci mechanizmu CBAM umožňuje výpočet porovnateľnej uhlíkovej metriky založenej na výrobkoch. To umožňuje rovnaké zaobchádzanie s výrobcami tovaru CBAM v EÚ a v zahraničí, zabezpečuje sledovateľnosť viazaných emisií a vytvára základ pre prípadné celosvetové zbližovanie pravidiel účtovania uhlíka.

Okrem toho Komisia s cieľom podporiť príslušné zainteresované strany pri dodržiavaní mechanizmu CBAM zaviedla od roku 2023 informačné a komunikačné kampane (pozri ďalej).

Toto úsilie prinieslo výsledky v oblasti dodržiavania mechanizmu CBAM, čo viedlo k zvýšeniu vykazovania skutočných emisií.

Na začiatku prechodného obdobia (4. štvrťrok 2023 – 2. štvrťrok 2024) takmer všetci dovozcovia vykazovali štandardné hodnoty. Len približne 8 – 11 % dovozcov uvádzalo skutočné hodnoty emisií. Zvyšných 89 – 92 % uvádzalo „iné“, čo znamená štandardné hodnoty (alebo „skutočné hodnoty nie sú k dispozícii“)[5].

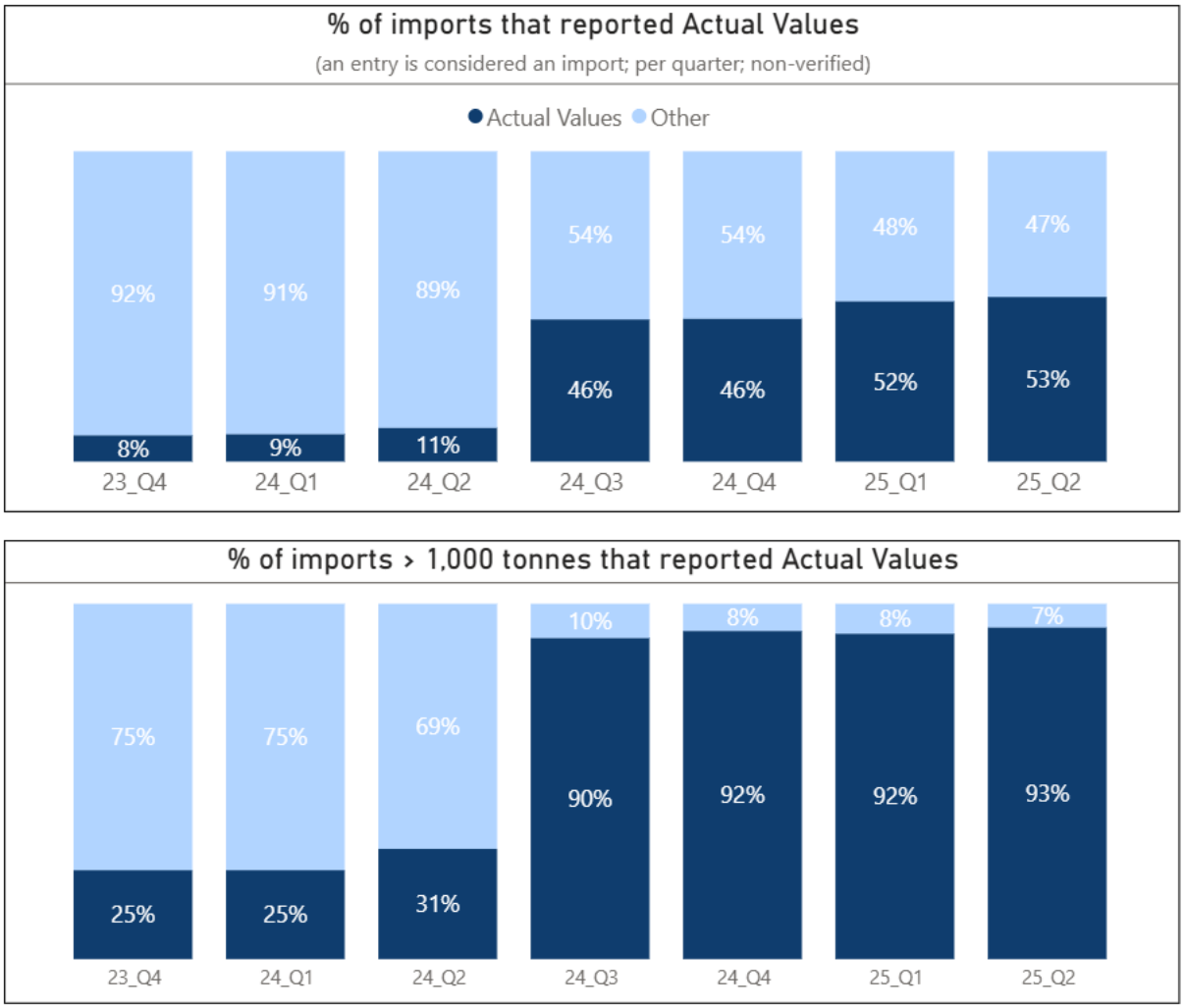
V 3. štvrťroku 2024 sme potom zaznamenali posun. Podiel vykázaného dovozu so skutočnými hodnotami sa zvýšil na 46 %. V 4. štvrťroku 2024 zostal na úrovni 46 % a v 1. štvrťroku 2025 sa ďalej zvýšil na 52 % a v 2. štvrťroku 2025 na 53 %. Inými slovami sa za menej ako rok systém zmenil z prevažne štandardných hodnôt na približne polovicu všetkých položiek, v ktorých sa deklarujú skutočné údaje na úrovni výrobkov.

Tento účinok je ešte zreteľnejší pri veľkých zásielkach (> 1 000 ton). Sú to obchodníci a skupiny, ktoré môžu ľahšie získať údaje od svojich dodávateľov. V ich prípade sa vykazovanie skutočných hodnôt začalo na nízkej úrovni 25 – 31 % v 4. štvrťroku 2023 až 2. štvrťroku 2024. Od 3. štvrťroka 2024 sa potom zvýšilo na 90 – 93 %. Takže čím väčší je dovoz, tým viac sa obchodníci pridržajú skutočných hodnôt v plnom súlade s cieľmi mechanizmu CBAM.

Inými slovami, z hľadiska emisií sú najdôležitejšie tie tony, ktoré sa vykazujú so skutočnými hodnotami. Podrobnejšie informácie z prechodného registra CBAM o zmene pri vykazovaní sú uvedené v grafe 1:

[5] Používanie štandardných hodnôt bolo povolené len počas prvých troch štvrťrokov prechodného obdobia. Potom sa mali používať skutočné hodnoty. V prípadoch, keď deklaranti preukázali svoje (neúspešné) úsilie o získanie skutočných hodnôt svojho tovaru, mohli si vybrať možnosť „skutočné hodnoty nie sú k dispozícii“, čo je funkcia zavedená v prechodnom registri CBAM, na uľahčenie tohto konkrétneho procesu.

Graf 1: Percentuálny podiel dovozu vykázaného v skutočných hodnotách a iných (štandardných hodnotách) v prechodnom období mechanizmu CBAM podľa štvrťrokov

Z predbežnej analýzy vyplýva, že od 4. štvrťroka 2023 do 2. štvrťroka 2025 by štatisticky mohlo dôjsť k percentuálnemu zníženiu odľahlých hodnôt o viac ako polovicu. Medzi možné dôvody zlepšenia kvality údajov v priebehu času patria:

1. Výrobca z tretej krajiny poskytuje údaje o zariadeniach merané podľa vykonávacích pravidiel CBAM (zosúladené s MRV v rámci EU ETS: údaje o činnosti + emisné faktory/emisie z procesov).
2. Výrobca môže priradiť emisie k výrobku CBAM (napr. ku konkrétnemu výrobku z ocele, cementu, hliníka) pomocou metodiky CBAM na úrovni výrobku a systémových hraníc.
3. Dokumentácia je k dispozícii (produkčné údaje, spotrebe paliva/energie, emisiách z procesov, výpočtové listy), takže dovozca ju môže nahrať do registra CBAM.

Mechanizmom CBAM sa preto podporilo a uľahčilo monitorovanie emisií na celom svete, ktoré je prvým nevyhnutným krokom pri príprave opatrení na zníženie emisií.

Mechanizmus CBAM je katalyzátorom rozvoja stanovovania cien uhlíka prostredníctvom svojej koncepcie a uplatňovania odpočtu skutočne zaplatenej ceny uhlíka z finančnej úpravy CBAM. V mechanizme CBAM sa internalizujú environmentálne

externality výroby energeticky náročného tovaru pri jeho vstupe na jednotný trh EÚ. Finančná povinnosť nadobúda účinnosť od roku 2026. Dovozcovia si preto musia kúpiť certifikáty CBAM vo výške viazaných emisií tovaru, na ktorý sa vzťahujú. Tým sa zabezpečí rovnocennosť s rozsahom a cenou uhlíka v rámci systému EU ETS, pričom sa odpočíta cena uhlíka, ktorá bola skutočne zaplatená v krajine pôvodu.

V tejto koncepcii politiky sa odmeňujú výrobcovia, ktorí dokážu merať a znižovať emisie na úrovni výrobku. Vlády sú tak jednoznačne motivované stanovovať ceny uhlíka na vnútroštátnej úrovni a ponechať si príjmy, namiesto toho, aby ich členské štáty EÚ vyberali prostredníctvom spoločnej centrálnej platformy.

Od zavedenia mechanizmu CBAM sa viac jurisdikcií posunulo smerom k stanovovaniu cien a monitorovaniu, nahlasovaniu a overovaniu. Pokrytie sa celosvetovo zvýšilo a výrobcovia prešli od nahlasovania štandardných hodnôt k nahlasovaniu svojich skutočných emisií. Tretím krajinám to vysiela cenový signál potrebný na prijatie opatrení v oblasti cien uhlíka.

Zabezpečením rovnocennosti nákladov na emisie pri dovoze a výrobe v EÚ sa mechanizmus CBAM zaoberá únikom uhlíka a motivuje k dovozu čistejších výrobkov. Tovar s nižšími emisiami si bude vyžadovať menej certifikátov CBAM, čím sa znížia environmentálne náklady a zvýši sa konkurencieschopnosť efektívnych spôsobov výroby (ako sú elektrické oblúkové pece využívajúce nízkouhlíkovú energiu na výrobu ocele, cementu s nízkym obsahom slinku a moderného hliníka). S postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót v rámci systému ETS sa táto výhoda ešte zvýrazní a naplno sa prejaví v roku 2032.

Nedávno prijaté partnerstvo pre čistý obchod a investície s Južnou Afrikou je ďalším dôkazom trendu, ktorý presadzuje EÚ, a to ukotvenie obchodu a investícií do overiteľnej uhlíkovej výkonnosti a nasmerovanie kapitálu na čistejšie a konkurencieschopnejšie dodávateľské reťazce.

Mechanizmus CBAM poskytol celosvetovo jedinečnú príležitosť na podporu väčšieho politického zosúladenia, pokiaľ ide o opatrenia v oblasti klímy. Počas tohto prechodného obdobia sa Komisia aktívne zapájala do príslušných multilaterálnych fór a rôznych koalícií podobne zmýšľajúcich aktérov s cieľom koordinovať opatrenia týkajúce sa uhlíka na hraniciach, riešiť únik uhlíka a interoperabilitu účtovania uhlíka.

Konferencie zmluvných strán (COP) Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC), obchodní partneri EÚ z rozvojových krajín, vyjadrili obavy a neistotu v súvislosti s mechanizmom CBAM, a to aj pokiaľ ide o jeho možný vplyv na tretie krajiny a skutočnosť, že v mechanizme CBAM sa výrobky z rozvojových krajín nevylučujú ani inak neuprednostňujú. Komisia počas sprievodných podujatí, bilaterálnych rokovaní a iných rokovaní s delegáciami tretích krajín, podnikateľskými združeniami a organizáciami občianskej spoločnosti diskutovala o týchto a ďalších otázkach súvisiacich s mechanizmom CBAM. Tieto diskusie prispeli k lepšiemu pochopeniu mechanizmu CBAM ako environmentálneho opatrenia na riešenie úniku uhlíka. Takisto sa v nich zdôraznilo, že Komisia je otvorená spolupráci s tretími krajinami a zapracovaniu konštruktívnej spätnej väzby do koncepcie mechanizmu CBAM.

Na konferencii COP30 v roku 2025 EÚ zopakovala, že víta pokračovanie dialógu s globálnymi partnermi s cieľom posilniť spoluprácu v oblasti politických opatrení na boj proti zmene klímy s vplyvom na obchod vrátane opatrení na zabránenie úniku uhlíka. Komisia prispeje

k mobilizačnému procesu Global Mutirão, na ktorom sa dohodli zmluvné strany COP a ktorý sa týka nového dialógu v rámci pomocných orgánov UNFCCC za účasti zmluvných strán a ďalších zainteresovaných strán (vrátane Medzinárodného obchodného centra, Konferencie Organizácie Spojených národov pre obchod a rozvoj a Svetovej obchodnej organizácie). Cieľom tohto dialógu je posúdiť príležitosti, výzvy a prekážky pre posilnenie medzinárodnej spolupráce v oblasti obchodu. Okrem iného by sa mal zaoberať opatreniami prijatými na boj proti zmene klímy vrátane opatrení, ako je mechanizmus CBAM, ktorými sa upravujú rozdiely v stanovovaní cien uhlíka na hraniciach, ako aj ďalšími opatreniami v oblasti klímy s vplyvom na obchod, ako sú dotácie narúšajúce obchod a vývozné a dovozné obmedzenia nízkouhlíkových technológií a surovín, ktoré sú dôležité pre nízkouhlíkové hospodárstva.

Na konferencii COP30 EÚ podporila aj niekoľko viacstranných iniciatív vrátane vyhlásenia vedúcich predstaviteľov o Otvorenej koalícii pre klímu. Vo vyhlásení sa uznáva význam stanovovania cien uhlíka a trhových mechanizmov ako kľúčových nástrojov na podporu opatrení v oblasti klímy na celom svete.

EÚ sa aktívne zapojila do inkluzívneho fóra OECD o prístupoch k zmierňovaniu emisií uhlíka (IFCMA), v rámci ktorého spolupracuje so 60 členskými krajinami s cieľom podporiť koherentnejšie prístupy ku globálnemu úsiliu o zmierňovanie emisií. Európska komisia najmä dobrovoľne prispela k zvýšeniu interoperability údajov o intenzite emisií uhlíka a systémov monitorovania, nahlasovania a overovania, čo viedlo k uverejneniu dvoch dokumentov fóra IFCMA 30. júna 2025[6]. Vďaka interoperabilite možno údaje používať v rôznych prípadoch. Tým sa znižujú náklady firiem na nahlasovanie a uľahčuje sa vykazovanie skutočných emisií v rámci mechanizmu CBAM.

Od roku 2023 Komisia podporuje aj prácu klimatického klubu[7] pri podpore medzinárodnej spolupráce v oblasti dekarbonizácie priemyslu. V septembri 2025 vydal klimatický klub spoločné dobrovoľné zásady opatrení na riešenie úniku uhlíka[8].

V roku 2025 Komisia takisto aktívne prispela k spoločnému vyhláseniu klimatického klubu pre konferenciu COP30 a ku globálnemu záväzku rozvíjať trhy s oceľou a cementom s takmer nulovými a nízkymi emisiami. Vyhlásenie aj záväzok boli zverejnené 6. novembra v rámci konferencie COP30[9].

EÚ úzko spolupracovala s ostatnými členmi WTO na vykonávaní mechanizmu CBAM prostredníctvom niekoľkých zasadnutí s cieľom informovať o aktuálnom stave vykonávania mechanizmu a získať spätnú väzbu od členov WTO. Mechanizmus CBAM bol predmetom pravidelných diskusií vo Výbore pre obchod a životné prostredie. EÚ takisto informovala

---

[6] OECD (2025), *Towards interoperable carbon intensity metrics: Assessing and comparing selected data sources* (Smerom k interoperabilným ukazovateľom uhlíkovej intenzity: posúdenie a porovnanie vybraných zdrojov údajov), dokumenty Inkluzívneho fóra o prístupoch k zmierňovaniu emisií uhlíka, č. 8, OECD Publishing, Paríž, https://doi.org/10.1787/a9cdb1ba-en. OECD (2025), *Towards interoperable carbon intensity metrics: Assessing monitoring, reporting and verification systems* (Smerom k interoperabilným ukazovateľom uhlíkovej intenzity: posudzovanie systémov monitorovania, nahlasovania a overovania), dokumenty Inkluzívneho fóra o prístupoch k zmierňovaniu emisií uhlíka, č. 9, OECD Publishing, Paríž, https://doi.org/10.1787/b185bcfa-en.

[7] Klimatický klub je multilaterálne fórum pre dialóg, ktoré bolo oficiálne spustené v roku 2023 na konferencii COP28 ako celosvetová iniciatíva. V súčasnosti má 45 členov (z toho 16 sú členské štáty EÚ) z vyspelých ekonomík, ako aj z rozvíjajúcich sa a rozvojových krajín.

[8] Klimatický klub (2025). Vysvetľujúca poznámka: Dobrovoľné zásady klimatického klubu týkajúce sa opatrení na riešenie úniku uhlíka a iných externých vplyvov.

[9] Klimatický klub (2025). Vyhlásenie členov Klimatického klubu pre konferenciu COP30 a celosvetový záväzok rozvíjať trhy s oceľou a cementom s takmer nulovými a nízkymi emisiami.

členov WTO o zverejnení výziev na predkladanie podkladov a návrhov aktov, ktoré uverejnila na účely získania spätnej väzby. Využila aj príležitosti na iných multilaterálnych fórach, aby partnerom EÚ poskytla aktuálne informácie o vykonávaní mechanizmu CBAM.

Aj tretie krajiny sa v súčasnosti pripravujú na zavedenie vlastných mechanizmov CBAM alebo o tom uvažujú. Napríklad Spojené kráľovstvo zavedie svoj mechanizmus CBAM 1. januára 2027. Mechanizmus CBAM sa v Spojenom kráľovstve zavedie priamo (bez prechodného obdobia) a bude sa vzťahovať na tovar z piatich odvetví, na ktoré sa vzťahuje úniový mechanizmus CBAM. Inými slovami sa bude vzťahovať na hliník, cement, hnojivá, vodík a železo a oceľ, ale nie na elektrinu.

Mechanizmus CBAM sa v Spojenom kráľovstve bude uplatňovať na priame a nepriame emisie vo všetkých odvetviach a na vybraný počet prekurzorov. Jeho odvetvový rozsah sa po roku 2027 preskúma, aby sa zohľadnili možné zmeny rizík úniku uhlíka.

Ďalší obchodní partneri vrátane Austrálie, Brazílie, Kanady a Taiwanu oznámili, že takisto zvažujú podobné nástroje.

EÚ si je vedomá obáv obchodných partnerov v súvislosti s možnými vplyvmi mechanizmu CBAM a v čo najväčšej miere sa nimi zaoberá, aby bol mechanizmus ešte účinnejší a ľahšie sa zúčastneným stranám vykonával. Spätná väzba získaná od partnerských krajín a ich priemyselných odvetví bola cenná aj pri zjednodušovaní mechanizmu CBAM.

2.2. Prechodné obdobie mechanizmu CBAM

Prehľad údajov

Ďalej uvedený prehľad údajov je podrobne rozpísaný v prílohe IV.

Od 4. štvrťroka 2023 do 2. štvrťroka 2025 sa podľa údajov mechanizmu CBAM doviezlo približne 156 miliónov ton tovaru CBAM, z čoho približne 69 % tvorilo železo a oceľ, 15 % hnojivá, 11 % cement a 5 % hliník. Najväčšími vývozcami tovaru CBAM do EÚ boli v tomto období Ukrajina a Turecko, ktorých podiel na celkovom objeme dosiahol približne 14 % a 12 %.

Odhadované viazané emisie zhromaždené v roku 2024 z prechodného registra CBAM dosahujú celkovo hodnotu 167 miliónov ton ekvivalentu CO_2, 102,5 milióna ton ekvivalentu CO_2 v prípade železa a ocele, 38,4 milióna ton ekvivalentu CO_2 v prípade hliníka, 18 miliónov ton ekvivalentu CO_2 v prípade hnojív a 8 miliónov ton ekvivalentu CO_2 v prípade cementu.

Na základe vykazovania deklarantov sa používanie skutočných hodnôt v priebehu času výrazne zvýšilo: z 8 % v 4. štvrťroku 2023 na približne 53 % v 2. štvrťroku 2025, čo je dôkazom toho, že čoraz viac dovozcov dokázalo zmysluplne spolupracovať so svojím dodávateľským reťazcom na získavaní a vykazovaní požadovaných údajov.

Pokiaľ ide o elektrickú energiu ako tovar CBAM, na základe údajov z registra – ako ich vykázali deklaranti – dosahuje celkové množstvo úroveň 96 miliónov MWh deklarovaných v období od 4. štvrťroka 2023 do 2. štvrťroka 2025. Hlavnými vývozcami sú Spojené kráľovstvo (65 % celkového dovozu elektriny deklarovaného v registri CBAM), Srbsko (15 %) a Severné Macedónsko (5,2 %).

Celkové viazané emisie pre číselný znak KN 27 160 000 predstavovali 86 miliónov ton ekvivalentu CO_2. Je dôležité poznamenať, že hlavným mechanizmom výpočtu viazaných emisií pre elektrickú energiu ako tovar CBAM je použitie štandardných hodnôt založených na výrobe elektriny z fosílnych palív. Tento prístup odráža mechanizmus stanovovania cien elektrickej energie v EÚ, ale dekarbonizované zdroje elektrickej energie sú v ňom uznané len v obmedzenej miere, čo vedie k potenciálnemu nadhodnoteniu skutočných viazaných emisií.

Štandardné hodnoty prechodného obdobia sa opierajú o jednu globálnu priemernú štandardnú hodnotu pre každý číselný znak KN. Komisia sa preto zaviazala zabezpečiť, aby údaje z registra CBAM za konečné obdobie boli následne použité pri určovaní štandardných hodnôt CBAM (pričom revízia sa plánuje v roku 2027, keď sa ukončí prvé vykazované obdobie a príslušné údaje sa budú môcť použiť pri určovaní týchto revidovaných hodnôt).

Správa a riadenie mechanizmu CBAM

Riadenie mechanizmu CBAM sa opiera o hybridný viacúrovňový rámec, do ktorého je zapojená Komisia a orgány členských štátov (vymenované vnútroštátne príslušné orgány, VPO).

Komisia dohliada na vykonávanie mechanizmu CBAM na úrovni EÚ. Okrem centrálneho dohľadu Komisia vytvára a spravuje systémy, ktoré sú potrebné na uplatňovanie mechanizmu CBAM. Môže takisto preskúmať vyhlásenia CBAM predložené deklarantmi.

Komisia zriadila a spravovala prechodný register CBAM počas prechodného obdobia (1. októbra 2023 – 31. decembra 2025). Register slúži ako centrálna platforma pre dovozcov na predkladanie štvrťročných správ o emisiách a pre prevádzkovateľov z tretích krajín na výmenu údajov o emisiách.

Komisia takisto pripravuje register CBAM, ktorý nahradí prechodný register na konečné obdobie. V roku 2025 bol zavedený modul riadenia povolení, ktorým sa má zjednodušiť podávanie žiadostí dovozcov ako schválených deklarantov CBAM, ktoré VPO spravujú priamo aj prostredníctvom registra CBAM. Register CBAM bol prepojený so systémom centrálneho elektronického priečinka EÚ pre colníctvo na výmenu osvedčení (EU CSW-CERTEX) na automatizované kontroly povolení CBAM pri dovoze colnými orgánmi EÚ.

S cieľom znížiť administratívnu záťaž Komisia zaviedla portál pre prevádzkovateľov zariadení z tretích krajín, aby mohli nahrať údaje o emisiách do registra CBAM. Po nahratí môžu tieto údaje (opätovne) použiť rôzni dovozcovia a pre rôzne dovozy.

Komisia takisto zriadi a bude spravovať spoločnú centrálnu platformu na základe postupu spoločného obstarávania medzi členskými štátmi a Komisiou, ako aj rozhranie medzi spoločnou centrálnou platformou a registrom CBAM. Predaj a spätný nákup certifikátov CBAM sa bude uskutočňovať na spoločnej centrálnej platforme od februára 2027. Tieto dve platformy budú zabezpečovať vykazovacie a finančné povinnosti deklarantov CBAM.

Sekundárne právne predpisy

Komisia bola splnomocnená prijať niekoľko aktov na stanovenie pravidiel, ktoré sa budú uplatňovať od začiatku konečnej fázy, a na zabezpečenie jednotného uplatňovania mechanizmu CBAM v celej EÚ, najmä na vymedzenie:

1. pravidiel výpočtu a uverejňovania cien certifikátov CBAM;

2. metódy výpočtu viazaných emisií v tovare a štandardných hodnôt podľa krajiny pôvodu a číselného znaku KN;
3. pravidiel overovania emisií;
4. podmienok, za ktorých vnútroštátne akreditačné orgány udelia akreditáciu overovateľom na účely mechanizmu CBAM;
5. rozsahu informácií a periodicity, časového harmonogramu a prostriedkov komunikácie s colnými orgánmi;
6. toho, ako sa vypočíta úprava na zohľadnenie bezodplatného prideľovania kvót, ktorou by sa znížil počet odovzdávaných certifikátov CBAM, aby sa zohľadnil rozsah, v akom sú kvóty EU ETS prideľované bezodplatne;
7. pravidiel pre konečný register CBAM;
8. podmienok a postupov súvisiacich so statusom „schváleného deklaranta CBAM“.

Výbor pre CBAM sa pravidelne stretáva so zástupcami členských štátov, aby s nimi prediskutoval politické a právne otázky, a hlasoval za uvedené akty v čase začiatku konečného obdobia. Tieto akty budú uverejnené do konca roka 2025 a budú sa uplatňovať od 1. januára 2026.

S cieľom podporiť a zohľadniť ceny uhlíka v tretích krajinách prijme Komisia v 1. štvrťroku 2026 vykonávací akt, v ktorom stanoví pravidlá odpočtu ceny uhlíka skutočne zaplatenej v tretích krajinách.

Vnútroštátne príslušné orgány (VPO) členských štátov

Podľa článku 11 nariadenia o mechanizme CBAM každý členský štát vymenoval osobitný orgán na vykonávanie mechanizmu CBAM na vnútroštátnej úrovni. VPO sú zodpovedné za kontakty s dovozcami usadenými v ich členskom štáte vrátane spracovania žiadostí o status schváleného deklaranta CBAM a udeľovania tohto statusu dovozcom. VPO presadzujú aj dodržiavanie povinností v rámci mechanizmu CBAM tým, že na základe predbežného posúdenia poskytnutého Komisiou ukončia preskúmanie vyhlásení CBAM a rozhodnú, či by sa mali uplatniť pokuty v rámci stanovenom nariadením o mechanizme CBAM. Komisia na svojom webovom portáli CBAM vedie aktualizovaný predbežný zoznam VPO. Keď sa zoznam bude považovať za stabilný, Komisia ho uverejní v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

22 členských štátov za VPO pre CBAM vymenovalo orgán pre životné prostredie (svoj VPO pre systém EU ETS), zatiaľ čo sedem členských štátov vymenovalo svoj colný orgán. Dva členské štáty vymenovali za VPO oba orgány, zatiaľ čo v jednom členskom štáte je colný orgán aj VPO pre systém EU ETS. V jednom členskom štáte VPO nie je ani VPO pre systém EU ETS, ani colný orgán.

Colné orgány členských štátov spolupracujú s VPO na integrácii mechanizmu CBAM do existujúcich colných postupov. Keďže účinné vykonávanie mechanizmu CBAM na vnútroštátnej úrovni závisí od rôznych orgánov, v niektorých členských štátoch môžu vzniknúť problémy s koordináciou.

Vykonávanie nového mechanizmu

Účinné vykonávanie mechanizmu CBAM si vyžaduje úzku spoluprácu medzi Komisiou a členskými štátmi. Napriek tomuto úsiliu pretrvávajú pri príprave konečnej fázy mechanizmu CBAM určité problémy. Prevádzková pripravenosť jednotlivých VPO sa líši, pričom niektoré členské štáty vybavujú žiadosti efektívne, zatiaľ čo iné sa stretávajú s oneskoreniami

a problémami pri presadzovaní. Okrem toho bude takisto dôležité zabezpečiť, aby sa pravidlá mechanizmu CBAM vykladali jednotne vo všetkých orgánoch členských štátov.

Prevádzkovatelia a dovozcovia začali využívať existujúce nástroje na prípravu na konečné obdobie len pomaly: na špecializovanom portáli prevádzkovateľov registra CBAM sa zaregistrovalo len 78 prevádzkovateľov zariadení v tretích krajinách, a to aj napriek systému jednotného odosielania údajov, ktorý bol zavedený koncom decembra 2024. 5 902 dovozcov požiadalo o status schváleného deklaranta CBAM, čo je predpokladom na pokračovanie dovozu tovaru CBAM do EÚ od 1. januára 2026.

Súčasné ťažkosti s riadením vyplývajú aj zo skutočnosti, že mechanizmus CBAM je úplne nový mechanizmus, a to aj pre vnútroštátne orgány, dovozcov a výrobcov z tretích krajín. Vyžaduje si navrhnutie a zavedenie nových administratívnych postupov, IT systémov a rámcov dodržiavania predpisov, a preto prirodzene zahŕňa prevádzkovú neistotu a počiatočnú potrebu učenia sa pre Komisiu, VPO, colné orgány a podniky.

Vzhľadom na tieto veľké výzvy predstavuje rýchly pokrok, ktorý sa dosiahol od roku 2023, významný úspech pre EÚ, jej členské štáty a medzinárodných partnerov.

S cieľom posilniť spoluprácu medzi VPO členských štátov Komisia a VPO pravidelne organizujú neformálne workshopy na výmenu názorov a najlepších postupov. Užšou spoluprácou sa posilňujú vnútroštátne odborné znalosti a administratívne kapacity. Takisto sa zabezpečuje, aby VPO zodpovedné za mechanizmus CBAM mohli tento mechanizmus konzistentne vykonávať v celej EÚ.

Administratíve náklady

Posúdenie administratívnych nákladov na mechanizmus CBAM je pre orgány členských štátov obzvlášť náročné, pretože CBAM je úplne nový nástroj. Členské štáty a Komisia preto museli budovať kapacity od nuly a nemohli vopred detailne predvídať všetky možné potreby vykonávania. VPO ešte nezaviedli všetky potrebné administratívne postupy na úplné vykonávanie tohto mechanizmu. Niektoré VPO napríklad stále rozvíjajú svoje administratívne kapacity na zvládnutie úloh, ako je spracovanie žiadostí o povolenie a presadzovanie súladu.

Začiatkom roka 2025 Komisia spustila celoúniový prieskum s cieľom získať kvalitatívnu a kvantitatívnu spätnú väzbu od všetkých členských štátov o ich administratívnych nákladoch súvisiacich s vykonávaním systému CBAM. Z výsledkov vyplynulo, že situácia v jednotlivých členských štátoch sa výrazne líši, napríklad pokiaľ ide o stupeň ich prípravy na konečnú fázu a existenciu rozpočtových prognóz na nadchádzajúce obdobie.

V jednotlivých členských štátoch sa takisto výrazne líši hodnota dovozu a počet dovozcov:

- Dva členské štáty s najvyššou hodnotou dovezeného tovaru CBAM v roku 2024 zaznamenali jednotlivo dovoz v hodnote viac ako 10 miliárd EUR, zatiaľ čo dva členské štáty s najnižšou hodnotou zaznamenali dovoz tovaru CBAM v hodnote menej ako 0,10 miliardy EUR.
- Značne sa líši aj počet dovozcov CBAM: z 200 000 dovozcov v roku 2024 bolo približne 37 000 registrovaných v členskom štáte s najväčším počtom dovozcov a 21 000 v štáte druhým najväčším počtom dovozcov. V dvoch členských štátoch s najmenším počtom dovozcov bolo zaregistrovaných len 1 200, resp. 400 dovozcov.

Tieto veľké rozdiely medzi členskými štátmi budú prítomné aj v konečnom období CBAM, ktoré sa začne v roku 2026, s výnimkou pre dovozcov do 50 ton ročne: spomedzi 18 000 dovozcov, na ktorých by sa od roku 2026 mal vzťahovať mechanizmus CBAM, by členský štát s najvyšším počtom registrovaných dovozcov mal mať 2 700 dovozcov (členský štát s druhým najvyšším počtom dovozcov by mal mať 2 200 dovozcov), zatiaľ čo dva členské štáty s najnižším počtom dovozcov by mali mať každý menej ako 70 dovozcov.

Členské štáty si zvolili rôzne administratívne konfigurácie na vykonávanie mechanizmu CBAM, najmä za svoje vnútroštátne príslušné orgány vymenovali rôzne orgány, ako napríklad orgány pre životné prostredie/systém EU ETS alebo colné orgány. To môže znamenať rôzne výzvy a náklady, napríklad pri koordinácii vykonávania mechanizmu CBAM s colnými činnosťami.

Okrem toho sa mnohé podrobné pravidlá a postupy, ktoré sú potrebné na to, aby sa od roku 2026 mechanizmus CBAM začal uplatňovať, v 4. štvrťroku 2025 ešte stále dokončovali prostredníctvom sekundárnych právnych predpisov (napr. vykonávacích a delegovaných aktov), aj keď Komisia a členské štáty už zaviedli kľúčové prvky mechanizmu CBAM, ako je register, povoľovacie procesy a požiadavky na vykazovanie.

Administratívne náklady správnych orgánov členských štátov a Komisie sa počas vykonávania mechanizmu CBAM naďalej vyvíjajú a budú sa vyvíjať aj po tom, ako sa v roku 2026 začne konečné obdobie mechanizmu, vrátane hlavných zmien zavedených balíkom zjednodušení, keď sa v roku 2027 začne predaj certifikátov a keď nadobudnú účinnosť zmeny mechanizmu CBAM, napríklad prvé rozšírenie na nadväzujúci tovar, ktoré navrhne Komisia.

Dohoda o spoločnom obstarávaní a spoločná centrálna platforma

Komisia pracuje na vytvorení spoločnej centrálnej platformy, ktorá bude od 1. februára 2027 zabezpečovať predaj a spätné odkúpenie certifikátov CBAM. Komisia 1. decembra 2025 prijala rozhodnutie o schválení podpisu návrhu dohody o spoločnom obstarávaní, ktorý bol dohodnutý s členskými štátmi 17. novembra 2025. Po podpise tejto dohody o spoločnom obstarávaní všetkými členskými štátmi a Komisiou a nadobudnutí jej účinnosti Komisia začne v mene všetkých strán postup spoločného obstarávania s cieľom obstarať v priebehu roka 2026 služby súvisiace so spoločnou centrálnou platformou.

Poznatky získané počas prechodného obdobia

Jedným z kľúčových poznatkov získaných počas prvého roka prechodnej fázy boli administratívne problémy, ktorým podniky, najmä malé a stredné podniky, a verejné orgány čelili pri oboznamovaní sa s novým, zložitým nástrojom. Z toho vyplynula kritická a naliehavá potreba zjednodušenia mechanizmu CBAM.

Na základe rozsiahlych konzultácií so zainteresovanými stranami a verejnými orgánmi a prevádzkových údajov z prvého vykazovaného obdobia Komisia vo svojej analýze poukázala na neprimerané náklady na dodržiavanie predpisov pre MSP, oneskorenia pri spracúvaní žiadostí o povolenie orgánmi VPO a riziko nejednotného presadzovania zložitých pravidiel v celej EÚ. Zo zložitosti niektorých požiadaviek na vykazovanie spolu s rôznou úrovňou pripravenosti VPO aj podnikov vyplynulo, že na zabezpečenie účinnosti mechanizmu CBAM sú potrebné cielené zmeny.

Balík zjednodušení z roku 2025

Vzhľadom na to Komisia 26. februára 2025 prijala legislatívny návrh na zjednodušenie a posilnenie mechanizmu CBAM pred konečnou fázou a v súlade s Kompasom konkurencieschopnosti EÚ. Po rýchlej dohode Parlamentu a Rady o návrhu Komisie bolo nariadenie prijaté 8. októbra 2025.

Toto rýchle prijatie umožnilo Komisii a členským štátom zohľadniť zjednodušujúce opatrenia, ktoré EÚ prijala, na začiatok konečného obdobia 1. januára 2026, najmä pokiaľ ide o príslušné sekundárne právne predpisy pre konečné obdobie. Tento spoločný úspech je dôkazom schopnosti EÚ rýchlo sa prispôsobiť a odhodlania zabezpečiť, aby mechanizmus CBAM bol účinný a priaznivý pre podniky.

Cieľom tohto nariadenia je zabezpečiť administratívnu efektívnosť, aby mechanizmus CBAM zostal praktický a priaznivý pre podniky bez toho, aby boli ohrozené jeho ciele v oblasti klímy. Zavedenie prahovej hodnoty *de minimis* zohráva rozhodujúcu úlohu pri znižovaní administratívnej záťaže pre malých dovozcov. Tým, že sa požiadavky mechanizmu CBAM zameriavajú na väčších dovozcov, je na základe prahovej hodnoty približne 90 % dovozcov, predovšetkým MSP, od povinností v rámci mechanizmu CBAM oslobodených, pričom mechanizmus stále zachytáva 99 % viazaných emisií, čím sa jeho environmentálna účinnosť plne zachováva.

Pre dovozcov, na ktorých sa mechanizmus CBAM vzťahuje, sa v nariadení stanovujú zjednodušené požiadavky vykazovania, aby sa deklarantom uľahčilo dodržiavanie predpisov, napríklad v prípade zložitého tovaru. Aby mali zainteresované strany čas pripraviť sa na plnenie svojich vykazovacích a finančných povinností, predaj certifikátov CBAM na spoločnej centrálnej platforme sa začne až 1. februára 2027 a termíny na každoročné podávanie správ sa posunuli na neskôr.

Ďalším významným zlepšením je, že Komisia môže od roku 2027 určiť štandardné ceny uhlíka pre krajiny, v ktorých sa uplatňuje nástroj stanovovania cien uhlíka. Deklaranti budú mať možnosť tieto hodnoty využívať a žiadať o zníženie svojej finančnej povinnosti v rámci mechanizmu CBAM ako alternatívu k predloženiu overeného dôkazu o skutočnom zaplatení ceny uhlíka.

Ďalšie zjednodušenia sa týkali výpočtu finančného záväzku schválených deklarantov CBAM, aby sa uľahčilo ich zaťaženie. Tieto zjednodušenia zahŕňajú zjednodušené pravidlá týkajúce sa životného cyklu certifikátov CBAM od roku 2027, ako je zjednodušené obmedzenie spätného odkúpenia a zníženie množstva povinných štvrťročných nákupov certifikátov CBAM počas roka dovozu (zníženie podielu certifikátov vzťahujúcich sa na viazané emisie v dovezenom tovare z 80 % na začiatku roka na 50 %).

Prijaté zjednodušenia sú takisto dôležitým predpokladom pre potenciálne rozšírenie rozsahu mechanizmu CBAM v budúcnosti.

Nariadením sa napokon posilňuje mechanizmus CBAM zavedením posilneného centralizovaného monitorovania Komisiou, najmä pokiaľ ide o prahovú hodnotu *de minimis*, čím sa posilňuje účinnosť a konzistentnosť mechanizmu. Konsolidovaným dohľadom na úrovni EÚ v rámci registra CBAM sa zabezpečí jednotný zber údajov, validovanie a presadzovanie vo všetkých členských štátoch, čím sa znížia rozdiely vo vykonávaní medzi jednotlivými členskými štátmi.

Zjednodušenia a flexibilné možnosti nad rámec balíka zjednodušení z roku 2025

Okrem zjednodušení zavedených revíziou nariadenia o mechanizme CBAM Komisia pracuje na významných zjednodušeniach a flexibilných možnostiach v rámci vykonávacích a delegovaných aktov. Tými sa uľahčí vykonávanie mechanizmu CBAM, a to aj pre prevádzkovateľov z tretích krajín a MSP.

V rámci plánovaného vykonávacieho aktu, ktorým sa stanovia pravidlá odpočtu ceny uhlíka zaplatenej v tretej krajine, a jeho sprievodných usmernení bude Európska komisia pracovať na zásade rovnocennosti a objasní, ako bude možné zohľadniť nároky na uhlíkové kredity zakúpené v rámci systémov dodržiavania predpisov vrátane uhlíkových kreditov podľa článku 6 Parížskej dohody.

V pravidlách sa takisto stanoví, ako bude možné odpočítať uhlíkové dane uvalené na palivá používané pri výrobe tovaru CBAM. Na základe výmen s partnerskými krajinami a analýzy vykonanej počas prechodného obdobia Komisia zabezpečí, aby sa ceny uhlíka skutočne zaplatené v rámci rôznych systémov dodržiavania predpisov mohli účinne odpočítať od povinnosti v rámci mechanizmu CBAM, pričom zohľadní ich špecifické vlastnosti a zároveň zabezpečí environmentálnu integritu mechanizmu CBAM.

Pokiaľ ide o akreditáciu a overovanie, bolo vypracovaných niekoľko flexibilných možností. Vnútroštátne akreditačné orgány budú môcť zohľadniť preukázanú spôsobilosť žiadateľov o akreditáciu v rámci mechanizmu CBAM pri uplatňovaní príslušných medzinárodných noriem. V dôsledku toho sa akreditačné posudzovanie v rámci mechanizmu CBAM zameria na znalosti a spôsobilosť uplatňovať pravidlá metodiky CBAM.

Okrem toho sa ročný dohľad, ktorý vykonáva vnútroštátny akreditačný orgán nad overovateľom CBAM, môže vykonávať virtuálne a nie nevyhnutne na mieste, ako je to v prípade systému EU ETS. A napokon, podmienky, za ktorých môže overovateľ CBAM počas overovania vykonať virtuálnu návštevu na mieste alebo upustiť od povinnosti vykonať fyzickú návštevu, sú flexibilnejšie ako v rámci systému EU ETS, pričom integrita overovania je stále zabezpečená.

Pokiaľ ide o metodiku výpočtu viazaných emisií, bol zavedený celý rad zjednodušení. Po prvé, v rámci revidovanej metodiky sa prevádzkovateľom v určitých prípadoch umožňuje diferencovať výpočet emisií pre tovary v rámci daného číselného znaku KN, kde existuje značná variabilita intenzity emisií. Prevádzkovatelia budú môcť napríklad rozlišovať výpočet emisií pre určité druhy cementu v závislosti od obsahu slinku alebo pre určité druhy hnojív v závislosti od obsahu dusíka.

Po druhé sa v rámci revidovanej metodiky zavádza pravidlo, že ak sa na výrobu určitého druhu tovaru v rámci toho istého zariadenia používajú rôzne spôsoby výroby, viazané emisie tohto tovaru sa vypočítajú ako priemer emisií vyprodukovaných rôznymi spôsobmi výroby. Týmto opatrením sa zníži riziko praktík obchádzania. Okrem toho revidovaná metodika obsahuje rôzne novinky na objasnenie, ktorými sa zvýši konzistentnosť celkového rámca a uľahčí sa jeho uplatňovanie prevádzkovateľmi.

Záver

Napriek zložitosti zavádzania nového nástroja sa EÚ podarilo vytvoriť funkčný rámec riadenia mechanizmu CBAM v bezprecedentne krátkom čase. Členské štáty, Komisia a zainteresované strany využili prechodné obdobie na zhromažďovanie údajov a skúseností, rýchle vyvodenie záverov a zavedenie mechanizmu, ktorý je nielen funkčný, ale sa aj neustále zlepšuje.

Úspešné spustenie potrebných administratívnych procesov a IT systémov, vypracovanie komplexných usmernení a vzdelávacích materiálov a prijatie zjednodušujúcich opatrení v priebehu dva a pol roka odráža schopnosť EÚ inovovať, prispôsobiť sa a naďalej zastávať vedúcu pozíciu v globálnej politike v oblasti klímy, pričom poskytuje ochranu pred nežiaducimi účinkami, ako je únik uhlíka.

Pevnosť súčasného rámca riadenia bola posilnená nariadením o zjednodušení mechanizmu CBAM, ktorým sa posilnila úloha dohľadu Komisie nad vykonávaním mechanizmu CBAM prostredníctvom centralizovaného registra CBAM. Schopnosťou Komisie spracúvať údaje a vymieňať si príslušné informácie s VPO sa zabezpečuje, že informácie vykázané deklarantmi a prevádzkovateľmi sú čo najužitočnejšie. Komisii to takisto umožňuje lepšie odhaľovať riziká a VPO sú lepšie vybavené prijímať vhodné opatrenia v prípade potreby.

Kľúčové prevádzkové zlepšenia týkajúce sa kvality údajov v prechodnom registri CBAM
Jedna z najčastejších chýb, ktoré sa vyskytli, sa týkala zadávania číselných údajov, napríklad v dôsledku toho, že deklaranti z rôznych členských štátov používali bodky a čiarky na oddeľovanie desatinných miest a tisícov odlišne. Podobne aj predchádzajúca možnosť deklarantov vybrať si medzi kilogramami alebo tonami viedla k chybám zisteným porovnaním údajov z prechodného registra s colnými a obchodnými údajmi. Odstránením nadbytočných polí, štandardizáciou formátov a zavedením varovaní sa znížil počet chýb spôsobených nedôsledným používaním desatinných miest a merných jednotiek.

V prvých štvrťrokoch, za ktoré sa oznamovali údaje, bol vykázaný väčší počet číselných znakov KN, ako sa vyžaduje podľa nariadenia o mechanizme CBAM. Zavedenie prísnych pravidiel validácie viedlo k výraznému zníženiu počtu záznamov s nesprávnymi číselnými znakmi KN (pozri prílohu IV).

Ďalšia problematická oblasť sa týkala kódov krajín používaných pre zariadenia mimo EÚ, kde sa pre tú istú krajinu používali rôzne skratky (napr. TR a TC pre Turecko, UK a GB pre Spojené kráľovstvo). Integrácia portálu prevádzkovateľov do prechodného registra CBAM umožnila prevádzkovateľom zariadení v tretích krajinách vložiť údaje len raz a potom zdieľať tieto údaje s dovozcami tovaru CBAM priamo prostredníctvom prechodného registra. Touto centralizáciou informácií o prevádzkovateľoch a zariadeniach v tretích krajinách sa zabezpečuje lepšia konzistentnosť kódov krajín. Podrobnejšie informácie nájdete ďalej a v prílohe IV.

Údaje z prechodného registra CBAM za uvedené časové obdobie (vykazovanie do 31. augusta 2025)
Zo štvrťročného monitorovania od 4. štvrťroka 2023 do 2. štvrťroka 2025 je vidieť konzistentné zlepšenie dvoch z uvedených problematických oblastí: Po počiatočnej fáze s vysokým výskytom došlo v 2. štvrťroku 2024 k prudkému poklesu, po ktorom nasledovala stabilizácia na reziduálnych úrovniach od 2. štvrťroku 2024, keď chyby prakticky vymizli.

Klesajúci trend nesprávnych kódov krajín bol miernejší, keďže miera chybovosti bola od začiatku (4. štvrťrok 2023) relatívne nízka, pričom v prvých obdobiach sa týkala len približne 0,5 % vyhlásení a v priebehu času sa ďalej postupne znižovala.

Vďaka nápravným opatreniam a neustálej spolupráci sa prechodný register stal spoľahlivejším, ľahko použiteľným a efektívnejším nástrojom. Tieto skúsenosti sú dôkazom jasnej pridanej hodnoty prechodného obdobia mechanizmu CBAM na prípravu na konečný systém. Prechodný register sa neustále zlepšoval, pričom sa často vydávali konkrétne nové verzie, v ktorých sa využívali príspevky dovozcov, priemyselných odvetví a vnútroštátnych príslušných orgánov, aby sa zabezpečilo, že riešenia budú praktické a použiteľné v každodennej činnosti.

Portál prevádzkovateľov

Portál prevádzkovateľov (O3CI) zavedený 31. decembra 2024 umožňuje prevádzkovateľom zariadení z tretích krajín odosielať príslušné informácie o svojich zariadeniach a údaje o emisiách týkajúcich sa tovaru CBAM, ktorý vyrábajú, priamo do registra CBAM (prechodného aj budúceho definitívneho registra).

Tým sa pre prevádzkovateľov zariadení mimo EÚ zjednodušuje proces odosielania a zdieľania údajov o zariadeniach a emisiách s oznamujúcimi deklarantmi.

Od decembra 2024 do augusta 2025 bolo spracovaných 573 žiadostí o prístup na portál prevádzkovateľov. Najmä na začiatku bolo potrebné odmietnuť veľké množstvo žiadostí. Na podporu žiadateľov Komisia poskytla širokú škálu zdrojov vrátane aktualizovaného usmernenia pre podniky (marec 2025), informačného prehľadu (júl 2025), príručiek a videonávodov. Tieto zdroje sa ukázali ako kľúčové pri znižovaní počtu chýb a budovaní dôvery. Po zverejnení jasnejších usmernení sa výrazne znížil počet chýb v oprávnenosti a duplicitných žiadostí.

Výsledok za konečné obdobie

Zo skúseností s portálom prevádzkovateľov vyplýva, že prechodné obdobie poskytlo dôležité a potrebné príležitosti na zlepšenie systému pred definitívnym obdobím.

Okrem podrobne opísaných zlepšení sa týmto procesom zdôraznil význam monitorovania založeného na údajoch. Vďaka analýze mesačných trendov zamietnutých žiadostí a ich dôvodov bolo možné rýchlo určiť, kde sú intervencie najviac potrebné – či už ide o objasnenie pravidiel oprávnenosti, zjednodušenie postupov alebo posilnenie požiadaviek na doklady. Týmto proaktívnym využívaním dôkazov sa zabezpečilo, že usmernenia neboli všeobecné, ale cielené a účinné.

Ďalším získaným poznatkom bola hodnota postupného prispôsobovania. Pri prvých zamietnutiach sa odhalili slabé miesta systému, ale zároveň sa vytvorila kultúra reakcie. Každá aktualizácia – či už išlo o nové usmernenia, informačný list alebo vylepšené overovacie kontroly – bola priamou reakciou na skutočné problémy a žiadatelia na ňu reagovali pozitívne prispôsobením svojho správania sa.

Týmto procesom sa napokon potvrdilo, že spoločný a opakujúci sa prístup funguje. Kombináciou jasných usmernení, konzistentnej spätnej väzby a aktívneho zapojenia používateľov sa posilnil register, znížil sa počet chýb a zvýšila sa dôvera. Namiesto zamerania sa na odmietnutia sa systém posunul smerom k neustálemu zlepšovaniu a úspešnej účasti. Týmto prístupom sa zabezpečuje udržateľnosť procesu pri zvyšovaní objemu v roku 2026 a neskôr.

Komunikačná kampaň týkajúca sa mechanizmu CBAM

S cieľom podporiť príslušné zainteresované strany pri dodržiavaní mechanizmu CBAM Komisia od roku 2023 realizovala niekoľko informačných a komunikačných kampaní. Okrem iného išlo o usmernenie pre dovozcov z EÚ o pojmoch, ktoré sa majú používať pri vykazovaní v rámci mechanizmu CBAM; usmernenie pre výrobcov z tretích krajín o pojmoch, ktoré sa majú používať pri monitorovaní emisií produkovaných výrobnými zariadeniami; všeobecné a odvetvové webináre a moduly elektronického vzdelávania na podporu dovozcov, vnútroštátnych orgánov a prevádzkovateľov z tretích krajín pri pochopení a uplatňovaní požiadaviek v rámci mechanizmu CBAM; a na základe otázok a spätnej väzby, ktoré dostali zainteresované strany, súbor pravidelne aktualizovaných často kladených otázok na ďalšie objasnenie akýchkoľvek nevyriešených záležitostí.

V kapitole 3.1 sa uvádza podrobnejší prehľad informačných aktivít. Komisia má aj špecializovaný webový portál, na ktorom možno nájsť všetky relevantné informácie.

Od prijatia nariadenia o mechanizme CBAM v máji 2023 Generálne riaditeľstvo pre dane a colnú úniu realizuje cielenú komunikačnú kampaň o mechanizme CBAM s cieľom a) informovať zainteresované strany o mechanizme CBAM; b) vysvetliť, ako mechanizmus CBAM funguje, poskytnúť zainteresovaným stranám podrobné a využiteľné poznatky na dosiahnutie súladu s mechanizmom CBAM v prechodnom období a pripraviť sa na vykonávanie mechanizmu CBAM v konečnej fáze mechanizmu CBAM od roku 2026; c) aktivizovať zainteresované strany a multiplikátorov na ďalšie šírenie informácií medzi príslušnými zainteresovanými stranami.

Hlavnou cieľovou skupinou komunikačnej kampane mechanizmu CBAM boli dovozcovia tovaru CBAM z EÚ a výrobcovia tovaru CBAM v tretích krajinách. Osobitný dôraz sa kládol na členské štáty s vyšším podielom dovozcov tovaru CBAM, hlavné tretie krajiny pôvodu tovaru CBAM, ako aj na informovanie MSP.

V rámci komunikačnej kampane bola takisto identifikovaná a zapojená sieť multiplikátorov, ktorí budú ďalej šíriť informácie o mechanizme CBAM. Medzi nimi boli príslušné priemyselné združenia, obchodné komory a delegácie EÚ. Zhrnutie hlavných prvkov a činností komunikačnej kampane CBAM, ako aj údaje o účasti na verejných webinároch o mechanizme CBAM, ktoré sa konali v rokoch 2023 a 2024, sú uvedené v prílohe I.

Generálne riaditeľstvo pre dane a colnú úniu pripravuje druhú komunikačnú kampaň týkajúcu sa mechanizmu CBAM, ktorá sa bude realizovať od 4. štvrťroka 2025 do 4. štvrťroka 2026 a bude vychádzať z výsledkov prvej kampane. Táto kampaň bude pokračovať s cieľom informovať dovozcov, výrobcov mimo EÚ a akreditovaných overovateľov o povinnostiach a praktických aspektoch vykonávania, keďže sa začína konečné obdobie mechanizmu CBAM.

3. Spolupráca s našimi partnermi

3.1. Spolupráca s tretími krajinami

EÚ pravidelne spolupracuje partnermi a zainteresovanými stranami, ktoré majú záujem o fungovanie mechanizmu CBAM v EÚ alebo vyjadrili obavy týkajúce sa jeho koncepcie či konkrétnych aspektov jeho fungovania.

V snahe získať relevantné podnety a nadviazať konštruktívny dialóg s odvetvím priemyslu v EÚ, členskými štátmi a tretími krajinami bola zriadená skupina expertov na mechanizmus CBAM, do ktorej sa ako pozorovatelia zapojili viaceré tretie krajiny[10]. Spolu so zástupcami zainteresovaných strán pozorovatelia významne prispievajú k úlohe skupiny expertov, ktorá Komisii pomáha pri vypracúvaní a vykonávaní mechanizmu CBAM.

Komisia takisto udržiava úzky dialóg s orgánmi tretích krajín prostredníctvom dialógov na vysokej úrovni, dvojstranných stretnutí, špecializovaných misií do partnerských krajín a výmen v rôznych výboroch. Dialógy týkajúce sa mechanizmu CBAM sa uskutočnili v rámci dialógu na vysokej úrovni o životnom prostredí a klíme medzi EÚ a Čínou, Rady pre obchod a technológie medzi EÚ a Indiou, Zelenej aliancie medzi EÚ a Japonskom, Zeleného partnerstva medzi EÚ a Kóreou, dialógu na vysokej úrovni o obchode medzi EÚ a Tureckom, dialógu na vysokej úrovni o klíme medzi EÚ a Tureckom a spoločného výboru pre colnú úniu medzi EÚ a Tureckom[11]. Komisia sa takisto pravidelne stretávala so zástupcami tretích krajín v Bruseli, aby si vymenili názory na vykonávanie mechanizmu CBAM. V úzkej spolupráci s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) sa zorganizovalo niekoľko misií do partnerských krajín, aby sa konkrétne prediskutovalo vykonávanie mechanizmu CBAM v partnerských krajinách (Čína, Egypt, India, Japonsko, Južná Afrika, Južná Kórea, Srbsko a Turecko). O stave vykonávania mechanizmu CBAM sa pravidelne diskutuje aj v rôznych obchodných výboroch, napríklad vo výboroch pre obchod a udržateľný rozvoj zriadených v rámci obchodných dohôd s obchodnými partnermi. Komisia sa takisto pravidelne zúčastňuje na podujatiach, konferenciách a workshopoch o mechanizme CBAM a poskytuje technické odborné znalosti o fungovaní mechanizmu CBAM prevádzkovateľom v tretích krajinách. Len v roku 2025 Komisia predstavila mechanizmus CBAM celkovo na viac ako 100 stretnutiach so zástupcami tretích krajín, priemyselných odvetví a zainteresovaných strán.

Komisia prostredníctvom delegácií EÚ informuje tretie krajiny a ich podniky o začatí verejných konzultácií alebo výziev na predkladanie podkladov, ktoré umožňujú zainteresovaným stranám, a to aj v tretích krajinách, poskytnúť spätnú väzbu k príslušným iniciatívam týkajúcim sa mechanizmu CBAM, ako sú opatrenia na vykonávanie mechanizmu CBAM alebo zmeny nariadenia o mechanizme CBAM[12].

Dvojstranná spolupráca týkajúca sa mechanizmu CBAM je úzko prepojená s prácou osobitnej skupiny Komisie pre medzinárodné trhy s uhlíkom a diplomaciu v oblasti stanovovania cien

[10] Tretie krajiny a organizácie, ktoré sú pozorovateľmi v skupine expertov na mechanizmus CBAM: Austrália, Egypt, Island, Japonsko, Jordánsko, Južná Kórea, Kanada, Maroko, Mozambik, Nový Zéland, Nórsko, Singapur, Spojené kráľovstvo, Spojené štáty, Švajčiarsko, Turecko, Ukrajina, Energetické spoločenstvo, EBOR a OECD.
[11] Prvý dialóg na vysokej úrovni o klíme sa konal v roku 2021. Prvé zasadnutie technickej pracovnej skupiny pre mechanizmus CBAM sa uskutočnilo 28. novembra 2025.
[12] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_sk.

uhlíka. Táto osobitná skupina, ktorá začala svoju činnosť vo februári 2024, spolupracuje s viac ako 40 partnerskými krajinami na rozšírení trhov s uhlíkom a stanovovaní cien uhlíka[13].

Ako sa zdôrazňuje v spoločnom oznámení o globálnej vízii EÚ pre klímu a energetiku[14], EÚ je odhodlaná pomáhať svojim partnerom pri tvorbe ich vlastných ambicióznych politík v oblasti klímy a energetiky, podpore stanovovania cien uhlíka a presadzovaní noriem pre spravodlivú transformáciu. Mechanizmus CBAM poskytuje transparentný a na pravidlách založený signál o cene uhlíka pre dovoz na trh EÚ, čím sa predchádza úniku uhlíka a stimuluje sa dekarbonizácia mimo EÚ.

Komisia bude naďalej poskytovať finančnú podporu krajinám v ich úsilí o dekarbonizáciu s cieľom maximalizovať príspevok programu Globálna Európa k potrebám rozvojových krajín v oblasti dekarbonizácie a adaptácie v súlade s cieľom nástroja, ktorým je 30 % výdavkov na klímu a životné prostredie.

Prehľad činností informačnej a technickej pomoci

Spolupráca Komisie s partnerskými krajinami je zameraná na posilnenie politík dekarbonizácie, najmä prostredníctvom podpory stanovovania cien uhlíka, obchodovania s emisiami, uhlíkových daní a systémov monitorovania, nahlasovania a overovania (MRV). V prípade potreby sa technické výmeny týkajúce sa mechanizmu CBAM uskutočňujú v úzkej koordinácii s dosahom osobitnej skupiny Komisie pre medzinárodné trhy s uhlíkom a diplomaciu v oblasti stanovovania cien uhlíka.

TAIEX (Technická pomoc a výmena informácií) je nástroj EÚ na budovanie inštitucionálnych kapacít, ktorým sa poskytuje cielená a rýchla podpora orgánom verejnej správy v kandidátskych krajinách EÚ a mimo nich. Nástrojom TAIEX sa napríklad aktívne podporujú krajiny európskeho susedstva v ich úsilí o dekarbonizáciu poskytovaním technickej pomoci v oblasti mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach (CBAM), monitorovania, nahlasovania a overovania (MRV) a systému obchodovania s emisiami (EU ETS). V prílohe II sa uvádza podrobný prehľad príslušných workshopov a podujatí, ktoré sa zorganizovali.

Od roku 2021 sa z globálneho nástroja EÚ na podporu vnútroštátne stanovených príspevkov (NDC) poskytuje pomoc na požiadanie s cieľom zvýšiť ambície NDC podľa Parížskej dohody, navrhnúť systémy MRV a vytvoriť mechanizmy stanovovania cien uhlíka a fiškálne politiky, ktorými sa stimuluje nízkouhlíková výroba. Medzi príklady patria: plány MRV v Mozambiku a Zambii; právne preskúmanie vyhlášky o systéme obchodovania s emisiami (ETS) vo Vietname, podpora rozvoja vnútroštátneho systému ETS v sektoroch v rámci EU ETS a predbežná štúdia uskutočniteľnosti uhlíkovej dane v Suriname.

Projekty dekarbonizácie v tretích krajinách

V tabuľke 1 sú uvedené alokácie v rámci hospodárskeho a investičného plánu, ktoré boli od roku 2019 sprístupnené krajinám východného susedstva v odvetví energetiky a ktoré im pomáhajú realizovať investície potrebné na urýchlenie zelenej transformácie a dekarbonizáciu.

[13] Európska komisia, *Stronger EU climate diplomacy: expanding carbon pricing worldwide* (Silnejšia diplomacia EÚ v oblasti klímy: rozšírenie stanovovania cien uhlíka na celom svete), https://link.europa.eu/VDJX7M.
[14] JOIN(2025) 25 final.

Tabuľka 1: Podpora energetickej transformácie a dekarbonizácie priemyslu prostredníctvom stratégie Global Gateway

Krajina	Celkové vyčlenené finančné prostriedky EÚ v *miliónoch EUR*	Očakávané mobilizované investície v *miliónoch EUR*
Západný Balkán (regionálny program)	103,12	541,25
Albánsko	165,70	383,36
Bosna a Hercegovina	115,85	351,39
Kosovo	103,13	233,52
Čierna Hora	30	58
Severné Macedónsko	103,48	277,79
Srbsko	196,64	736,48
Ukrajina	439,99	1 567,55
Moldavsko	300,02	836,62
Gruzínsko	25,85	161,10
Arménsko	17,74	389,99
Azerbajdžan	10	22,8
Spolu	1 612	5 568,85

Stratégiou EÚ s názvom Global Gateway sa podporuje energetická transformácia a ekologická industrializácia v partnerských krajinách, pričom energetika predstavuje viac ako štvrtinu jej hlavných projektov.

Investície stratégie Global Gateway sú prioritne zamerané na energiu z obnoviteľných zdrojov, rozšírenie siete, prístup k čistej energii a regulačné reformy. Stratégia Global Gateway znižovaním emisií z elektrickej energie zvyšuje konkurencieschopnosť priemyslu a zmierňuje expozíciu mechanizmu CBAM. Uvádzame niekoľko príkladov výsledkov v rámci stratégie Global Gateway v jednotlivých regiónoch:

Afrika

Cieľom iniciatívy Ekologická energia Afrika – Európa je do roku 2030 podporiť zavedenie najmenej 50 GW elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov v Afrike, čím sa do uvedeného roku zabezpečí prístup k elektrickej energii pre najmenej 100 miliónov osôb.

Ázia a Tichomorie

Iniciatívou Tímu Európa pre prechod na zelenú energiu v Bangladéši sa podporuje zelená transformácia Bangladéša prostredníctvom investícií do výroby energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej účinnosti.

Latinská Amerika a Karibik

Podpora odvetvia veternej energie v Trinidade a Tobagu: EÚ poskytuje technickú pomoc na podporu rozvoja odvetvia veternej energie v Trinidade a Tobagu, čím sa znižuje jeho závislosť od fosílnych palív.

Na základe hlavného programu EÚ v rámci stratégie Global Gateway s názvom Euroclima sa vytvárajú partnerstvá medzi Európskou úniou (EÚ) a regiónmi Latinskej Ameriky a Karibiku (LAK) zamerané na riadenie, politiky a investície v oblasti klímy. Programom Euroclima, ktorý realizujú agentúry EÚ a členských štátov s multilaterálnymi partnermi, sa budujú kapacity pre článok 6 Parížskej dohody, rozvoj trhu s uhlíkom a MRV.

Uvádzame niekoľko príkladov iniciatív v rámci programu Euroclima financovaného z prostriedkov EÚ, ktoré sa realizujú prostredníctvom delegovanej spolupráce:

2023 – 2025: Hospodárska komisia pre Latinskú Ameriku a Karibik (ECLAC): podpora sociálnych cien uhlíka a začlenenie klimatických kritérií do verejných investícií;

- 2024 – 2025: Program Organizácie Spojených národov pre životné prostredie (UNEP): zriadenie regionálneho strediska pre monitorovanie trhu s uhlíkom pre Latinskú Ameriku a Karibik,
- 2024 – 2025: Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ): podpora brazílskeho zákona o systéme ETS prostredníctvom štúdií o inventároch emisií, pravidlách MRV a stratégiách dekarbonizácie,
- 2024 – 2025: Rozvojový program Organizácie Spojených národov (UNDP), Expertise France a GIZ: posilnenie iniciatív a mechanizmov Belize v oblasti zmeny klímy a trhu s uhlíkom,
- 2024: UNEP: budovanie kapacít na vykonávanie článku 6 v celej Strednej Amerike.

Investície do zeleného vodíka

Dekarbonizácia priemyselných odvetví súvisiacich s mechanizmom CBAM si vyžaduje obnoviteľný vodík.

V stratégii Global Gateway sa uprednostňujú investície do vodíkových hodnotových reťazcov v partnerských krajinách s cieľom podporiť ekologický rast a znížiť emisie. Ide napríklad o tieto iniciatívy:

- zelený vodík v Namíbii: v roku 2022 Namíbia ako prvá krajina v Afrike nadviazala strategické partnerstvo s EÚ v oblasti udržateľných hodnotových reťazcov surovín a obnoviteľného vodíka,
- iniciatíva Tímu Európa zameraná na rozvoj zeleného vodíka v Mauritánii: podpora infraštruktúry, tvorba pracovných miest, odborná príprava a právny/fiškálny rámec pre rozvoj vodíkových technológií,
- rozvoj prístavu Lumut v Malajzii: projekt námorného priemyselného mesta na rozvoj prístavu Lumut ako ekologického priemyselného centra špecializujúceho sa na vodík a obnoviteľné zdroje energie.

Príkladom európskeho partnerstva s jednotlivou krajinou na rozvoj nízkouhlíkovej a udržateľnej infraštruktúry odolnej proti zmene klímy je projekt Tím Európa, v rámci ktorého sa investuje do zelenej transformácie v Mozambiku v rámci viacročného orientačného programu Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce – Globálna Európa (NDICI – Globálna Európa) s cieľom dekarbonizovať energetický mix, zlepšiť prístup k energii z obnoviteľných zdrojov v sieti a mimo siete a zvýšiť energetickú účinnosť elektrickej siete.

Zvýšená podpora dekarbonizácie ekonomík rozvojových krajín

Stratégiou Global Gateway ako nástrojom na podporu čistej a odolnej transformácie v rozvíjajúcich sa a rozvojových ekonomikách sa ďalej posilní dekarbonizácia ekonomík rozvojových krajín. Takáto podpora bude mať trojnásobný prínos: pomôže v boji proti zmene klímy na celom svete; podporí rozvoj v partnerských krajinách a hmatateľne sa ňou preukáže solidarita EÚ. Podporou úsilia o dekarbonizáciu táto podpora prispeje aj k zníženiu obsahu uhlíka v tovare vyvážanom z týchto krajín, čím sa zvýši konkurencieschopnosť priemyslu a zmierni sa expozícia mechanizmu CBAM.

3.2. Vplyv mechanizmu CBAM na tretie krajiny

V súlade s požiadavkami nariadenia o mechanizme CBAM Komisia posúdila vplyv mechanizmu CBAM na rozvojové krajiny, a najmä na najmenej rozvinuté krajiny[15]. Táto kapitola sa zaoberá aj vplyvom mechanizmu CBAM na krajiny európskeho susedstva[16].

Miera vplyvu mechanizmu CBAM na tretie krajiny závisí od dvoch hlavných faktorov. Po prvé, celkový objem tovaru CBAM vyvezeného do EÚ v pomere k celkovej hospodárskej činnosti – t. j. obchodná expozícia – tretej krajiny je všeobecným ukazovateľom potenciálnej expozície danej krajiny stanovovaniu cien uhlíka, ktorý bol zavedený prostredníctvom mechanizmu CBAM. Po druhé, dôležitá je intenzita emisií vývozného mixu tretej krajiny, pretože vyššia intenzita emisií znamená vyššiu cenu uhlíka, ktorú musia platiť dovozcovia z EÚ. Očakáva sa, že krajiny a odvetvia s relatívne nízkou intenzitou emisií zaznamenajú nárast dopytu, zatiaľ čo pri výrobkoch s relatívne vysokou intenzitou emisií sa očakáva zníženie dopytu. Očakáva sa, že prostredníctvom stimulovania používania čistejších výrobných technológií a zníženia dopytu po tovare s vysokými emisiami sa mechanizmom CBAM znížia emisie skleníkových plynov v tretích krajinách v súvislosti s vývozom do EÚ.

Z hľadiska obchodnej expozície medzi najmenej rozvinutými krajinami vyniká Mozambik. Jeho celkový vývoz tovaru CBAM do EÚ v roku 2024 predstavoval 1,2 miliardy EUR, z čoho väčšinu tvoril hliník. To zodpovedá približne 5,5 % mozambického HDP. Ako je uvedené v tabuľke 2, ostatné najmenej rozvinuté krajiny majú veľmi obmedzenú expozíciu, pričom druhý a tretí najväčší vývozcovia (Kambodža a Zambia) vyvážajú len malé množstvá tovaru CBAM.

[15] Najmenej rozvinuté krajiny sú krajiny zaradené (na konci roka 2024) do kategórie krajín s nízkou úrovňou príjmov, ktoré čelia vážnym štrukturálnym prekážkam udržateľného rozvoja. Kategóriu najmenej rozvinutých krajín ustanovilo Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov v roku 1971. Viac informácií a zoznam najmenej rozvinutých krajín nájdete na stránke https://www.un.org/ohrlls/content/list-ldcs.

[16] https://economy-finance.ec.europa.eu/international-economic-relations/candidate-and-neighbouring-countries/neighbouring-countries-eu/neighbourhood-countries_en?prefLang=sk&etrans=sk.

Krajiny európskeho susedstva vo všeobecnosti vyvážajú do EÚ viac tovaru CBAM. Najväčšími vývozcami do EÚ v miliardách EUR sú Ukrajina, Egypt a Maroko. Krajiny v blízkosti EÚ patria medzi najviac ovplyvnené tretie krajiny. Zvyčajne ide o malé ekonomiky, takže absolútne objemy vývozu z týchto krajín sú prirodzene malé, ale pre ne môže tento vývoz predstavovať významný podiel. Napríklad vývoz tovaru CBAM zo Severného Macedónska do EÚ predstavoval v roku 2024 približne 4,1 % HDP[17].

Tabuľka 2: Obchodná expozícia najväčších vývozcov spomedzi najmenej rozvinutých krajín a krajín európskeho susedstva

	Vývoz tovaru CBAM do EÚ v miliardách EUR (2024)	**Vývoz tovaru CBAM do EÚ ako % HDP (2024)**
Najmenej rozvinuté krajiny (traja najväčší vývozcovia)		
Mozambik	1,2	5,5
Kambodža	0,014	0,03
Zambia	0,015	0,02
Krajiny európskeho susedstva (traja najväčší vývozcovia)		
Ukrajina	3,3	1,8
Egypt	1,6	0,4
Maroko	1,0	0,7

Zdroj: Comext (2024), pokiaľ ide o obchod, a údaje Svetovej banky (2024), pokiaľ ide o HDP

Vplyv zavedenia mechanizmu CBAM analyzovalo Spoločné výskumné centrum Komisie (JRC) pomocou modelu všeobecnej vypočítateľnej rovnováhy (CGE) JRC-GEM-E3 a databázy obehového hospodárstva GTAP 11. Zavedenie mechanizmu CBAM sa porovnávalo so základným scenárom bez mechanizmu CBAM, ale s pokračovaním ostatných politík EÚ v oblasti klímy[18]. Postupné rušenie bezodplatného prideľovania kvót v systéme EU ETS do základného scenára zahrnuté nebolo, ale predpokladalo sa pre scenár CBAM. Zavedenie mechanizmu CBAM sa modelovalo spolu s postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót, keďže mechanizmus CBAM nahrádza postupné rušenie bezodplatného prideľovania kvót ako hlavný nástroj politiky EÚ zameraný na riešenie rizika úniku uhlíka. V modeli sa posudzoval vplyv mechanizmu CBAM na 50 krajín a regiónov so zameraním na najmenej rozvinuté krajiny, vybrané ďalšie rozvojové a rozvíjajúce sa ekonomiky a vybrané partnerské krajiny susedstva EÚ[19]. Úplný zoznam zahrnutých krajín a ďalšie podrobnosti o prístupe k modelovaniu sú uvedené v prílohe III. Mechanizmus CBAM sa zavádza postupne a táto analýza sa zameriava na rok 2035, keď bude mechanizmus plne zavedený. Vo všetkých predchádzajúcich rokoch sa očakáva, že účinky budú stále menšie.

Z výsledkov modelu celkovo vyplýva, že očakávaný vplyv mechanizmu CBAM na HDP najmenej rozvinutých krajín je v súhrnnej podobe zanedbateľný a dosahuje menej ako 0,01 % do roku 2035.

[17] Upozorňujeme, že Severné Macedónsko sa v databáze GTAP nenachádza, a preto nemohlo byť ďalej analyzované. Severné Macedónsko vyváža do EÚ najmä železo a oceľ s relatívne nízkou intenzitou emisií. Vzhľadom na túto nízku intenzitu pravdepodobne nedochádza k výraznému negatívnemu vplyvu na toto odvetvie.

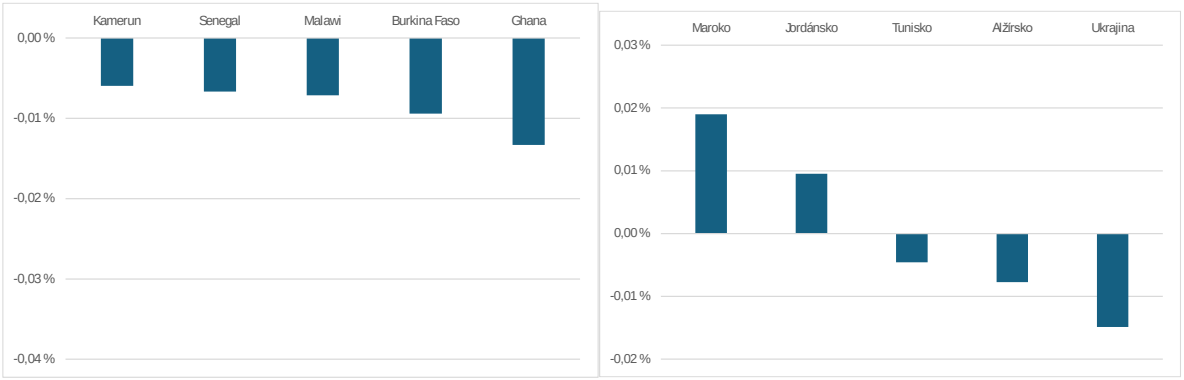
[18] V základnom scenári sa okrem mechanizmu CBAM predpokladá vykonávanie balíka EÚ Fit for 55. Predpokladá sa, že zvyšok sveta sa bude vyvíjať podľa referenčného scenára z *globálneho energetického a klimatického výhľadu z roku 2024*.

[19] Tieto krajiny boli vybrané na základe údajov dostupných v databáze GTAP a sú to: Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Maroko, Tunisko a Ukrajina. Arménsko, Azerbajdžan a Gruzínsko sú súčasťou súhrnného regiónu s názvom Kaukaz.

Mechanizmus CBAM bol navrhnutý so zameraním na energeticky a emisne intenzívne odvetvia, a preto sa týka predovšetkým priemyselnejších a rozvinutejších ekonomík. Okrem toho väčšina najmenej rozvinutých krajín vyváža do EÚ len veľmi obmedzené množstvo tovaru CBAM. Vplyv na HDP ostatných rozvojových krajín a krajín európskeho susedstva je v súhrne podobne malý.

Makroekonomický vplyv mechanizmu CBAM na jednotlivé krajiny je takisto zanedbateľný, ako je znázornené na grafe 2. Päť najviac ovplyvnených najmenej rozvinutých krajín a ostatné rozvojové krajiny zaznamenajú veľmi obmedzenú zmenu HDP (približne –0,01 %) v porovnaní so základným scenárom. Pri krajinách európskeho susedstva z modelovania vyplýva len mierny pokles HDP v porovnaní so základným scenárom (0,01 %) v prípade Ukrajiny, Alžírska a Tuniska, zatiaľ čo Maroko a Jordánsko zaznamenajú mierny nárast (0,02 % a 0,01 %).

Graf 2: Vplyv mechanizmu CBAM na HDP (% zmena v porovnaní so základným scenárom, 2035) piatich najviac ovplyvnených rozvojových krajín* (vľavo) a krajiny európskeho susedstva (vpravo)

*Zdroj: Model JRC-GEM-E3. *Zahŕňa najmenej rozvinuté krajiny a ostatné rozvojové krajiny. Mozambik je predmetom samostatnej časti ďalej.*

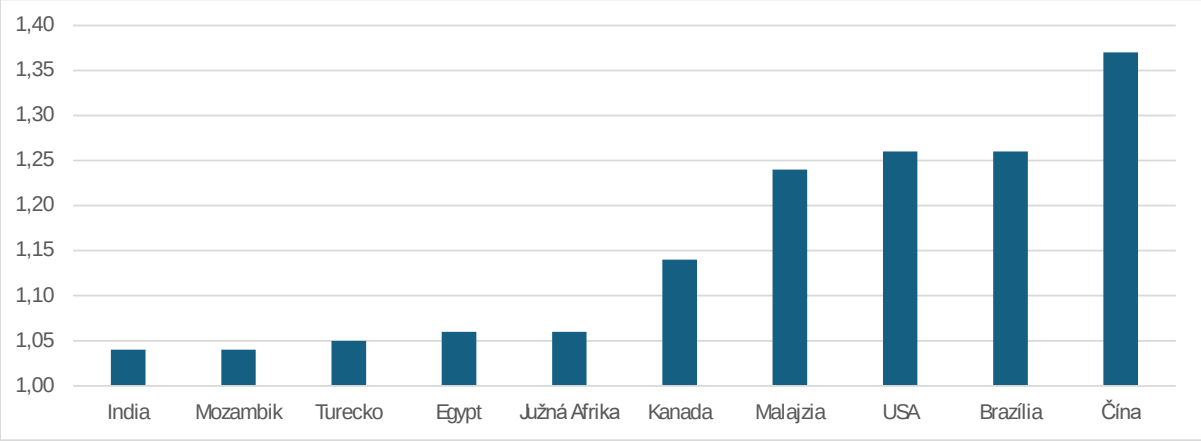
Mozambik je v rámci posudzovaných krajín jedinečný, pretože vyrába a vyváža najmä jeden druh tovaru CBAM – nespracovaný hliník[20] – pochádzajúci od jednej spoločnosti. Ide o výrobok s relatívne nízkou pridanou hodnotou v porovnaní so spracovanejšími výrobkami z hliníka a v prípade Mozambiku s relatívne miernymi viazanými emisiami. V externých štúdiách sa zistilo, že výroba hliníka v Mozambiku je relatívne čistá a že vplyv zavedenia stanovovania cien uhlíka na ňu by bol pravdepodobne obmedzený[21].

Vzhľadom na tieto charakteristiky sa k modelovaniu potenciálneho vplyvu na mozambické odvetvie hliníka zaujal podrobnejší prístup. Najprv sa vypočítali fyzikálne intenzity emisií (kg ekvivalentu CO_2/tona produkcie) pre hlavné krajiny vyrábajúce hliník, čo umožnilo porovnať emisie podľa jednotlivých výrobkov. Z grafu 3 vyplýva, že Mozambik patrí k najčistejším výrobcom z tretích krajín, pričom jeho intenzita emisií je len 1,04-krát vyššia ako priemer EÚ. Po druhé, tieto intenzity emisií sa použili na simuláciu vplyvu zavedenia mechanizmu CBAM. Upozorňujeme, že štandardné modelovanie použité v zvyšnej časti tohto oddielu je založené na emisiách vyjadrených vo vzťahu k celkovej hodnote odvetvia (kg ekvivalentu CO_2/USD). Pri

[20] Týka sa to najmä skupiny výrobkov so znakom KN 76011090.
[21] Pozri rámček 3 v správe s názvom *Building a Climate Coalition: Aligning Carbon Pricing, Trade, and Development* (Budovanie koalície pre klímu: zosúladenie stanovovania cien uhlíka, obchodu a rozvoja) pre Mozambik.

tomto prístupe sa však nadhodnocuje vplyv na krajiny s jedinečným zameraním na výrobky s relatívne nízkou pridanou hodnotou, ako je Mozambik. Ďalšie podrobnosti nájdete v prílohe III.

Graf 3: Obchodne vážená fyzikálna intenzita emisií (kg ekvivalentu CO_2/t) hlavných výrobcov hliníka v porovnaní s priemernou intenzitou emisií EÚ („nižšia je lepšia“)

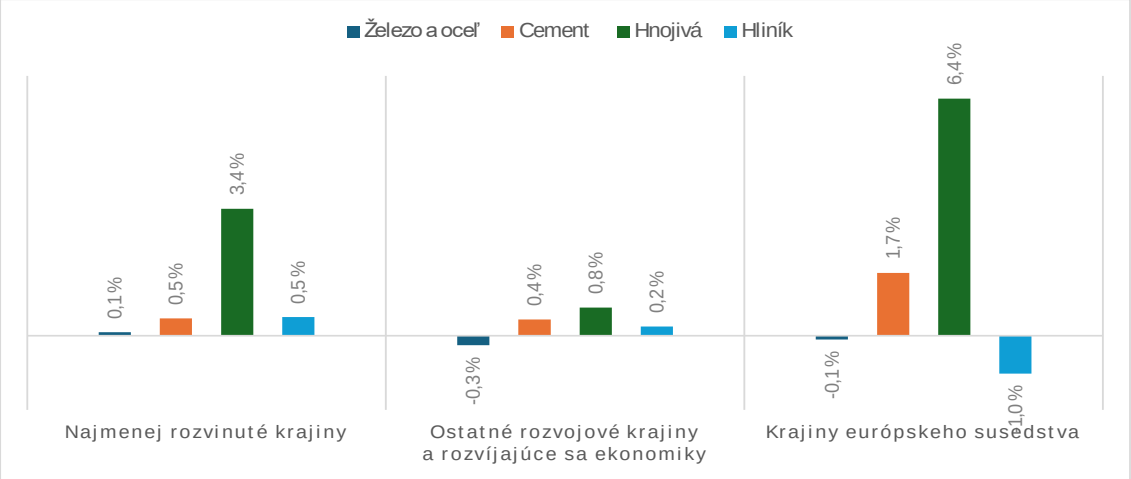

Zdroj: výpočty Komisie na základe údajov z databázy Comext za rok 2023 a Vidovic a kol. (2023)[22].

Na základe tohto prístupu z výsledkov na rok 2035 vyplýva veľmi obmedzený očakávaný pokles produkcie v mozambickom odvetví hliníka, a to o –0,4 % v porovnaní so základným scenárom. Okrem toho je makroekonomický vplyv zanedbateľný, pričom zmena HDP Mozambiku do roku 2035 predstavuje –0,01 % v porovnaní so základným scenárom.

Pokiaľ ide o odvetvový vplyv na hlavné zoskupenia krajín, na grafe 4 je uvedená (percentuálna) zmena produkcie v jednotlivých odvetviach pre najmenej rozvinuté krajiny, ostatné rozvojové krajiny a rozvíjajúce sa ekonomiky (krajiny zahrnuté do tejto kategórie sú uvedené v prílohe III) a krajiny susedstva EÚ v súhrnnej forme.

Graf 4: *Odvetvový vplyv (% zmena produkcie v porovnaní so základným scenárom, 2035) v zoskupeniach krajín: Najmenej rozvinuté krajiny, ostatné rozvojové krajiny a krajiny európskeho susedstva*

Zdroj: Model JRC-GEM-E3. Modelovanie pre Mozambik (zahrnutý do zoskupenia najmenej rozvinutých krajín) je založené na fyzikálnych intenzitách emisií.

[22] Vidovic, D., Marmier, A., Zore, L. a Moya, J., *Greenhouse gas emission intensities of the steel, fertilisers, aluminium and cement industries in the EU and its main trading partners*, Úrad pre publikácie Európskej únie, Luxemburg, 2023, doi:10.2760/359533, JRC134682.

Odvetvové zmeny v jednotlivých najmenej rozvinutých krajinách okrem Mozambiku sú vo všeobecnosti veľmi malé v percentuálnych aj absolútnych hodnotách, a preto nie sú ďalej rozčlenené. Odvetvové vplyvy pre jednotlivé krajiny v zoskupení „ostatné rozvojové krajiny a rozvíjajúce sa ekonomiky“ nie sú ďalej rozčlenené, pretože ide o širokú skupinu krajín, ktorých individuálna analýza je mimo rozsahu analýzy. Vzhľadom na väčšiu expozíciu krajín európskeho susedstva sú tu odvetvové vplyvy výraznejšie, najmä v odvetví hnojív. V tomto odvetví bol zaznamenaný významný vplyv v prípade Maroka, Alžírska a Egyptu. Spomedzi tovaru, na ktorý sa mechanizmus CBAM vzťahuje, Maroko vyrába najmä hnojivá, ktoré obsahujú prevažne fosfor a len obmedzené množstvo dusíka. V procese výroby fosforečných hnojív sa nevyužíva takmer žiadny zemný plyn, a preto majú tieto výrobky relatívne nízku intenzitu emisií[23]. Alžírsko a Egypt naopak vyrábajú najmä hnojivá, ktoré obsahujú prevažne dusík, a teda majú vyššiu intenzitu emisií. Tieto rozdiely v intenzite emisií vedú k zvýšeniu produkcie v marockom odvetví hnojív v porovnaní so základným scenárom, zatiaľ čo produkcia v Alžírsku a Egypte sa v porovnaní so základným scenárom znižuje. Odvetvové vplyvy pre jednotlivé krajiny v zoskupení „ostatné rozvojové krajiny a rozvíjajúce sa ekonomiky“ nie sú ďalej rozčlenené, pretože ide o širokú skupinu krajín, ktorých individuálna analýza je mimo rozsahu analýzy.

Ako sme uviedli, zavedením mechanizmu CBAM sa očakáva zníženie globálnych emisií ekvivalentu CO_2. Na grafe 5 je znázornená zmena v miliónoch ton (Mt) ekvivalentu CO_2 pre tri zoskupenia krajín. V absolútnom vyjadrení sa emisie v porovnaní so základným scenárom najviac znížili v krajinách európskeho susedstva: o 11,4 Mt ekvivalentu CO_2. V prípade najmenej rozvinutých krajín je zníženie absolútnych emisií oveľa obmedzenejšie a dosahuje hodnotu –0,8 Mt ekvivalentu CO_2. V relatívnom vyjadrení to znamená zmenu emisií o –0,9 % v krajinách európskeho susedstva a o –0,2 % v najmenej rozvinutých krajinách. V zoskupení „ostatné rozvojové krajiny a rozvíjajúce sa ekonomiky“ je vidieť výrazné zníženie emisií: –7,8 Mt ekvivalentu CO_2. Vzhľadom na veľký rozsah tohto zoskupenia je však zmena v percentuálnych podieloch obmedzenejšia a dosahuje úroveň –0,05 %.

Graf 6: *Zmena v Mt ekvivalentu CO_2 (v porovnaní so základným scenárom, 2035)*

Zdroj: Model JRC-GEM-E3.

[23] Upozorňujeme, že hnojivá obsahujúce iba fosfor do rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM nepatria; patria tam však výrobky so zmesou fosforu a dusíka.

Celkovo možno na základe výsledkov modelovania dospieť k záveru, že vplyv na najmenej rozvinuté krajiny, rozvojové krajiny a krajiny európskeho susedstva je v súhrne pomerne malý. Keďže analýza sa zameriava na hospodárske vplyvy v súhrne (na úrovni krajiny alebo širokého odvetvia), na získanie presvedčivých a viac rozčlenených výsledkov týkajúcich sa vplyvu na odvetvia by bolo potrebné podrobnejšie posúdenie.

Iba v obmedzenom počte ďalších štúdií sa modeloval vplyv mechanizmu CBAM konkrétne na rozvojové krajiny. Ich východiskové predpoklady a rozsah sa od tejto analýzy výrazne líšia a dospievajú k odlišným záverom. V štúdii zameranej na vplyv na Afriku z roku 2023 sa zistilo, že HDP afrických krajín by sa v závislosti od scenára znížil celkovo o 0,33 % až 1,12 %[24]. To však do veľkej miery vychádza zo scenárov, v ktorých sa predpokladá, že mechanizmus CBAM sa vzťahuje na všetok tovar dovážaný do EÚ a/alebo že nedochádza k postupnému rušeniu bezodplatného prideľovania kvót na výrobu tovaru CBAM v rámci systému EU ETS. Z tohto dôvodu sa v tejto štúdii značne nadhodnocuje vplyv zavedenia mechanizmu CBAM, ktoré sa uskutočňuje spolu s postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót. V skoršej štúdii (z roku 2021) sa takisto modeloval vplyv mechanizmu podobného CBAM na rozvojové krajiny, ale najmenej rozvinuté krajiny boli vylúčené[25]. V štúdii sa zistilo, že mechanizmus CBAM by viedol k zmene štruktúry obchodu, pričom niektoré rozvojové krajiny s vysokými emisiami by vyvážali menej a niektoré rozvinuté krajiny s nízkymi emisiami viac. Zistilo sa aj to, že reálny príjem v rozvojových krajinách by sa znížil celkovo o 5,8 až 10,2 miliardy USD. Tieto zistenia však vychádzali z odvetvového rozsahu, ktorý sa výrazne líši od rozsahu, ktorý je v súčasnosti legislatívne upravený v únijnom mechanizme CBAM[26].

[24] Dôsledky mechanizmu uhlíkovej kompenzácie na hraniciach v EÚ pre africké krajiny (African Climate Foundation a London School of Economics Firoz Lalji Institute for Africa, 2023).

[25] A *European Union Carbon Border Adjustment Mechanism: Implications for developing countries* (Úniový mechanizmus uhlíkovej kompenzácie na hraniciach: dôsledky pre rozvojové krajiny) (UNCTAD, 2021).

[26] Zahŕňa napríklad ropu, uhlie, chemikálie, sklo a papier – nič z toho nie je zahrnuté v únijnom mechanizme CBAM.

Rámček: Vplyv mechanizmu CBAM na ukrajinské hospodárstvo za výnimočných okolností ruskej útočnej vojny proti Ukrajine

Výnimočné okolnosti ruskej útočnej vojny proti Ukrajine

V článku 30 ods. 7 nariadenia o mechanizme CBAM sa uvádza, že „[a]k nastane nepredvídateľná, výnimočná a nevyprovokovaná udalosť mimo kontroly jednej alebo viacerých tretích krajín, na ktoré sa vzťahuje mechanizmus CBAM, a táto udalosť má deštruktívne dôsledky na hospodársku a priemyselnú infraštruktúru takejto dotknutej krajiny alebo krajín, Komisia posúdi situáciu a predloží Európskemu parlamentu a Rade správu, ktorá bude v prípade potreby doplnená o legislatívny návrh na zmenu tohto nariadenia, s cieľom stanoviť potrebné predbežné opatrenia na riešenie týchto výnimočných okolností“.

Aj keď sú výnimočné okolnosti ruskej útočnej vojny proti Ukrajine plne uznané, z ďalej uvedeného posúdenia vyplýva, že v tejto fáze sa týmito okolnosťami neodôvodňuje udelenie výnimky z dôvodu vyššej moci podľa článku 30 ods. 7 nariadenia o mechanizme CBAM.

Rámec mechanizmu CBAM zároveň umožňuje celý rad uľahčujúcich a podporných opatrení, ktorými možno pomôcť zmierniť administratívne a finančné zaťaženie, podporiť dodržiavanie predpisov a posilniť odolnosť hospodárstva Ukrajiny a jej cestu k dekarbonizácii bez toho, aby sa odchyľovali od nariadenia. Tieto opatrenia by sa mali aktívne preskúmať s cieľom zmierniť potenciálne administratívne a finančné vplyvy mechanizmu CBAM a podporiť hospodársku obnovu a dekarbonizáciu Ukrajiny.

Od vypuknutia nevyprovokovanej ruskej útočnej vojny proti Ukrajine 24. februára 2022 utrpela Ukrajina značné škody na svojej priemyselnej infraštruktúre a širšom hospodárstve. Do konca roka 2024 presiahli škody na infraštruktúre 150 miliárd EUR vrátane škôd na obchode a priemysle vo výške 30 miliárd EUR[27]. V priebehu roka 2024 bolo čoraz častejším cieľom odvetvie energetiky, najmä výroba a prenos elektrickej energie.

Inváziа spôsobila narušenie hospodárstva, stratu pracovných miest a nízku dôveru investorov, čo má vplyv na verejné a súkromné financovanie. Približne tretina územia krajiny je okupovaná a jej výrobné kapacity sú zničené alebo ich obsadil útočník. 90 % škôd na infraštruktúre je sústredených v desiatich frontových regiónoch (z 27, ktoré krajinu tvoria) a ukrajinské hospodárstvo preukázalo odolnosť. Po poklese HDP o 28,8 % v roku 2022 ukrajinské hospodárstvo v rokoch 2023 a 2024 rástlo, hoci produkcia zostáva v dôsledku okupácie, ničenia a úteku utečencov hlboko pod úrovňou spred vojny. Opätovné otvorenie čiernomorského koridoru koncom roka 2023 umožnilo lepšie využitie kapacít v oblasti ťažby kovov a baníctva a HDP Ukrajiny sa zvýšil o 5,5 % v roku 2023 a o 3,6 % v roku 2024, avšak celková hospodárska výkonnosť naďalej výrazne zaostáva za stavom spred vojny.

Európska únia od začiatku ponúkala Ukrajine neochvejnú podporu. Hlavným programom, v rámci ktorého sa poskytuje pomoc na obnovu, rekonštrukciu a vstup do EÚ, je Nástroj pre Ukrajinu[28]. Nástroj pozostáva z troch pilierov a v rokoch 2024 až 2027 sa z neho vyčlení až 50 miliárd EUR na pomoc Ukrajine, aby odolala vonkajším hrozbám, urýchlila obnovu a nastúpila na cestu smerom k udržateľnému rozvoju a členstvu v EÚ. Investičný rámec pre Ukrajinu, ktorý je súčasťou Nástroja pre Ukrajinu, je určený na prilákanie verejných a súkromných investícií do obnovy a rekonštrukcie Ukrajiny. Cieľom tohto rámca, ktorý je podporený sumou 9,3 miliardy EUR, z toho 7,8 miliardy EUR vo forme záruk a 1,5 miliardy EUR vo forme kombinácie verejného a súkromného financovania (tzv. kombinované financovanie), je uvoľniť ďalších 40 miliárd EUR vo forme investícií. Jeho cieľom je

konkrétne pomôcť obnoviť kritickú infraštruktúru Ukrajiny a podporiť jej hospodárstvo; zameriava sa na kľúčové odvetvia, ako je energetika a priemysel. Podporujú sa ním investičné projekty, ako je výstavba novej veternej farmy s kapacitou 147 MW vo Volyni. EÚ financuje aj obnovu vodných elektrární prostredníctvom úveru od EIB vo výške 120 miliónov EUR pre najväčšiu ukrajinskú vodnú elektrárenskú spoločnosť Ukrhydroenergo. Dňa 10. júla 2025 Európska komisia a EIB oznámili nový balík financovania z prostriedkov EÚ pre kritickú infraštruktúru a podporu MSP, najmä prostredníctvom troch úverov vo výške 100 miliónov EUR pre Ukreximbank, 70 miliónov EUR pre Ukrgasbank a 60 miliónov EUR pre Bank Lviv. V sektore energetiky je EÚ takisto jedným z najväčších prispievateľov k energetickej odolnosti Ukrajiny prostredníctvom Fondu na podporu energetiky na Ukrajine, ktorý spravuje sekretariát Energetického spoločenstva.

Očakáva sa, že aspoň 20 % investícií realizovaných v rámci Nástroja pre Ukrajinu a investičného rámca pre Ukrajinu prispeje k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu a k širšej zelenej transformácii.

Ukrajinský vývoz tovaru CBAM a vykazovanie v rámci mechanizmu CBAM počas útočnej vojny

V druhom štvrťroku 2025 pochádzalo takmer 15 % všetkého tovaru CBAM dovezeného do EÚ (vypočítané podľa objemu v tonách; pozri tabuľku ďalej) z Ukrajiny. V tomto období pochádzalo z Ukrajiny 18,4 % dovozu železa a ocele do EÚ a 17,4 % dovozu cementu do EÚ, k čomu prispel dobrý prístup na trh EÚ vďaka našej dohode o voľnom obchode (DCFTA) a pozastavenie ochranných opatrení pre oceľ, ktoré boli pre Ukrajinu dohodnuté na začiatku vojny. V absolútnom vyjadrení bol tento dovoz stále nižší ako pred vojnou.

Tabuľka 2: Podiel Ukrajiny na trhu s tovarom CBAM dovážaným do EÚ od 4. štvrťroka 2023 do 2. štvrťroka 2025

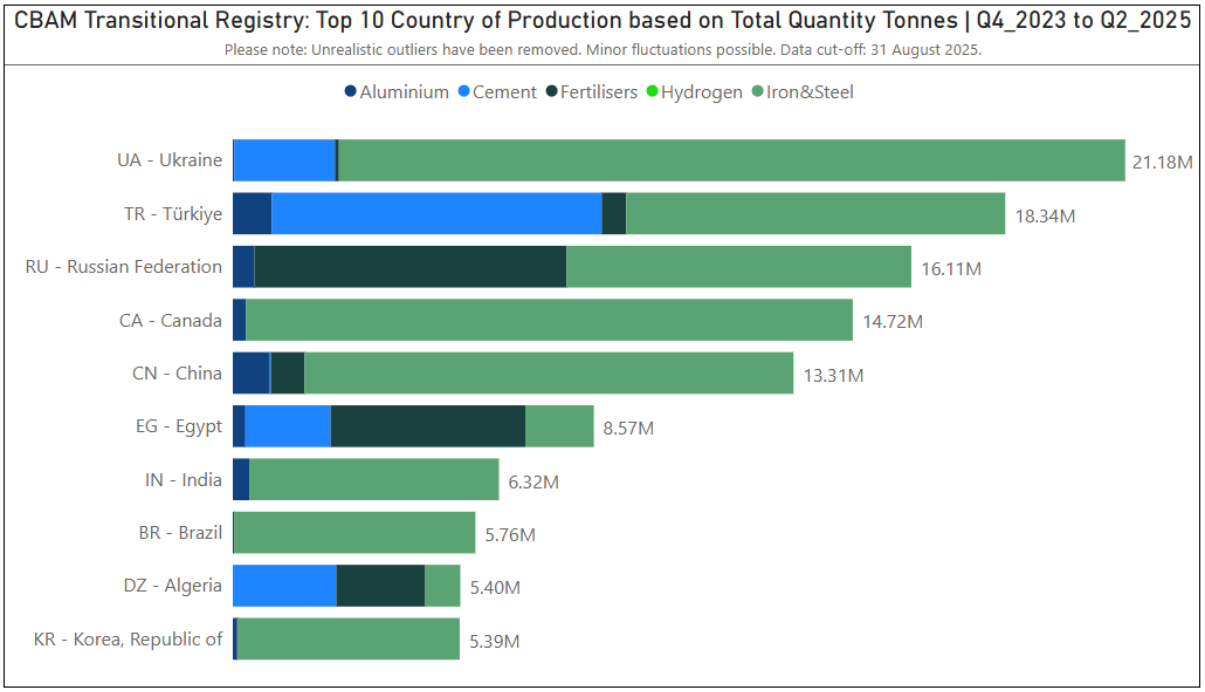
Rok a štvrťrok	Železo a oceľ	Cement	Hnojivá	Hliník	Spolu
4. štvrťrok 2023	15,4 %	13,6 %	1,7 %	0,4 %	12,2 %
1. štvrťrok 2024	19,0 %	10,8 %	0,6 %	0,4 %	14,7 %
2. štvrťrok 2024	16,9 %	11,2 %	0,2 %	0,4 %	13,7 %
3. štvrťrok 2024	16,1 %	19,5 %	0,0 %	0,6 %	13,1 %
4. štvrťrok 2024	17,6 %	13,6 %	0,5 %	0,5 %	13,9 %
1. štvrťrok 2025	17,4 %	7,8 %	0,1 %	0,4 %	12,3 %
2. štvrťrok 2025	18,4 %	17,4 %	0,0 %	0,8 %	14,8 %
Spolu	17,3 %	13,6 %	0,4 %	0,5 %	13,6 %

Zdroj: register CBAM, doplňujúce informácie v prílohe IV.

[27] *Ukraine*: *Fourth Rapid Damage and Needs Assessment* (Ukrajina: štvrté rýchle posúdenie škôd a potrieb).
[28] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/792 z 29. februára 2024, ktorým sa zriaďuje Nástroj pre Ukrajinu.

Od nadobudnutia účinnosti mechanizmu CBAM Ukrajina vyviezla do EÚ 21,2 milióna ton tovaru CBAM vrátane 18,7 milióna ton železa a ocele a 2,4 milióna ton cementu.

Graf 7: Prechodný register CBAM – desať krajín s najvyššou výrobou tovaru CBAM dovážaného do EÚ

Zdroj: prechodný register CBAM, doplňujúce informácie v prílohe IV.

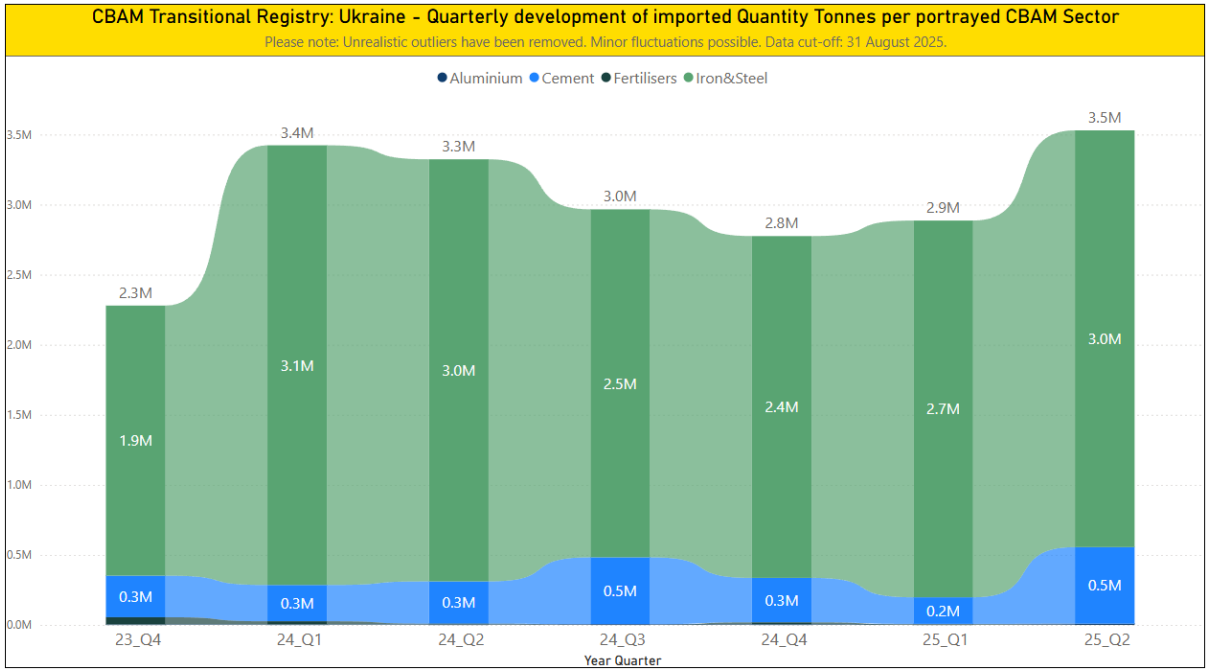
Napriek vojne a napriek vojnou poškodenému ukrajinskému výrobnému a vývoznému potenciálu vyváža Ukrajina, ktorá je predovšetkým vývozcom poľnohospodárskych výrobkov, aj železo a oceľ ako druhý najdôležitejší tovar (12,3 % jej vývozu do EÚ), ako aj cement (0,6 % jej vývozu do EÚ) a hliník (0,3 % jej vývozu do EÚ).

Hoci oceliarsky priemysel čelí problémom na celom svete, najmä v EÚ, kde je dopyt po oceli nižší, a napriek škodám spôsobeným vojnou sa výroba surového železa a ocele na Ukrajine v roku 2024 zvýšila približne o 20 % v porovnaní s rokom 2023. Napriek nadmernej kapacite v EÚ sa od nadobudnutia účinnosti nariadenia o mechanizme CBAM v jeho prechodnom období objem dovozu ocele a hliníka z Ukrajiny do EÚ zvýšil. Z obchodných údajov (databáza Comext)[29] vyplýva, že EÚ doviezla z Ukrajiny v roku 2022 7,6 milióna ton železa a ocele, v roku 2023 8,1 milióna ton a v roku 2024 9,8 milióna ton. Pokiaľ ide o hliník, podľa údajov z databázy Comext sa dovoz do EÚ z Ukrajiny zvýšil zo 17 300 ton v roku 2022 na 23 000 ton v roku 2023 a 26 800 ton v roku 2024.

Objemy tovaru CBAM vyvážaného z Ukrajiny do EÚ, ktoré boli vykázané v registri CBAM, zostali napriek vojne v podstate stabilné a od začiatku roka 2025 sa dokonca zvýšili.

[29] Údaje z databázy Comext sa tu používajú na zobrazenie trendov v jednotlivých rokoch pred prechodným obdobím mechanizmu CBAM. Medzi údajmi z databázy Comext (pripravenými Eurostatom) a údajmi z mechanizmu CBAM (pripravenými v porovnaní s colnými údajmi) môžu vzniknúť prirodzené rozdiely, najmä vo vzťahu k Ukrajine.

Graf 8: Ukrajina – prechodný register CBAM: zmeny v dovezených množstvách tovaru v tonách za jednotlivé odvetvia v rámci mechanizmu CBAM podľa štvrťrokov

Zdroj: prechodný register CBAM, doplňujúce informácie v prílohe IV.

Pri začatí uplatňovania mechanizmu CBAM v štvrtom štvrťroku 2023 bolo len približne 15 % dovozu tovaru CBAM z Ukrajiny vykázaných na základe skutočných viazaných emisií, nie na základe štandardnej hodnoty. V druhom štvrťroku 2025 to bolo 78 %. V prípade dovozu množstiev nad 1 000 ton je to 99 %, čo dokazuje, že napriek vojne sú ukrajinskí prevádzkovatelia schopní plniť si povinnosti v rámci mechanizmu CBAM a proces merania, nahlasovania a overovania (MRV) sa využíva vo veľkej miere. Od januára 2025 je používanie MRV na Ukrajine opäť povinné (bolo pozastavené po vyhlásení vojnového stavu z dôvodu ruskej útočnej vojny na Ukrajine). Spoľahlivý systém MRV umožní ukrajinským prevádzkovateľom presne vyúčtovať viazané emisie. Uľahčí sa ním aj vývoz tovaru CBAM z Ukrajiny od roku 2027, keď Spojené kráľovstvo zavedie svoj vlastný mechanizmus CBAM.

Uvádzajú sa niektoré štúdie[30], podľa ktorých dynamiku rozvoja ukrajinského hospodárstva mechanizmus CBAM ovplyvní negatívne, ale treba pripomenúť, že finančná úprava mechanizmu CBAM sa bude zavádzať veľmi postupne, súbežne s postupným rušením bezodplatného prideľovania emisných kvót v rámci systému EU ETS. S výnimkou vývozu elektrickej energie (keďže v rámci systému EU ETS vo všeobecnosti neexistujú žiadne bezodplatne pridelené kvóty na výrobu elektrickej energie) sa finančná úprava v rámci mechanizmu CBAM v plnej miere uplatní až v roku 2034, keď bude bezodplatné prideľovanie emisných kvót ETS zrušené. Do roku 2030 bude finančná úprava v rámci mechanizmu CBAM minimálna. Ako sa uvádza v posúdení vplyvu mechanizmu CBAM na rozvojové krajiny a krajiny európskeho susedstva, ktoré vykonala Komisia, vývoz tovaru CBAM predstavuje menej ako 2 % HDP Ukrajiny. Z modelovania vplyvu mechanizmu CBAM, ktoré vykonala Komisia, vyplýva len malý pokles HDP Ukrajiny (–0,01 %).

Podľa novej prahovej hodnoty *de minimis* zavedenej zjednodušením mechanizmu CBAM sa 86 % dovozu tovaru CBAM z Ukrajiny nahlasuje v prechodnom registri CBAM, pričom sa uvádzajú

hodnoty skutočných viazaných emisií namiesto štandardných hodnôt. Táto silná schopnosť ukrajinských prevádzkovateľov používať MRV umožní dovozcom využívať skutočné emisie pri dovoze tovaru CBAM z Ukrajiny, ako aj nižšiu finančnú úpravu v rámci mechanizmu CBAM, keďže intenzita emisií železa a ocele vyrábaných na Ukrajine je nižšia ako u konkurenčných výrobcov ocele z krajín, ako sú India a Čína. Intenzita emisií je nízka najmä v prípade hliníkových výrobkov, čo bude konkurenčnou výhodou pri vývoze ukrajinských hliníkových výrobkov do EÚ.

V rámci zjednodušenia mechanizmu CBAM Komisia takisto môže od roku 2027 určiť a sprístupniť v registri CBAM štandardné ceny uhlíka pre jednotlivé krajiny za zaplatenú cenu uhlíka. Deklaranti si budú môcť vybrať, či budú využívať štandardnú cenu uhlíka, ktorú Komisia priamo sprístupní v registri CBAM, alebo budú žiadať o odpočet skutočne zaplatenej ceny uhlíka na základe overených dôkazov. Ukrajina zaviedla uhlíkovú daň na emisie palív; hoci je nízka, mohla by byť základom pre zavedenie systému obchodovania s emisiami. Ukrajina 21. februára 2025 prijala plán na zavedenie vnútroštátneho systému ETS. Vďaka možnosti použiť štandardnú cenu uhlíka sa výrazne zjednodušia nároky ukrajinských prevádzkovateľov v rámci mechanizmu CBAM na skutočne zaplatenú cenu uhlíka.

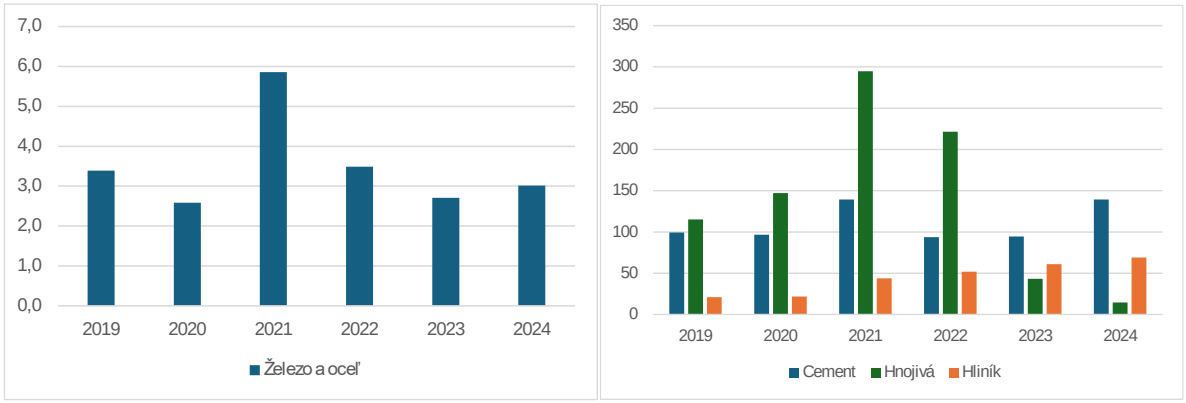
Pred vojnou tvorila elektrina 1,4 % ukrajinského vývozu do EÚ. V súčasnosti je však Ukrajina čistým dovozcom elektrickej energie. Nástrojom pre Ukrajinu, pilier 1 aj pilier 2, ako aj Fondom na podporu energetiky na Ukrajine, v rámci ktorého sa mobilizuje približne 2,3 miliardy EUR v medzinárodných príspevkoch, sa podporujú opravy energetickej infraštruktúry vrátane budovania nových kapacít na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov. Mechanizmom zmierňovania rizík v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov na Ukrajine sa podporí 1 GW nových kapacít v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. Očakáva sa, že výrobná kapacita ukrajinského odvetvia ekologickej energie sa do roku 2040 zdvojnásobí. Návrhy Komisie, ktoré majú byť predložené v decembri s cieľom zabezpečiť, aby bol mechanizmus CBAM účinný pri podpore dekarbonizácie výroby elektrickej energie v tretích krajinách, prispejú k tomu, aby bol ukrajinský vývoz elektrickej energie konkurencieschopný, keďže Ukrajina dosiahla ďalší pokrok pri zelenej transformácii a prechode na energiu z udržateľných zdrojov.

Očakávaný vplyv mechanizmu CBAM na ukrajinské hospodárstvo

Ako sa uvádza v kapitole 3.1, ukrajinský vývoz tovaru CBAM do EÚ v roku 2024 predstavoval približne 3,3 miliardy EUR (1,8 % HDP). Výrobky zo železa a ocele z toho tvorili približne 90 %, čo predstavuje 3,0 miliardy EUR. Vývoz cementu predstavoval 139 miliónov EUR. Vývoz ostatného tovaru CBAM (hnojivá, elektrická energia a vodík) bol nižší ako 100 miliónov EUR. Najmä vývoz hnojív sa od komplexnej vojenskej invázie Ruska na Ukrajinu v roku 2021 výrazne znížil. Vývoz železa a ocele do EÚ sa v rokoch 2019 až 2024 znížil menej. Vývoz železa a ocele do zvyšku sveta však výrazne klesol, a to približne z 10 miliárd EUR v roku 2019 na približne 4 miliardy EUR v roku 2023.

[30] Napríklad štúdia Vplyv mechanizmu CBAM na hospodárstvo Ukrajiny, Združenie zamestnávateľov Ukrajiny, Centrum pre rozvoj trhového hospodárstva Ukrajiny.

Graf 7: Ukrajinský vývoz výrobkov CBAM zo železa a ocele do EÚ v miliardách EUR (vľavo) a ďalšieho tovaru CBAM v miliónoch EUR (vpravo)

Zdroj: databáza Comext.

Vplyv mechanizmu CBAM na Ukrajinu sa posudzoval spolu s vplyvom na ostatné tretie krajiny (pozri kapitolu 3.1). Je potrebné poznamenať, že v použitej databáze sú zachytené zmeny HDP a obyvateľstva od začiatku vojny, ale nie je tu zahrnuté úplné modelovanie zmien v jednotlivých odvetviach. Nepredpokladá sa ani dlhodobý vplyv vojny na ukrajinské hospodárstvo. Napriek tomu modelovanie naznačuje, do akej miery možno očakávať zvýšenie alebo zníženie dopytu EÚ po ukrajinských výrobkoch CBAM vzhľadom na špecifické emisie ukrajinského tovaru CBAM v porovnaní s emisiami tovaru CBAM od iných výrobcov z tretích krajín.

Z modelovania vyplýva, že celkový dopyt po ukrajinských výrobkoch zo železa a ocele by mal zostať v podstate stabilný a vývoz by sa mal do roku 2035 zvýšiť približne o 1 % v porovnaní so základným scenárom. Intenzita emisií železa a ocele vyrábaných na Ukrajine je podobná svetovému priemeru a nižšia ako v prípade niektorých iných výrobcov ocele z tretích krajín, ako sú India a Čína. Očakávaný vplyv (v percentuálnych podieloch v porovnaní so základným scenárom) na rast vývozu cementu, hnojív a výrobkov z hliníka je + 24 %, –25 % a –3 % (v uvedenom poradí). Najmä v súvislosti s vývozom hnojív je potrebné poznamenať, že modelovanie je veľmi neisté vzhľadom na rozsiahly nepriaznivý vplyv vojny na toto odvetvie. Keďže vplyv na väčšie odvetvie železa a ocele je relatívne obmedzený a vývoz ostatného tovaru CBAM tvorí oveľa menšiu časť ukrajinského hospodárstva, celkovo sa očakáva, že vplyv mechanizmu CBAM na HDP bude do roku 2035 malý, a to na úrovni –0,01 %.

Napriek vojne a poškodeniu hospodárstva je Ukrajina najväčším vývozcom tovaru CBAM do EÚ z hľadiska objemu (v tonách). Ukrajinskí prevádzkovatelia preukázali silnú schopnosť využívať MRV, a teda využívať mechanizmus CBAM ako konkurenčný nástroj, keďže intenzita emisií železa a ocele vyrábaných na Ukrajine je nižšia ako u jej konkurentov. Finančná úprava v rámci mechanizmu CBAM sa bude zavádzať veľmi postupne a z modelovania, ktoré realizovala Komisia, vyplýva, že mechanizmus CBAM bude mať na HDP Ukrajiny veľmi malý vplyv. Na základe uvedeného posúdenia sa v tejto fáze nezdajú potrebné žiadne predbežné opatrenia týkajúce sa uplatňovania mechanizmu CBAM na tovar s pôvodom na Ukrajine. Zjednodušenia opísané v tejto správe budú prínosom aj pre ukrajinských prevádzkovateľov. Patrí medzi ne zjednodušenie vykazovania skutočných a štandardných hodnôt a skutočnosť, že Európska komisia bude môcť zverejniť štandardné ceny uhlíka pre Ukrajinu do roku 2027, keď budú k dispozícii všetky údaje o cenách za rok 2026. Malo by sa tak stať pred termínom na

predloženie vyhlásenia CBAM o dovoze v roku 2026 do konca septembra 2027. Európska komisia bude naďalej monitorovať vplyv uplatňovania mechanizmu CBAM na Ukrajinu a je odhodlaná ďalej podporovať úsilie Ukrajiny o hospodársku obnovu a dekarbonizáciu.

Na základe dôkazov a vykonaného posúdenia Komisia dospela k záveru, že bez ohľadu na výnimočné okolnosti vyplývajúce z ruskej útočnej vojny proti Ukrajine nemá uplatňovanie mechanizmu CBAM na tovar s pôvodom na Ukrajine v tejto fáze významný nepriaznivý vplyv na ukrajinské hospodárstvo alebo jeho schopnosť obnovy. V dôsledku toho nie sú opodstatnené žiadne predbežné opatrenia, ktorými by sa menilo uplatňovanie mechanizmu CBAM na ukrajinský tovar. Komisia zároveň zdôrazňuje svoj záväzok sprevádzať Ukrajinu prostredníctvom uľahčujúcich opatrení plne zakotvených v rámci mechanizmu CBAM vrátane zjednodušenia vykazovacích požiadaviek, používania údajov o skutočných emisiách, dostupnosti štandardných cien uhlíka v budúcnosti a pokračujúcej podpory rozvoja spoľahlivých systémov MRV a stanovovania cien uhlíka. Tieto prvky spolu s postupným zavádzaním finančnej úpravy v rámci mechanizmu CBAM zabezpečujú ukrajinským prevádzkovateľom regulačnú predvídateľnosť a stimuly na investovanie do dekarbonizácie, čím sa posilňuje ich konkurencieschopnosť na trhu EÚ a podporuje sa dlhodobá obnova Ukrajiny a jej zosúladenie s *acquis* EÚ.

3.3. Uľahčenie vykonávania mechanizmu CBAM pre výrobcov z tretích krajín

Ako už bolo uvedené, Komisia chcela zabezpečiť, aby mechanizmus CBAM ako environmentálne opatrenie zamerané na klímu bolo začlenené do širšieho medzinárodného kontextu a aby sa ním čo najviac minimalizovalo zaťaženie medzinárodného obchodu.

Počas prechodného obdobia niektorí partneri vzniesli otázky alebo vyjadrili obavy, ako mechanizmus CBAM ovplyvní ich výrobné procesy a vývoz do EÚ.

3.4. Uplatňovanie mechanizmu CBAM v Európskom hospodárskom priestore (EHP)

Nariadenie o mechanizme CBAM je pre EHP dôležité a sekretariát EZVO spustil proces jeho začlenenia do Dohody o EHP. Tento proces v súčasnosti prebieha. Začlenenie sa uskutočňuje na základe rozhodnutia Spoločného výboru EHP.

Komisia vedie dialóg s krajinami EHP/EZVO o úpravách potrebných pred začlenením mechanizmu CBAM do Dohody o EHP. Po dokončení procesu sa nariadenie o mechanizme CBAM začne v plnej miere uplatňovať v krajinách EHP/EZVO, pokiaľ nebudú stanovené výnimky. V Nórsku vláda navrhla zákon o zavedení mechanizmu CBAM do roku 2027 a začala verejnú konzultáciu.

4. Zvýšenie účinnosti a efektívnosti mechanizmu CBAM

4.1. Úvod

Na základe poznatkov získaných počas prechodného obdobia (pozri kapitolu 2) a spätnej väzby od zainteresovaných strán sa Komisia takisto rozhodla použiť dvojfázový prístup na posilnenie a rozšírenie mechanizmu CBAM v nasledujúcich rokoch.

V prvom kroku v rokoch 2026 – 2027 Komisia pokročí v práci na: i) rozšírení obmedzenom na vybrané nadväzujúce výrobky; ii) ďalších opatreniach proti obchádzaniu; iii) zmene pravidiel výpočtu viazaných emisií elektriny; iv) návrhu na riešenie zostávajúcich rizík úniku uhlíka; v) vykonávacom akte, ktorým sa stanovia pravidlá odpočtu ceny uhlíka skutočne zaplatenej v tretích krajinách, a vi) revízii systému ETS. Referenčné hodnoty CBAM budú revidované v roku 2026, aby zodpovedali novým referenčným hodnotám ETS. Potom v roku 2027 alebo začiatkom roku 2028, keď sa zozbiera dostatok údajov, sa štandardné hodnoty prehodnotia.

Tento oddiel sa zameriava na balík z decembra 2025, v ktorom Komisia predkladá návrh zameraný na posilnenie účinnosti mechanizmu CBAM zmiernením rizika úniku uhlíka pri nadväzujúcom tovare, posilnením presadzovania mechanizmu a zabránením praktikám obchádzania, ako aj prvky na zjednodušenie vykazovania údajov týkajúcich sa elektriny, čím sa zároveň stimuluje dekarbonizácia elektrizačných sústav v tretích krajinách.

Návrh je výsledkom dôkladného preskúmania vykonávania mechanizmu CBAM počas prechodného obdobia a rozsiahlych konzultácií so zainteresovanými stranami. Pri nich sa potvrdila potreba rýchlo konať s cieľom riešiť uvedené výzvy v záujme zabezpečenia environmentálnych cieľov mechanizmu CBAM. Preto bol v Akčnom pláne pre oceľ a kovy z marca 2025[31] okrem iného oznámený návrh Komisie na rozšírenie rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na určité výrobky z ocele a hliníka v ďalšom článku hodnotového reťazca a zavedenie dodatočných opatrení proti obchádzaniu. To je uvedené v ďalšej časti tejto kapitoly.

V druhom kroku v roku 2027 Komisia posúdi, či by bolo vhodné predložiť návrh na ďalšie rozšírenie mechanizmu CBAM pridaním ďalších sektorov v rámci EU ETS, v ktorých hrozí únik uhlíka, do rozsahu pôsobnosti mechanizmu, doplniť rozsah výrobkov o ďalší nadväzujúci tovar a preskúmať možnosti rozšírenia rozsahu pôsobnosti na nepriame emisie, ak je to možné. V kapitole 5 tejto správy je zhodnotená analýza, ktorá bola v tejto súvislosti doteraz vykonaná.

4.2. Nadväzujúci tovar

Mechanizmus CBAM je v súčasnosti obmedzený na súbor dovážaného základného tovaru. Nadväzujúci tovar zahŕňa tento základný tovar ako vstup do jeho výroby. Obmedzený rozsah výrobkov zahrnutých do mechanizmu CBAM je odrazom postupného prístupu, v ktorom sa najskôr uprednostňoval základný tovar, ktorý je najdôležitejší z hľadiska viazaných emisií a je spojený s najväčšími a najzreteľnejšími rizikami úniku uhlíka. Zvolená koncepcia bola primeraná aj preto, že náklady tovaru, ktorý je ďalej v hodnotovom reťazci, na emisie oxidu uhličitého boli menej výrazné v porovnaní s celkovou pridanou hodnotou v ďalších častiach reťazca, pričom sa riziká úniku koncentrovali predovšetkým v dodávateľských odvetviach, ktoré sú náročné na uhlík.

[31] COM(2025) 125.

V nariadení o mechanizme CBAM sa však uznáva, že jeho rozsah pôsobnosti môže byť potrebné rozšíriť na nadväzujúci tovar, aby sa mechanizmus pripravil na budúce zvýšenia ceny uhlíka v rámci systému EU ETS. Dôvodom je, že náklady na emisie oxidu uhličitého potom môžu predstavovať významnejší podiel na výrobných nákladoch nadväzujúceho tovaru, čo môže podnietiť výrobcov, aby presunuli svoje operácie do tretích krajín s voľnejšími politikami v oblasti klímy, alebo podnietiť spotrebiteľov, aby nahradili nadväzujúci tovar vyrobený v EÚ uhlíkovo náročným dovozom, ktorý nemusí znášať žiadne náklady na emisie oxidu uhličitého.

Zo súčasných prognóz cien uhlíka vyplýva, že ceny uhlíka budú v rámci systému EU ETS od roku 2026 naďalej rásť v súlade so zvýšenými ambíciami EÚ v oblasti klímy. V súvislosti s postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót v rámci systému EU ETS a súbežným zavádzaním mechanizmu CBAM môžu výrobcovia nadväzujúceho tovaru v EÚ čeliť dvojitému tlaku na náklady. Budú čeliť vyšším cenám vstupov pre základný tovar z domácej produkcie aj z dovozu, ktorý potrebujú ako vstupy pre výrobu nadväzujúceho tovaru. V dôsledku toho je pravdepodobné, že riziko úniku uhlíka sa presunie z dodávateľských odvetví, na ktoré sa vzťahuje mechanizmus CBAM, do neskorších fáz hodnotového reťazca, ktoré zostávajú vystavené riziku. Ak by sa táto otázka neriešila, vážne by to narušilo účinnosť mechanizmu CBAM v oblasti klímy.

Cieľom rozšírenia mechanizmu CBAM ďalej v hodnotovom reťazci je preto riešiť riziko úniku uhlíka na nižších úrovniach reťazca. Navrhované rozšírenie je založené na objektívnych kritériách podobných kritériám, ktorými sa riadilo určenie pôvodného rozsahu mechanizmu CBAM, a to na úrovni rizika úniku uhlíka, relevantnosti emisií a technickej uskutočniteľnosti priradenia emisií k tomuto tovaru. Samotné riziko úniku uhlíka pri nadväzujúcom tovare je určené faktorom tlaku na náklady, ktorým sa zachytáva, do akej miery sa nákladmi na emisie oxidu uhličitého zo vstupov mechanizmu CBAM zvyšujú celkové náklady nadväzujúceho tovaru v porovnaní s jeho celkovou pridanou hodnotou, a jeho intenzita obchodovania je náhradným ukazovateľom obchodovateľnosti nadväzujúceho tovaru. Nadväzujúce výrobky sa považujú za rizikové z hľadiska úniku uhlíka, ak majú vysoký tlak na náklady a zároveň vysokú intenzitu obchodu.

Toto navrhované prvé kolo rozšírenia na nadväzujúce výrobky sa zameriava výlučne na nadväzujúce výrobky s vysokým podielom ocele a hliníka. Vyplýva to priamo z Akčného plánu pre oceľ a kovy, v ktorom sa toto pôvodné rozšírenie na nadväzujúci tovar zužuje na „odvetvia kovu“ v mechanizme CBAM. Nadväzujúce výrobky na báze ocele a hliníka nielenže čelia najvyššiemu riziku úniku uhlíka, ale vykazujú aj najvyššiu technickú uskutočniteľnosť z hľadiska získania skutočných hodnôt viazaných emisií. Nadväzujúci tovar z iných odvetví v rámci mechanizmu CBAM, konkrétne tovar súvisiaci s cementom, hnojivami a vodíkom, je súčasťou tohto prvého kola rozširovania na nadväzujúci tovar. Namiesto toho sa v rámci tejto správy posudzuje potreba a možnosť rozšírenia na nadväzujúci tovar v týchto odvetviach (pozri kapitolu 5).

Pre nadväzujúci tovar sú typické dlhšie, zložitejšie a globálnejšie hodnotové reťazce ako pre základný tovar, ktorý v súčasnosti patrí do rozsahu pôsobnosti mechanizmu. To dovozcom sťažuje získavanie údajov o skutočných emisiách od výrobcov nadväzujúceho tovaru. Emisie sa rozdeľujú medzi rôzne etapy výroby nadväzujúceho tovaru, čo zvyšuje administratívne zaťaženie pri vykazovaní viazaných emisií. V dôsledku toho sa v prvom rozšírení rozsahu mechanizmu CBAM na nadväzujúci tovar zvažuje merateľná flexibilita pri priraďovaní emisií tohto tovaru bez toho, aby boli ohrozené ciele mechanizmu CBAM.

4.3. Vyhýbanie sa mechanizmu CBAM: obchádzanie a iné praktiky, ktorých cieľom je neprimerane znížiť záväzok v rámci mechanizmu CBAM

Ako bolo oznámené v Akčnom pláne pre oceľ a kovy[32], Komisia pracuje na ďalších opatreniach proti vyhýbaniu sa povinnostiam. Cieľom týchto nových opatrení je zabrániť tomu, aby dovozcovia z EÚ a výrobcovia z tretích krajín zneužívali ustanovenia nariadenia o mechanizme CBAM na neoprávnené vyhýbanie sa plateniu finančných záväzkov v rámci mechanizmu CBAM alebo na ich znižovanie, čím by sa narušil cieľ mechanizmu CBAM, ktorým je stimulovať znižovanie emisií skleníkových plynov.

Vyhýbanie sa mechanizmu CBAM zahŕňa obchádzanie, ako aj iné postupy na zníženie finančných záväzkov v rámci mechanizmu CBAM, ktoré sú v rozpore s cieľmi mechanizmu CBAM. Riziko obchádzania vzniká ako dôsledok praktík, pre ktoré neexistuje iné dostatočné opodstatnenie alebo hospodársky dôvod okrem úplného alebo čiastočného vyhýbania sa finančným záväzkom vyplývajúcim z mechanizmu CBAM, čím sa narúša environmentálna integrita mechanizmu.

Ďalšie riziko pre účinnosť mechanizmu CBAM súvisí s kovovým šrotom. Šrot zatiaľ nie je do rozsahu mechanizmu CBAM zahrnutý a šrotu ako vstupnému materiálu sa pripisujú nulové emisie. Na emisie z výroby výrobného šrotu vyprodukované v EÚ sa vzťahuje cena uhlíka, keďže v rámci systému EU ETS sa emisie merajú na úrovni zariadenia. Nezačlenením šrotu do mechanizmu CBAM sa preto vytvára kanál, prostredníctvom ktorého prevádzkovatelia z tretích krajín nie sú vystavení rovnocennému záväzku, čo znižuje účinnosť mechanizmu CBAM na ochranu pred únikom uhlíka. Uzavretie takzvanej šrotovej slučky preto patrí medzi oblasti, ktoré sa v rámci návrhu na posilnenie mechanizmu CBAM posudzujú z hľadiska politických zásahov.

Súčasný rámec presadzovania mechanizmu CBAM umožňuje riešiť niekoľko rizík obchádzania vrátane rizík nesprávnej klasifikácie tovaru, deklarovania nižších množstiev CBAM vo vyhlásení CBAM, chýbajúcich vyhlásení CBAM (t. j. nepredloženie vyhlásenia CBAM pri dovoze tovaru CBAM) a nesprávneho vykazovania prahovej hodnoty *de minimis*.

Posilnené ustanovenia nariadenia o mechanizme CBAM sú potrebné najmä na riešenie dvoch špecifických rizík: riziko nesprávneho vykázania intenzity emisií a riziko zneužívajúcich praktík.

CBAM je prvým opatrením svojho druhu, a preto máme veľmi málo skúseností a empirických údajov, z ktorých by sa dalo vychádzať pri prognózovaní budúceho správania zainteresovaných strán, ktorých sa mechanizmus CBAM týka. Konkrétne pri presadzovaní mechanizmu CBAM je potrebné dôkladne nájsť rovnováhu medzi spoľahlivosťou na jednej strane a zabránením zbytočnej ďalšej byrokracii na strane druhej.

Kľúčovým prvkom dodatočných opatrení proti vyhýbaniu sa mechanizmu CBAM je teda operatívna pružnosť. Vzhľadom na uvedené neistoty bude dôležité, aby orgány zapojené do presadzovania mechanizmu CBAM, a najmä Komisia, ktorá má úlohu dohľadu pri analýze rizík a odhaľovaní obchádzania, mali dostatočnú flexibilitu pri riešení novo zistených praktík obchádzania a vyhýbania sa mechanizmu. Je to nevyhnutné aj pre zavedenie niektorých pripravovaných opatrení proti vyhýbaniu sa mechanizmu: hoci cieľom revízie nariadenia o mechanizme CBAM bude obmedziť priestor pre viaceré praktiky obchádzania a vyhýbania

[32] COM(2025) 125.

sa mechanizmu, ktoré možno na základe dostupných dôkazov predpokladať, je pravdepodobné, že sa objavia ďalšie kanály obchádzania/vyhýbania sa mechanizmu. Aby bolo možné takéto prípady riešiť, je nevyhnutné mať potrebné politické páky na rýchle a rozhodné konanie, napríklad prostredníctvom jasne vymedzených, ale účinných delegovaných právomocí. Je potrebné zabrániť tomu, aby sa zistené praktiky vyhýbania sa mechanizmu nedali riešiť z dôvodu príliš rigidnej právnej štruktúry a štruktúry riadenia.

Zároveň bude kľúčové, aby rôzne subjekty zapojené do presadzovania mechanizmu CBAM účinne spolupracovali: okrem Komisie sa na tom budú podieľať najmä VPO a colné orgány krajín EÚ27. Medzi mechanizmom CBAM a riadením colných rizík existuje významná synergia, a to tak z hľadiska analýzy rizík, ako aj z hľadiska prevádzkového vykonávania. Tieto výmeny a zhromažďovanie spravodajských informácií takisto poslúžia ako podklad pre budúce rozhodnutia Komisie zakročiť proti praktikám vyhýbania sa mechanizmu v rámci jej delegovaných právomocí.

Rozsiahla diskusia o zistených rizikách obchádzania mechanizmu CBAM a ich politických reakciách bude k dispozícii v posúdení vplyvu, ktoré bude priložené k legislatívnemu návrhu plánovanému na koniec roka 2025.

4.4. Elektrina

Vzhľadom na fyzikálne vlastnosti elektriny a jej špecifické formy obchodovania sa pravidlá mechanizmu CBAM pre tento tovar mierne líšia od pravidiel, ktoré sa vzťahujú na ostatný hmotný tovar. Táto úvaha sa týka najmä metodiky, ktorá sa musí použiť na výpočet viazaných emisií dovážanej elektrickej energie.

Hlavným pravidlom uplatňovaným v rámci mechanizmu CBAM na výpočet viazaných emisií pre elektrinu je na rozdiel od ostatného tovaru CBAM štandardná hodnota založená na výrobe elektriny z fosílnych palív. To síce odráža mechanizmus stanovovania cien elektriny v EÚ, ale táto metodika limituje uznávanie úsilia krajín mimo EÚ o dekarbonizáciu ich energetického mixu. Hoci dovozcovia budú môcť namiesto štandardných hodnôt uvádzať skutočné emisie, mnohé zainteresované strany kritizovali, že podmienky, ktoré musia splniť, aby mohli vykazovať skutočné emisie, by boli na splnenie príliš náročné. Najmä podmienky týkajúce sa vymedzenia zmlúv o nákupe elektriny (PPA), preťaženia siete a nominácie kapacity by bolo ťažké či dokonca nemožné splniť, čo bráni motivácii k dekarbonizácii v krajinách mimo EÚ.

S cieľom reagovať na obavy zainteresovaných strán Komisia zvažuje viacero možností, ako prípadne zmeniť pravidlá pre elektrinu, ako je napríklad zmena štandardnej hodnoty z použitia emisného faktora založeného len na CO_2 na iný faktor, objasnenie uplatniteľnosti rôznych typov PPA, zjednodušenie požiadaviek týkajúcich sa fyzického preťaženia siete a objasnenie uplatňovania kritéria nominácie kapacity na účely použitia skutočných hodnôt.

Cieľom možných zmien by bolo zabezpečiť, aby sa mechanizmom CBAM účinne podporovalo úsilie o dekarbonizáciu výroby elektrickej energie v krajinách mimo EÚ a aby sa v záväzku v rámci mechanizmu CBAM viac odrážal obsah uhlíka v dovážanej elektrickej energii.

4.4.1. Dovoz elektriny z krajín západného Balkánu a Ukrajiny

Tieto zmeny sa budú týkať najmä západného Balkánu. Dovoz elektrickej energie do EÚ zo západného Balkánu síce pokrýva len približne 1 % dopytu po elektrickej energii v EÚ, ale

v niektorých členských štátoch (napr. v Chorvátsku, Bulharsku alebo Grécku) predstavuje významný podiel na vnútroštátnej spotrebe elektrickej energie[33]. Vývoz elektrickej energie do EÚ môže byť významný aj pre niektoré krajiny západného Balkánu. Napríklad vývoz elektrickej energie do EÚ predstavuje približne 58 % vývozu Čiernej Hory do EÚ alebo 5 % vývozu Srbska alebo Albánska do EÚ. Očakáva sa, že zmena pravidiel pre štandardné hodnoty a zjednodušenie pravidiel pre vykazovanie skutočných emisií povedie k nižšej povinnosti v rámci mechanizmu CBAM pri dovoze elektriny z krajín, v ktorých sú prítomné obnoviteľné zdroje energie. Väčšina krajín západného Balkánu využíva elektrickú energiu s vysokou uhlíkovou intenzitou. Zmeny pravidiel pre elektrickú energiu však budú mať výrazný pozitívny vplyv na dovoz z krajín, kde je podiel obnoviteľných zdrojov vyšší, ako napríklad v Albánsku, kde sa výroba elektrickej energie opiera výlučne o vodnú a slnečnú energiu, alebo v Čiernej Hore[34], kde sa v roku 2023 61 % elektrickej energie vyrábalo z obnoviteľných zdrojov. Zvažované zmeny pravidiel týkajúcich sa elektrickej energie umožnia lepšie oceniť úsilie týchto krajín pri ekologizácii ich elektrizačnej sústavy a podporí sa nimi ďalšia dekarbonizácia, pričom poskytnú správny cenový signál, a tým budú stimulovať dovoz čistejšej elektrickej energie.

Okrem toho sa krajiny západného Balkánu a Ukrajina zaviazali zaviesť systém ETS alebo dane z CO_2/uhlíkové dane. Možnosťou zavedenou v rámci zjednodušenia mechanizmu CBAM pre deklarantov, aby sa v súvislosti so zaplatenou cenou uhlíka odvolávali na štandardnú cenu uhlíka pre danú krajinu, sa výrazne zjednoduší tvrdenie o cene uhlíka, ktorú prevádzkovatelia elektrickej energie zo západného Balkánu skutočne platia.

4.4.2. Dovoz elektrickej energie zo Spojeného kráľovstva

V roku 2024 na Spojené kráľovstvo pripadalo 39 % celkového hrubého komerčného dovozu elektriny do EÚ (v MWh) z krajín, ktoré nie sú zapojené do systému EU ETS[35]. V roku 2023 pochádzalo viac ako 60 % elektrickej energie vyrobenej v Spojenom kráľovstve z obnoviteľných alebo dekarbonizovaných zdrojov[36]. Výrobcovia elektrickej energie v Spojenom kráľovstve platia cenu uhlíka v rámci systému ETS Spojeného kráľovstva a podpory ceny uhlíka. Zmeny pravidiel mechanizmu CBAM pre výpočet viazaných emisií elektriny umožnia lepšie zohľadniť vysokú úroveň dekarbonizácie elektrizačnej sústavy Spojeného kráľovstva vo finančnej úprave dovozu elektriny zo Spojeného kráľovstva v rámci mechanizmu CBAM. Okrem toho možnosťou uvádzať zaplatenú cenu uhlíka na základe štandardných hodnôt, ktorá bola zavedená v balíku zjednodušení mechanizmu CBAM, sa budú riešiť obavy, ktoré vyjadrili najmä zainteresované strany zo Spojeného kráľovstva, že dôkazné bremeno, ktoré bude potrebné splniť, aby bolo možné odpočítať cenu uhlíka zaplatenú v tretej krajine, je príliš vysoké, najmä ak je vyhlásenie založené na štandardných hodnotách, pretože je ťažké vysledovať zdroj elektriny, a teda poskytnúť dôkaz o zaplatenej cene uhlíka. V praxi by odpočítanie hodnôt štandardnej ceny uhlíka pre elektrinu dovážanú zo Spojeného kráľovstva neviedlo k žiadnemu finančnému záväzku v rámci mechanizmu CBAM, pokiaľ by kombinovaná cena uhlíka v rámci systému ETS Spojeného kráľovstva a podpory ceny uhlíka bola vyššia ako cena uhlíka v rámci systému EU ETS.

[33] Zdroj: Eurostat a IEA.
[34] Zdroj: IEA.
[35] Zdroj: Európska komisia na základe platformy transparentnosti ENTSO-E.
[36] Zdroj: IEA.

4.5. Únik uhlíka

V nariadení o mechanizme CBAM sa od Komisie vyžaduje, aby do roku 2028 a potom každé dva roky predložila správu o uplatňovaní nariadenia a fungovaní mechanizmu CBAM, ktorá by mala obsahovať posúdenie vplyvu mechanizmu CBAM na únik uhlíka, a to aj v súvislosti s vývozom. Očakáva sa, že náklady na emisie oxidu uhličitého sa pre prevádzkovateľov v rámci systému EU ETS zvýšia, keďže sa znížilo bezodplatné prideľovanie kvót, čo odráža klesajúci emisný strop v rámci ETS, a očakáva sa zvýšenie ceny kvót. Týmto signálom zvýšenej ceny pre dekarbonizáciu by sa malo podporiť nákladovo efektívne znižovanie emisií skleníkových plynov. V odvetviach, ktoré sú dodatočne ovplyvnené zrýchleným postupným rušením bezodplatného prideľovania kvót vyvolaným koeficientom CBAM, by však výroba niektorého tovaru mohla čeliť zvýšenému pretrvávajúcemu riziku úniku uhlíka. Z predbežných odhadov vyplýva, že v priemyselných odvetviach, na ktoré sa vzťahuje koeficient CBAM (železo a oceľ, cement, hliník, hnojivá, vodík), by sa v rokoch 2026 a 2027 v dôsledku uplatňovania koeficientu, ako je vymedzený v smernici o ETS (článok 10a ods. 1), bezodplatne pridelilo celkovo približne o 15 miliónov kvót menej. Za predpokladu ceny uhlíka vo výške 95 EUR za tonu to zodpovedá odhadovanej strate z bezodplatného prideľovania kvót pre príslušných prevádzkovateľov vo výške približne 1,4 miliardy EUR v rokoch 2026 – 2027[37].

Pokiaľ ide o tovar, ktorý sa má predávať na vnútornom trhu EÚ, možno sa domnievať, že toto postupné rušenie bezodplatného prideľovania kvót je zmiernené tým, že systémom CBAM sa zabezpečuje, aby sa za výrobky vyrobené v tretích krajinách a dovezené na vnútorný trh EÚ platila rovnaká cena uhlíka, ako keby sa tento tovar vyrobil v EÚ. Tento zmierňujúci účinok sa však nevzťahuje na tovar, ktorý sa vyrába v EÚ a s ktorým sa vo významnej miere obchoduje s tretími krajinami, ktoré neuplatňujú systém EU ETS alebo porovnateľné mechanizmy stanovovania cien uhlíka. Výrobcovia tohto tovaru môžu byť považovaní za výrobcov, ktorí čelia zvýšenému pretrvávajúcemu riziku úniku uhlíka.

Pokles emisií v rámci systému EU ETS v posledných rokoch bol do veľkej miery spôsobený odvetvím elektrickej energie. Na druhej strane emisie v energeticky náročnom priemyselnom odvetví zaznamenali menší pokles, ktorý bol čiastočne vysvetlený aj poklesom produkcie. Z tohto vývoja vyplýva potreba väčších investícií do dekarbonizačných opatrení, pretože týmito investíciami sa znižuje vystavenie sa riziku úniku uhlíka a sú potrebné aj na dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti klímy.

Prevádzkovatelia zariadení v rámci systému EU ETS, ktorí čelia zvýšeným pretrvávajúcim rizikám úniku uhlíka, preto môžu potrebovať stimuly a podporu na urýchlenie investícií do dekarbonizačných opatrení.

Pretrvávajúce riziká úniku uhlíka, napríklad v súvislosti s vývozom[38], sa takisto uznali v oznámení o realizácii Dohody o čistom priemysle I. Komisia predkladá ďalší návrh na podporu dekarbonizácie príslušných odvetví.

[37] Orientačné údaje na základe predbežnej analýzy.
[38] COM(2025) 378.

4.6. Štandardné ceny uhlíka

Nedávno prijaté zmeny na zjednodušenie mechanizmu CBAM umožňujú Komisii určiť od roku 2027 štandardné ceny uhlíka pre krajiny, v ktorých sa uplatňuje nástroj na stanovovanie cien uhlíka. Deklaranti budú mať možnosť tieto hodnoty využívať a žiadať o zníženie svojej finančnej povinnosti v rámci mechanizmu CBAM ako alternatívu k predloženiu overeného dôkazu o skutočnom zaplatení ceny uhlíka. Toto zjednodušenie umožní najmä účinný odpočet už zaplatenej ceny uhlíka za dovezenú elektrinu, čo by inak nebolo možné, ak by vyhlásenie CBAM bolo založené na štandardných hodnotách emisií.

Štandardné ceny uhlíka by fungovali podobne ako štandardné hodnoty pre výpočet viazaných emisií: deklaranti by si mohli vybrať, či budú využívať štandardnú cenu uhlíka, ktorú Komisia priamo sprístupní v registri CBAM, alebo budú žiadať o odpočet skutočne zaplatenej ceny uhlíka na základe overených dôkazov. Štandardnými cenami uhlíka by sa zabezpečil automatický odpočet ceny uhlíka skutočne zaplatenej v krajine pôvodu v prípade všetkého tovaru CBAM od vyhlásení podaných v roku 2027, ktoré sa budú vzťahovať na dovoz od roku 2026, čím by sa výrazne znížili náklady na dodržiavanie predpisov. Metodický prístup k stanovovaniu štandardných cien uhlíka bude vychádzať z najlepších dostupných údajov zo spoľahlivých, verejne dostupných informácií a informácií poskytnutých tretími krajinami.

4.7. Metodika výpočtu viazaných nepriamych emisií

Všeobecným pravidlom výpočtu viazaných nepriamych emisií v mechanizme CBAM je použitie štandardných hodnôt[39]. Skutočné viazané nepriame emisie sa môžu vykazovať len vtedy, ak sú splnené určité podmienky. V prechodnom období je táto štandardná hodnota založená na päťročnom priemere intenzity emisií elektrizačnej sústavy krajiny pôvodu. V nariadení o mechanizme CBAM sa od Komisie vyžaduje, aby si vybrala z troch možností stanovenia štandardnej hodnoty pre konečné obdobie: a) priemerný emisný faktor (EF) elektrizačnej sústavy Únie; b) emisný faktor elektrizačnej sústavy krajiny pôvodu; c) emisný faktor CO_2 zo zdrojov stanovujúcich ceny v krajine pôvodu.

V nariadení sa takisto predpisuje, že výber a metóda výpočtu sa musia určiť na základe najvhodnejšieho spôsobu, ako i) zabrániť úniku uhlíka a ii) zabezpečiť environmentálnu integritu mechanizmu CBAM, t. j. v tomto kontexte motivovať prevádzkovateľov v tretích krajinách k znižovaniu emisií. Komisia dospela k záveru, že v konečnej fáze by sa mal použiť rovnaký prístup k výpočtu emisného faktora, aký sa použil v prechodnej fáze, t. j. emisný faktor elektrizačnej sústavy krajiny pôvodu. Vychádza to z nasledujúcich úvah v súvislosti s tromi možnosťami uvedenými v nariadení.

Po prvé, možnosť použiť priemerný emisný faktor (EF) pre elektrizačnú sústavu EÚ by sa mala zamietnuť, pretože by sa ňou nezabránilo úniku uhlíka ani by nemotivovala k dekarbonizácii. Priemerným EF pre elektrizačnú sústavu EÚ by sa zabezpečila nízka prevencia úniku uhlíka, pretože by bol nízky v porovnaní s prevládajúcimi EF tretích krajín v dôsledku dekarbonizácie elektrizačnej sústavy EÚ. Jeho hodnota by bola nižšia ako zdroj elektrickej energie stanovujúci cenu v EÚ, ktorý je vo väčšine prípadov stále založený na fosílnych palivách, a teda by

[39] Štandardné hodnoty v kontexte nepriamych emisií sa vzťahujú na emisie viazané v elektrickej energii spotrebovanej na výrobu tovaru CBAM. Tieto štandardné hodnoty sa vynásobia skutočnou spotrebou elektrickej energie na výrobu tovaru, aby sa určili nepriame emisie.

neodrážal náklady výrobcov v EÚ. Na druhej strane by sa touto možnosťou poskytovali obmedzené stimuly na dekarbonizáciu, keďže by neodrážala pokrok v dekarbonizácii elektrizačných sústav tretích krajín.

Po druhé, Komisia posúdila možnosť použitia emisného faktora CO_2 zdrojov elektrickej energie stanovujúcich cenu v krajine pôvodu. „Emisný faktor CO_2“ odráža len intenzitu emisií fosílnych zdrojov elektrickej energie. Pri výpočte tohto emisného faktora CO_2 sa zohľadnili rôzne prístupy. Prvá možnosť, pri ktorej sa využíva „emisný faktor CO_2 hraničnej výroby“ odrážajúci hraničnú elektráreň, ktorým by sa určovala cena elektrickej energie na liberalizovanom trhu s elektrickou energiou v tretej krajine (obyčajne fosílny zdroj elektrickej energie), bola zamietnutá ako nerealizovateľná. Takýto prístup by nebol vhodný pre neliberalizované trhy a bol by aj technicky veľmi zložitý na výpočet, pretože by si vyžadoval nástroje, ako sú modely odosielania.

Druhým prístupom je použitie priemernej intenzity emisií fosílnych zdrojov elektrickej energie v tretej krajine (EF CO_2) ako náhradného emisného faktora CO_2 „zdrojov určujúcich cenu“ elektrickej energie uvedených v nariadení o mechanizme CBAM. To by sa mohlo vzťahovať na všetky tretie krajiny bez ohľadu na štruktúru ich trhu s energiou. Poskytovali by sa ním však len obmedzené stimuly na dekarbonizáciu, pretože by sa v ňom mohli odrážať len zmeny v intenzite emisií technológií fosílnych palív, ale nezohľadňovala by sa prítomnosť obnoviteľných zdrojov energie.

Po tretie, skúmalo sa použitie emisného faktora elektrizačnej sústavy krajiny pôvodu. Ako už bolo uvedené, v súčasnosti sa používa na výpočet viazaných nepriamych emisií v prechodnom období mechanizmu CBAM. Touto možnosťou sa najviac stimuluje dekarbonizácia v tretích krajinách. V porovnaní s emisným faktorom CO_2 poskytuje menšiu ochranu pred rizikom úniku uhlíka. Očakáva sa však, že tento vplyv bude celkovo skôr obmedzený, keďže nepriame emisie v prípade cementu a hnojív, t. j. odvetví, na ktoré sa v súčasnosti vzťahuje mechanizmus CBAM, sú v porovnaní s priamymi emisiami malé. Nepriame emisie zvyčajne nepresahujú 10 % priamych emisií[40].

4.8. Úprava na zohľadnenie bezodplatného prideľovania kvót

Počet certifikátov CBAM, ktoré majú odovzdať deklaranti CBAM, sa upraví tak, aby odrážal rozsah, v akom sa v rámci systému EU ETS v období 2026 – 2034 bezodplatne prideľujú kvóty. Metodika výpočtu tejto úpravy bude zahŕňať referenčné hodnoty CBAM, ktoré sú odvodené od platných referenčných hodnôt EU ETS, pomocou ktorých sa v rámci systému EU ETS určuje bezodplatné prideľovanie kvót na úrovni zariadenia. Na účely mechanizmu CBAM sa tieto referenčné hodnoty EU ETS zlúčili do referenčných hodnôt CBAM.

Referenčné hodnoty EU ETS sa určujú na obdobie od roku 2021 do roku 2025 a na obdobie od roku 2026 do roku 2030. Referenčné hodnoty CBAM, ktoré sa majú uplatňovať v období od roku 2026 do roku 2030, budú vychádzať z referenčných hodnôt EU ETS uplatniteľných počas uvedeného obdobia, aby sa zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie s dovozom. Referenčné hodnoty CBAM budú stanovené vo vykonávacom akte.

[40] Vidovic, D., Marmier, A., Zore, L. and Moya, J., Greenhouse gas emission intensities of the steel, fertilisers, aluminium and cement industries in the EU and its main trading partners, Úrad pre publikácie Európskej únie, Luxemburg, 2023, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/85cb6b79-60d7-11ee-9220-01aa75ed71a1/language-en, JRC134682.

4.9. Zefektívnenie administratívnych procesov

S cieľom uľahčiť dodržiavanie predpisov a znížiť administratívne zaťaženie všetkých strán, ako aj zabezpečiť presné vykazovanie Komisia vyvíja automatizované procesy pre register CBAM na konečné obdobie, ktorými sa v porovnaní s prechodným registrom výrazne zvyšuje efektívnosť a presnosť.

Register CBAM bude vykonávať automatické validačné kontroly na overenie informácií, ako sú údaje o emisiách predložené dovozcami, s cieľom znížiť mieru chybovosti. Touto automatizáciou sa minimalizuje manuálne overovanie a zrýchľuje sa čas spracovania pre deklarantov aj VPO. Od decembra 2024 môžu prevádzkovatelia zariadení v tretích krajinách predkladať údaje o emisiách do registra CBAM len raz, čím sa pre viacerých deklarantov odstráni potreba opakovaného predkladania údajov. Znižuje sa tým administratívna duplicita a zjednodušuje sa dodržiavanie predpisov pre výrobcov z tretích krajín. Na základe informácií vykázaných a spracovaných v registri CBAM, a to aj niekoľkými stranami, bude Komisia môcť vopred vyplniť vzory pre vykazovanie v registri CBAM, čím sa zjednodušia ohlasovacie povinnosti deklarantov, pomôže im to presne vypočítať a vykázať viazané emisie a povedie to k zníženiu chybovosti a úspore času.

5. Výhľad: Rozšírenie a dokončenie mechanizmu CBAM: Krok 2

Okrem zlepšení vykonaných a navrhnutých pre mechanizmus CBAM v roku 2025 Komisia posudzovala prípadnú potrebu a možnosť rozšíriť rozsah pôsobnosti mechanizmu, ako sa to nariaďuje aj v článku 30 ods. 2 nariadenia o mechanizme CBAM. Kritériá použité pri tomto posúdení zahŕňajú najmä riziko úniku uhlíka v príslušných sektoroch EU ETS vo vzťahu k intenzite emisií a obchodu a technickú uskutočniteľnosť vývoja a uplatňovania účinnej metodiky výpočtu viazaných emisií pre analyzovaný tovar.

Na konci prechodného obdobia mechanizmu CBAM Komisia navrhuje prvé úpravy ustanovení týkajúcich sa nadväzujúcich výrobkov, riadenia rizík, štandardných hodnôt a elektriny. Do roku 2027 sa mechanizmus CBAM ďalej zreviduje a zdokonalí na základe skúseností a informácií zozbieraných v roku 2026, teda v prvom roku konečného obdobia. Začiatkom roka 2026 prijmeme aj vykonávací akt, ktorým sa stanovia pravidlá odpočtu ceny uhlíka skutočne zaplatenej v tretích krajinách a ktorým sa určí metodika a ďalší postup odpočtu ceny uhlíka zaplatenej v kontexte mechanizmu CBAM.

Krok 2 po preskúmaní na konci roka 2027: možné návrhy na revíziu rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM a riešenie nepriamych emisií. Ďalšia správa Komisie sa má predložiť do 1. januára 2028 a potom každé dva roky.

5.1. Nepriame emisie

Súčasný rámec

Opatrenia na ochranu pred únikom uhlíka v rámci systému EU ETS sa vzťahujú na priame emisie a selektívnejšie na nepriame emisie. Pokiaľ ide o nepriame emisie, hlavným nástrojom je kompenzácia nepriamych nákladov, v rámci ktorej môžu členské štáty kompenzovať časť nákladov na emisie oxidu uhličitého súvisiacich s elektrickou energiou pre odvetvia s vysokou spotrebou elektrickej energie uvedené v usmerneniach o štátnej pomoci. Tieto nepriame náklady na emisie oxidu uhličitého sa v jednotlivých členských štátoch líšia v dôsledku rozdielnej uhlíkovej intenzity technológie stanovovania hraničnej ceny.

Niektoré členské štáty sa rozhodli kompenzáciu nepriamych nákladov ponúknuť, zatiaľ čo iné nie. Kompenzácia nepriamych nákladov pokrýva maximálne povolenú intenzitu pomoci vo výške 75 % oprávnených nákladov. Kompenzácia nepriamych nákladov závisí od ceny uhlíka v cene elektrickej energie, ktorá sa v jednotlivých geografických oblastiach EÚ líši, a od typu priemyselných odvetví v hospodárstve. Dovoz cementu, hnojív a aglomerovanej železnej rudy bol v roku 2023 zahrnutý do rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM pre priame aj nepriame emisie, keďže výrobcovia z EÚ v týchto odvetviach neboli oprávnení na kompenzáciu nepriamych nákladov. Naopak hliník, oceľ a vodík sú oslobodené od poplatkov v rámci mechanizmu CBAM za nepriame emisie, keďže výrobcovia v týchto odvetviach v EÚ na kompenzáciu nepriamych nákladov oprávnení boli. Tento prístup bol navrhnutý tak, aby sa zabránilo dvojitej ochrane pred únikom uhlíka, čo by znamenalo situáciu, keď by výrobcovia v EÚ prostredníctvom kompenzácie nepriamych nákladov dostávali kompenzáciu za svoje nepriame náklady na emisie oxidu uhličitého a zároveň by sa v rámci mechanizmu CBAM dovozcom účtovali poplatky za nepriame emisie v týchto odvetviach.

Možnosti rozšírenia mechanizmu CBAM na nepriame emisie vo všetkých odvetviach v rámci mechanizmu CBAM

Komisia preskúmala niekoľko možných technických riešení na rozšírenie mechanizmu CBAM na nepriame emisie vo všetkých odvetviach, pričom zvážila interakciu s kompenzáciou nepriamych nákladov. V analýze sa každé technické riešenie a prípadne čiastkové riešenia posudzovali podľa týchto kritérií:

- V rámci environmentálnej integrity sa posudzuje rozsah, v akom sú nepriame emisie v rámci mechanizmu CBAM pokryté technickým riešením, v závislosti od toho, či sa týmto technickým riešením poskytuje úplné alebo čiastočné pokrytie (v rámci všetkých odvetví a výrobkov) a či je pokrytie okamžité alebo postupné.
- V rámci prevencie úniku uhlíka sa hodnotí, do akej miery sa daným technickým riešením zmierňuje riziko zvýšených emisií v dôsledku presunu výroby v EÚ do regiónov so slabšími politikami v oblasti klímy v závislosti od toho, do akej miery týmto technickým riešením vznikajú náklady na nepriame emisie vyplývajúce z výroby dovážaného tovaru.
- V rámci nestranného prístupu k dovozu sa posudzuje, či sa technickým riešením zabraňuje prekrývaniu, keď sú výrobcovia v EÚ nadmerne kompenzovaní vzhľadom na nepriame emisie, na ktoré sa vzťahuje mechanizmus CBAM.
- V rámci uskutočniteľnosti sa zohľadňuje administratívne zaťaženie a zrozumiteľnosť technického riešenia pre regulačné orgány, dovozcov a prevádzkovateľov.
- V rámci jednoduchosti prispôsobenia sa posudzuje úroveň a rýchlosť prispôsobenia sa technickému riešeniu, ktoré si vyžadujú výrobcovia z EÚ (v dôsledku zrušenia kompenzácie nepriamych nákladov) a dovozcovia do EÚ (v dôsledku nových povinností v rámci mechanizmu CBAM).

Prvé zvažované technické riešenie by zahŕňalo okamžité zavedenie mechanizmu CBAM na pokrytie všetkých nepriamych emisií po začatí konečného obdobia alebo krátko po ňom. Mohli by sa zvážiť dve čiastkové riešenia. V rámci čiastkového riešenia 1a (zachovanie kompenzácie

nepriamych nákladov) by sa mechanizmus CBAM vzťahoval na všetky nepriame emisie, zatiaľ čo kompenzácia nepriamych nákladov by pokračovala. V rámci čiastkového riešenia 1b (odstránenie kompenzácie nepriamych nákladov) by sa kompenzácia nepriamych nákladov odstránila naraz, súbežne so zavedením mechanizmu CBAM na pokrytie nepriamych emisií.

Druhé zvažované technické riešenie by zahŕňalo rozšírenie mechanizmu CBAM tak, aby sa vzťahovalo len na podiel nepriamych emisií, ktoré nie sú v rámci kompenzácie nepriamych nákladov kompenzované. Mohlo by sa zvážiť niekoľko čiastkových riešení. Pri čiastkovom riešení 2a by sa predpokladala maximálna intenzita pomoci 75 %, takže mechanizmus CBAM by pokryl zvyšných 25 % nepriamych emisií. Čiastkové riešenie 2b by zahŕňalo použitie údajov členských štátov o skutočných platbách kompenzácie nepriamych nákladov na výpočet nekompenzovaného podielu nepriamych emisií, na ktorý sa vzťahuje mechanizmus CBAM. Riešenie 2c by zahŕňalo použitie harmonizovaných predpokladov alebo referenčných hodnôt na priblíženie účinnej intenzity pomoci. Výpočet skutočnej intenzity pomoci zahŕňa porovnanie maximálnej kompenzácie stanovenej v usmerneniach o štátnej pomoci so skutočne vykonanými platbami. V prípade, že členské štáty poskytujú pomoc nižšiu ako maximálnu, je účinná intenzita pomoci nižšia a nekompenzovaný podiel nákladov je vyšší. V rámci možnosti 2c by sa mohla použiť harmonizovaná hodnota (napr. zaznamenaný priemer EÚ alebo odvetvová referenčná hodnota), ktorá predstavuje skutočnú maximálnu intenzitu pomoci (ktorá poskytuje presnejší odhad podielu kompenzovaných nepriamych nákladov v porovnaní s fixnou hodnotou použitou v možnosti 2a), aby sa predišlo využívaniu dôverných vnútroštátnych údajov.

Tretím technickým riešením by bolo postupné rozšírenie mechanizmu CBAM na nepriame emisie pri postupnom znižovaní kompenzácie nepriamych nákladov, a to rovnakým tempom a v rovnakom čase, aby sa zabránilo dvojitej ochrane pred únikom uhlíka.

Štvrtým technickým riešením by bolo postupné rušenie kompenzácie nepriamych nákladov a odloženie zavedenia mechanizmu CBAM na pokrytie nepriamych emisií až do úplného zrušenia kompenzácie nepriamych nákladov. Po zavedení mechanizmu CBAM by sa v jednom kroku uplatňoval na 100 % nepriamych emisií.

Piatym technickým riešením by bolo zachovanie kompenzácie nepriamych nákladov a zároveň zavedenie mechanizmu CBAM na pokrytie nepriamych emisií z dovozu, pričom výška kompenzácie nepriamych nákladov, ktorú môžu príjemcovia získať, by sa upravila tak, aby sa zohľadnili potenciálne rozdiely medzi nákladmi v rámci mechanizmu CBAM na nepriame emisie viazané v tovare CBAM a nepriamymi nákladmi na emisie oxidu uhličitého v rámci návrhu stanovovania marginálnych cien v EÚ.

Niektoré zo zvažovaných technických riešení by sa mohli prispôsobiť, ak by sa oprávnenosť na kompenzáciu nepriamych nákladov rozšírila na odvetvia v rámci mechanizmu CBAM, ktoré v súčasnosti nie sú oprávnené na kompenzáciu nepriamych nákladov, ale pravdepodobne by si vyžadovali úpravy.

Okamžité úplné pokrytie nepriamych emisií mechanizmom CBAM, ako je to v technickom riešení 1b, by mohlo byť najspoľahlivejšie, pokiaľ ide o environmentálnu integritu a nestranný prístup, až do vykonania ďalšej analýzy. Zachovanie kompenzácie nepriamych nákladov popri mechanizme CBAM, ako je to v technickom riešení 1a, môže predstavovať riziko zavedenia dvojitej ochrany proti úniku uhlíka. Strednodobé prístupy by mohli priniesť vyváženejšie výsledky: Technické

riešenia 2 v zásade predstavujú spôsoby, ako zosúladiť mechanizmus CBAM s kompenzáciou nepriamych nákladov, aby sa predišlo nadmernej kompenzácii, ale realizovateľnosť niektorých čiastkových riešení v praxi si vyžaduje ďalšiu analýzu z dôvodu obmedzenosti údajov a zložitosti súvisiacej s rôznymi prístupmi ku kompenzácii nepriamych nákladov v rôznych členských štátoch a ďalšími metodologickými výzvami. Technické riešenia 3 by mohli potenciálne ponúknuť plynulejšie spôsoby prechodu s rôznou úrovňou zložitosti. Technické riešenie 4 sa v tomto bode javí ako pomerne slabé z hľadiska environmentálnej integrity. Technické riešenie 5 sa zdá silné v oblasti environmentálnej integrity, ale vyžadovalo by si starostlivú kalibráciu, aby sa zabezpečil nestranný prístup a predišlo sa nadmernej kompenzácii.

Doteraz vykonanou analýzou sa teda potvrdzuje, že je možné zvážiť technické riešenia na rozšírenie rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na nepriame emisie nad rámec prístupu zakotveného v súčasnom znení nariadenia o mechanizme CBAM, podľa ktorého sa kompenzácia nepriamych nákladov a mechanizmus CBAM navzájom vylučujú. Je však potrebná ďalšia analýza, aby sa jednak v plnej miere preskúmala realizovateľnosť viacerých z týchto riešení v praxi a jednak vykonalo podrobnejšie posúdenie vplyvov, ktoré by takéto riešenia mali. Uvedené kritériá sa použijú na posúdenie potenciálnych technických riešení v porovnaní so súčasným prístupom nariadenia o mechanizme CBAM.

Komisia zváži túto otázku pre prípadný návrh v roku 2027 na základe skúseností, ktoré dovtedy získa s mechanizmom CBAM, a v súlade s politikami na ochranu pred únikom uhlíka, ktoré sa majú zvážiť pre piate obdobie obchodovania systému EU ETS. Medzitým si konkrétne prípady môžu vyžadovať skoršie posúdenie. Napríklad v prípade hnojív, ako bolo oznámené v Akčnom pláne RESourceEU[41], Komisia do druhého štvrťroka 2026 navrhne akčný plán na zabezpečenie dostupnosti a cenovej dostupnosti domácich hnojív vrátane opatrení na umožnenie recyklovaných živín a iných alternatív k hnojivám.

5.2. Emisie z dopravy

Komisia vyhodnotila realizovateľnosť rozšírenia mechanizmu CBAM na emisie viazané v preprave tovaru uvedeného v prílohe I k nariadeniu o mechanizme CBAM a dopravných službách. Posúdenie emisií viazaných v preprave tovaru CBAM sa zameriava na identifikáciu viazaných emisií v preprave mimo EÚ, ktoré súvisia s dovozom tovaru, ktorý v súčasnosti patrí do rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM, vrátane cementu, vodíka, železa a ocele, hnojív a hliníka. Posúdenie možného rozšírenia rozsahu pôsobnosti na dopravné služby sa zameriava na služby leteckej a námornej dopravy.

Kľúčové zistenia o viazaných emisiách v preprave tovaru uvedeného v prílohe I

Odhadované emisie spôsobené prepravou tovaru CBAM z výrobných lokalít na hranice EÚ predstavujú približne 5 % celkových viazaných emisií. Tento podiel sa značne líši v závislosti od krajiny pôvodu a spôsobu dopravy, čo poukazuje na význam vzdialenosti a logistických modelov pre pochopenie uhlíkovej intenzity tovaru dovážaného v rámci mechanizmu CBAM.

Presunutie výroby tovaru CBAM do zahraničia vo všeobecnosti neumožňuje úplne sa vyhnúť nákladom na emisie uhlíka v EÚ súvisiacim s dopravou tovaru CBAM určeného pre trh EÚ,

[41] economy.ec.europa.eu/document/download/01c448d6-dc93-40d7-9afe-4c2af448d00c_en.

čím sa obmedzuje akékoľvek potenciálne riziko úniku uhlíka súvisiace s dovozom v dôsledku dopravy, pretože:

- pokiaľ ide o tovar CBAM prepravovaný letecky, systém EU ETS sa už vzťahuje na lety v rámci EHP,
- v prípade tovaru CBAM prepravovaného loďami zahŕňa systém EU ETS 100 % emisií z plavieb v rámci EHP a 50 % emisií z plavieb medzi prístavom v EHP a prístavom mimo EHP,
- od roku 2028 budú emisie z cestnej dopravy súvisiace s tovarom CBAM pokryté systémom ETS2 pre časť cesty v EHP.

Emisie z dopravy súvisiace s dodávateľskými procesmi (t. j. distribúcia palív a vstupných materiálov) budú ovplyvnené systémom ETS2, čo môže mať vplyv na výrobné náklady.

Hoci z posúdenia Komisiou vyplýva, že meranie, uchovávanie a zdieľanie údajov o emisiách z dopravy medzi logistickými prevádzkovateľmi by mohlo byť technicky uskutočniteľné, navrhnutie a zavedenie systému overovania uplatniteľného na viacerých logistických prevádzkovateľov na miestach po celom svete by bolo zložité a vyžadovalo by si špecifické odborné znalosti. Malí dopravcovia v tretích krajinách nemusia byť vybavení na poskytovanie potrebných údajov a proces overovania emisií z dopravy na úrovni číselného znaku KN zostáva veľkou výzvou, keďže dopravcovia nie sú na tento postup zvyknutí. Overovatelia CBAM by museli overovať emisie v rôznych prvkoch dopravného reťazca, čím by sa proces overovania stal zložitým a potenciálne nákladným.

Hlavné zistenia o službách leteckej a námornej dopravy

V tomto štádiu sa potenciálna potreba, ako aj vhodnosť a účinnosť mechanizmu CBAM pre služby leteckej a námornej dopravy ešte stále posudzuje[42]. Hoci existujúce dôkazy o úniku uhlíka v leteckej doprave sú pre obdobie 2014 až 2024 obmedzené, pokračujúcim hodnotením rizika úniku uhlíka sa môže objasniť, či by rozšírenie mechanizmu CBAM na toto odvetvie bolo relevantné. Pokiaľ ide o námornú dopravu, v správe Komisie o monitorovaní vykonávania rozšírenia systému EU ETS na námornú dopravu sa nenašli žiadne konkrétne dôkazy o vyhýbaní sa, ktoré by bolo možné priamo pripísať zavedeniu systému EU ETS. Komisia však pokračuje v monitorovaní, ako sa to vyžaduje v smernici o ETS a nariadení FuelEU Maritime, a analyzujú sa rôzne možné opatrenia proti vyhýbaniu sa plnenia povinností vrátane mechanizmu CBAM, aby sa pripravili prípadné opatrenia v prípade, že vznikne potreba.

Očakáva sa, že regulačné náklady súvisiace s politikami EÚ v oblasti klímy, ktoré by mohli viesť k úniku uhlíka, sa v budúcnosti zvýšia. Takéto zvýšenie nákladov však nie je len dôsledkom systému EU ETS, ale aj politík v oblasti klímy, ktoré nie sú založené na cenách, najmä nariadenia ReFuelEU Aviation a nariadenia FuelEU Maritime. Keďže mechanizmom CBAM sa môže riešiť len únik uhlíka vyplývajúci zo systému EU ETS (alebo iných foriem explicitného stanovovania cien uhlíka), nemusí byť vhodným nástrojom pre služby leteckej

[42] Návrh štúdie, ktorú zadalo Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre mobilitu a dopravu, s názvom *Economic Study for an assessment of potential carbon leakage in the aviation and maritime sectors and mitigating measures* (Ekonomická štúdia na posúdenie potenciálneho úniku uhlíka v odvetví leteckej a námornej dopravy a zmierňujúce opatrenia).

a námornej dopravy[43]. Okrem toho by sa mechanizmus CBAM pre služby leteckej a námornej dopravy musel obmedziť na podskupinu trás s pravdepodobnosťou úniku uhlíka, čo by spôsobilo administratívne komplikácie.

Stručne povedané, mechanizmus CBAM pre služby leteckej a námornej dopravy by bol zložitý na správu a dala by sa ním riešiť len časť potenciálneho rizika úniku. Ak by sa preto malo zaviesť politické opatrenie, malo by byť starostlivo navrhnuté tak, aby sa ním riešil potenciálny únik uhlíka vyplývajúci nielen z nákladov na politiky stanovovania cien uhlíka, ale aj z iných politík, ako sú napríklad opatrenia súvisiace s udržateľným leteckým palivom alebo iniciatívou FuelEU Maritime, pričom by malo byť primerane prispôsobené špecifickým okolnostiam príslušných odvetví.

5.3. Rozšírenie rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na ďalšie odvetvia

V tejto kapitole sa analyzujú možné rozšírenia rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na prekurzory a ďalší tovar, t. j. na tovar, ktorý nie je ani prekurzormi, ani nadväzujúcim tovarom vo vzťahu k súčasnému tovaru, na ktorý sa mechanizmus CBAM vzťahuje. Takéto rozšírenie sa nazýva aj horizontálne rozšírenie rozsahu pôsobnosti. Pri každom potenciálnom rozšírení rozsahu pôsobnosti by sa mali posúdiť aj vplyvy na medzinárodný obchod a konkurencieschopnosť odberateľských priemyselných odvetví EÚ.

5.3.1. Prekurzory tovaru

Cieľom tohto posúdenia bolo identifikovať prekurzory tovaru, ktorý patrí do súčasného rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM, ako aj prekurzory ďalšieho tovaru, ktorý by mohol byť prípadne zahrnutý do horizontálneho rozšírenia rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM.

Najprv sa zmapovali príslušné hodnotové reťazce tovaru s cieľom identifikovať zoznam potenciálnych prekurzorov. Následne sa analyzovali dostupné údaje o emisiách, obchodovateľnosti a zaobchádzaní s týmito prekurzormi v rámci systému EU ETS. Nakoniec sa technická uskutočniteľnosť zahrnutia každého prekurzora do mechanizmu CBAM posúdila pomocou rovnakej metodiky vypracovanej pre rozšírenie rozsahu pôsobnosti (ako je uvedené v kapitole o ďalšom tovare).

Posúdenie technickej uskutočniteľnosti rozšírenia rozsahu pôsobnosti na prekurzory tovaru

Z posúdenia vyplýva, že by bolo technicky možné zahrnúť prekurzory železa a ocele, hliníka a cementu, ako aj chemikálií a keramiky (s výhradou možného rozšírenia mechanizmu CBAM na tieto odvetvia). Výrobkami, ktoré sa považujú za uskutočniteľné, sú pálené vápno, dolomitické vápno, oxid horečnatý, oxid hlinitý (a hydroxid hlinitý). Ďalším príkladom by mohla byť bezvodá sóda, ak sa sklárske odvetvie považuje za potenciálneho kandidáta na rozšírenie.

Môže byť náročné zahrnúť ďalšie prekurzory, ktoré majú koprodukty[44], ako napríklad koks, pretože si vyžadujú vypracovanie osobitnej metodiky na priradenie viazaných emisií koproduktov, napríklad koproduktov procesu koksovania (vrátane dechtov, olejov a aromatických látok), ako aj rafinérskych produktov.

[43] Pokiaľ ide o leteckú a námornú dopravu, systém EU ETS v súčasnosti zahŕňa len lety v rámci EHP, emisie z nákladných a osobných lodí v rámci EHP a v kotvisku prístavu v EHP a 50 % emisií medzi prístavmi EHP a prístavmi mimo EHP.

[44] Koprodukt je jeden z dvoch alebo viacerých výrobkov, ktoré sú výsledkom toho istého výrobného procesu.

Zahrnutie chemikálií do mechanizmu CBAM (pozri kapitolu o ďalšom tovare) môže mať takisto vplyv na zaobchádzanie s koproduktmi z výroby koksu a rafinérskymi produktmi, keďže sú prekurzormi chemikálií a polymérov. Preto by sa mohlo uvažovať o zahrnutí koksu aj jeho koproduktov ako relevantných prekurzorov do rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM, ak sa má rozsah pôsobnosti rozšíriť na odvetvie chemikálií. Prípadne by sa koks mohol považovať za samostatný prekurzor pre železo a oceľ a ferozliatiny, pričom jeho koprodukty by sa z rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM vylúčili. Pokiaľ ide o zahrnutie určitých prekurzorov organických chemikálií z rafinérskych produktov, ako je ťažký benzín, pyrolýzny benzín a reformát, diskutuje sa o ňom v rámci horizontálneho rozšírenia rozsahu pôsobnosti (pozri kapitolu o ďalšom tovare).

Ak by sa mechanizmus CBAM rozšíril na rôzne druhy šrotu ako prekurzorov pre viaceré odvetvia vrátane železa a ocele a hliníka, bolo by to relevantné aj pre sklo (drvené sklo) a celulózu a papier (recyklovanú buničinu).

V našej analýze sa neidentifikovali ďalšie relevantné prekurzory pre vodík a hnojivá nad rámec tých, ktoré sú už zahrnuté v súčasnom rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM.

Na záver možno konštatovať, že v posúdení sa identifikovali niektoré prekurzory, ktoré by bolo technicky možné zahrnúť do mechanizmu CBAM, zatiaľ čo iné môžu predstavovať určité problémy z dôvodu metodickej zložitosti.

5.3.2. Ďalší tovar

Cieľom tohto posúdenia je identifikovať a uprednostniť potenciálny tovar a odvetvia, ktoré ešte nie sú zahrnuté do rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM, ale považujú sa za ohrozené únikom uhlíka v rámci systému EU ETS, najmä organické chemikálie a polyméry.

V našej analýze sme použili rovnaký ukazovateľ úniku uhlíka ako v 4. fáze systému EU ETS s prahovou hodnotou 0,8[45]. Za ďalšie kritériá sa považovala prítomnosť aspoň jedného zariadenia v rámci EU ETS patriaceho pod rovnaký kód NACE ako analyzované odvetvie a ročné emisie v rámci EU ETS vo výške aspoň 25 kt ekvivalentu CO_2 vykázané v súvislosti s týmto odvetvím. Ďalšie úvahy sa týkali zahrnutia tovaru z dodávateľských odvetví, ktorý v súčasnosti nepatrí do rozsahu pôsobnosti (napr. oxid hlinitý), ako aj toho, či analyzované odvetvia majú rovnaké prekurzory a podobnosti vo výrobných procesoch ako súčasné odvetvia mechanizmu CBAM, alebo či sú produkty týchto odvetví priamo nadväzujúcim tovarom.

V druhom kroku sa identifikované odvetvia ďalej hodnotili na základe ďalších kritérií vrátane toho, aká veľká časť ich výroby sa uskutočňuje v zariadeniach v rámci EU ETS, aký význam majú pre výrobu v EÚ a dovoz z tretích krajín a aká je ich intenzita obchodu.

Nakoniec sme posúdili, či tovar identifikovaný v predchádzajúcich dvoch krokoch ponechať v jeho súčasnej podobe, alebo ho zlúčiť do širších kategórií výrobkov, pričom sme zohľadnili kombináciu štatistických faktorov a ďalšie relevantné aspekty[46].

[45] V ukazovateli úniku uhlíka sa zohľadňuje intenzita emisií a intenzita obchodu. Zoznam je k dispozícii na stránke: EU ETS phase 4 Preliminary Carbon Leakage (List 6_cll-ei-ti_results_en.pdf).

[46] Tieto úvahy zahŕňajú zahrnutie podobného tovaru v rámci tej istej kategórie výrobkov, aby sa zabránilo obchádzaniu, pridanie priamych nadväzujúcich výrobkov k tovaru uvedenému v užšom zozname a vylúčenie kódov pre nešpecifikované výrobky, ako aj tovaru s relatívne nízkym objemom dovozu alebo nízkou intenzitou viazaných emisií, aby sa minimalizovalo administratívne zaťaženie.

V dôsledku zložitosti odvetvia chemikálií bol napokon potrebný systematický prístup k hodnotovému reťazcu zameraný na jednotlivé látky s cieľom identifikovať kľúčové látky na prípadné zahrnutie do mechanizmu CBAM, a nie využívanie štatistickej analýzy, ktorá by viedla k identifikácii rozptýlených látok v hodnotových reťazcoch, ktoré nie sú v súlade s procesmi vytvárajúcimi významné emisie. Tento prístup sa zameriaval na tie hodnotové reťazce chemických látok, ktoré sú skôr látkami ako zmesami alebo prípravkami z viacerých látok. Na posúdenie boli vybrané chemické látky a príslušné polyméry s referenčnými hodnotami EU ETS pre výrobky, ktoré sa v EÚ vyrábajú vo veľkých objemoch (viac ako 1 megatona ročne) alebo vedú k významným emisiám. Okrem toho sa zohľadnili aj prekurzory a nadväzujúce látky súvisiace s tovarom, na ktorý sa mechanizmus CBAM v súčasnosti vzťahuje, aby sa zabezpečilo pokrytie komplexných hodnotových reťazcov a zachytenie významných emisií.

Na základe uplatnenia uvedených kritérií sme pri ďalších úvahách uprednostnili tieto odvetvia: **celulóza a papier**, **sklo, keramika**, **ferozliatiny**, **hliník a iné neželezné kovy**. Zahŕňajú predbežne identifikovaný tovar, ako aj podobný tovar v rámci tej istej skupiny alebo kapitoly harmonizovaného systému alebo špecifické prekurzory.

Prístup zameraný na jednotlivé látky sa použil na vytvorenie predbežného užšieho zoznamu približne 120 látok vrátane **anorganických chemikálií**, **organických chemikálií** a **polymérov**. Z analýzy vyplynulo, že čierne uhlie, ropa a zemný plyn sú primárnymi surovinami pre organické chemikálie, z ktorých sa získavajú kľúčové stavebné prvky. Okrem toho boli **rafinérske produkty** identifikované ako samostatné odvetvie a ako prekurzory, ktoré slúžia ako informácia pre posúdenie organických chemikálií a polymérov. Chemikálie sú preto identifikované ako rizikové z hľadiska úniku uhlíka.

Na základe uvedených kritérií nebol na ďalšie posudzovanie vybraný **tovar z banskej činnosti** a **hnojivá** (napr. chlorid draselný).

Posúdenie technickej uskutočniteľnosti rozšírenia rozsahu pôsobnosti na ďalší tovar

Príslušné kritériá pre výber ďalšieho tovaru, na ktorý sa má vzťahovať mechanizmus CBAM: po prvé, význam odvetví z hľadiska emisií, najmä to, či odvetvie patrí medzi najväčších súhrnných producentov emisií skleníkových plynov; po druhé, vystavenie odvetvia značnému riziku úniku uhlíka, ako sa vymedzuje podľa smernice 2003/87/ES; po tretie, potreba uviesť do rovnováhy široké pokrytie, pokiaľ ide o emisie skleníkových plynov, pri obmedzení zložitosti a administratívneho zaťaženia.

Technická uskutočniteľnosť rozšírenia rozsahu pôsobnosti o ďalší tovar sa hodnotila overením, či je tento tovar riadne identifikovaný (číselnými znakmi KN alebo inými prostriedkami, ako sú CAS čísla[47] pre chemikálie) a či sú k dispozícii pravidlá monitorovania, najmä pokiaľ ide o výrobné procesy a spôsoby, ktoré musia byť známe a nesmú byť príliš zložité.

Medzi ďalšie uplatnené kritériá patrila potreba pravidiel na priraďovanie emisií v procesoch s koproduktmi, schopnosť určiť štandardné hodnoty pre viazané emisie a schopnosť systému MRV pokryť dlhšie hodnotové reťazce. Okrem toho bolo v prípade chemikálií a polymérov pre porovnanie hodnotových reťazcov rozhodujúce pochopenie problémov pri sledovaní a overovaní výrobných procesov. To bolo zachytené v „meradle komplexnosti“, ktoré sa zaoberá faktormi, ako je počet spôsobov výroby, prekurzorov, priradenie koproduktov a problémy s monitorovaním.

[47] Služba CAS uvádza jedinečné čísla, ktoré predstavujú komplexné chemické látky.

Z posudzovania **chemikálií** a **polymérov** vyplýva, že zložitosť chemického priemyslu, ktorý sa vyznačuje viacerými pododvetviami a vzájomne prepojenými spôsobmi výroby a procesmi, by spôsobila, že prípadné zahrnutie týchto výrobkov do mechanizmu CBAM by bolo technicky veľmi náročné. Toto zistenie je podložené komplexnou analýzou hodnotového reťazca, ktorá zahŕňa základné chemikálie (ako sú olefíny, aromatické látky a metanol), ktoré sú spojené s významnými viazanými emisiami, ako aj zložitejšie produkty, ako sú polyméry, podľa nariadenia o mechanizme CBAM. Väčšinu látok možno identifikovať pomocou štandardných kódov (KN, CAS), ale niektoré si vyžadujú dodatočné objasnenie. Z posúdenia nakoniec vyplýva, že na zachytenie zložitých spôsobov výroby a emisií chemického priemyslu sú potrebné presnejšie účtovné metódy.

Samotné zoradenie látok podľa zložitosti hodnotového reťazca nepredstavuje jasný základ pre rozhodnutie, či ich do mechanizmu CBAM zahrnúť. Vykonané posúdenie bolo zamerané na menej zložité látky s referenčnými hodnotami EU ETS alebo veľkými objemami výroby, ale veľký objem výrobku nemusí vždy znamenať, že zaradenie tohto výrobku do mechanizmu CBAM by bolo technicky uskutočniteľné. Niektorý jednoduchší tovar bol zahrnutý len preto, že je prekurzorom dôležitejších chemikálií; ak sa vylúčia zložitejšie produkty, môže byť potrebné prehodnotiť aj tieto prekurzory. Ostatný tovar bol posudzovaný len preto, že sa objavuje ako koprodukty, medziprodukty alebo vedľajšie produkty, a to napriek nízkym objemom a obmedzenej obchodovateľnosti. Ich vylúčením by sa mohla znížiť zbytočná zložitosť a zefektívniť celkový prístup. Celkovo možno povedať, že napriek problémom vyplývajúcim zo zložitých vzájomných vzťahov medzi týmito látkami z posúdenia vyplynulo, že **zahrnutie určitých chemikálií a polymérov do mechanizmu CBAM by bolo technicky uskutočniteľné**. Vymedzenie jasných podmienok pre zaradenie konkrétnych chemikálií alebo polymérov do mechanizmu CBAM alebo ich vylúčenie z neho je však zložité. Postupné rozširovanie **rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na organické chemikálie a polyméry môže pomôcť riešiť zložitosť tohto odvetvia. Mohlo by sa napríklad najprv zvážiť zahrnutie preferovaných kandidátskych látok, ktoré spĺňajú špecifické kritériá, ako sú relatívne jednoduché hodnotové reťazce alebo zavedené referenčné hodnoty EU ETS výrobkov, a potom by sa pokrytie postupne rozšírilo na širší okruh látok**.

Zahrnutie chemikálií a polymérov do mechanizmu CBAM by si v konečnom dôsledku vyžadovalo sledovanie príslušných chemikálií a polymérov a v nich viazaných emisií v rámci zložitých hodnotových reťazcov a spôsobov výroby, ktoré zahŕňajú odberateľské odvetvia vrátane čistiacich prostriedkov, kozmetiky, farmaceutických výrobkov (odberateľské odvetvia pre organické chemikálie), textilu, obalov a ďalších. Sledovanie týchto hodnotových reťazcov je mimoriadne náročné vzhľadom na samotnú rozmanitosť a zložitosť príslušných nadväzujúcich výrobkov, ktoré zahŕňajú širokú škálu priemyselných odvetví a aplikácií.

Pokiaľ ide o **rafinérske produkty**, v našej analýze sme do úvahy brali dve skupiny: organické chemické prekurzory (ako je ťažký benzín, pyrolýzny benzín a reformát) a komerčné palivá (hoci ťažký benzín môže byť v oboch kategóriách). Existujú dva možné prístupy k zahrnutiu rafinérskych produktov do mechanizmu CBAM: 1. zahrnutie len organických chemických prekurzorov, ktoré by sa zameralo na obmedzený počet výrobkov prispievajúcich k viazaným emisiám, pri tomto prístupe by však bola vylúčená väčšina emisií z rafinérií a vyžadovalo by sa vytvorenie nových kategórií, keďže súčasné číselné znaky KN zahŕňajú širokú škálu látok, alebo 2. zahrnutie všetkých rafinérskych produktov, čím by sa pokryli všetky emisie tohto odvetvia. Tento prístup však môže

mať vplyv na komerčné palivá, ktoré už podliehajú zdaneniu, čo môže mať hospodárske a sociálne dôsledky. Z predbežných zistení vyplýva, **že zahrnutie len organických chemických prekurzorov by bolo náročné, ale aj keď je monitorovanie, nahlasovanie a overovanie (MRV) celého rafinérskeho odvetvia zložité, tieto výzvy sa nezdajú neprekonateľné, keďže podobné procesy MRV už existujú v rámci systému EU ETS.**

Z nášho posúdenia takisto vyplýva, že je technicky uskutočniteľné zvážiť zahrnutie určitého tovaru z užšieho zoznamu do mechanizmu CBAM z odvetví, ako sú **celulóza a papier**, **sklo**, **keramika** (vrátane žiaruvzdorných materiálov) a **ferozliatiny** (napr. ferosilikón a ferosilikomangán). Okrem toho možno za potenciálne kandidátske látky považovať aj oxid hlinitý a jeho medziprodukt hydroxid hlinitý, ktoré sú takisto zahrnuté medzi prekurzory (pozri kapitolu o prekurzoroch tovaru). Zahrnutiu tohto tovaru buď nebránia žiadne technické prekážky, alebo je podobný tovaru uvedenému v užšom zozname, čo by zabránilo obchádzaniu a zabezpečilo by sa tým rovnaké zaobchádzanie. V rámci týchto odvetví sa však niektoré skupiny tovaru javia ako príliš heterogénne a ich výrobný proces ako príliš zložitý na to, aby ich bolo možné zahrnúť do mechanizmu CBAM. Táto zložitosť je hlavným dôvodom, prečo naša analýza v súčasnosti neobsahuje odvetvie **neželezných kovov** (zahŕňajúce olovo, zinok a meď) ako kandidáta na zahrnutie.

Okrem toho sa v rámci posúdenia identifikovali skupiny tovaru, ktoré sa zvyčajne vyrábajú v zariadeniach mimo EU ETS a ktoré by sa klasifikovali ako nadväzujúci tovar potenciálnych kandidátov na rozšírenie rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM. Tento tovar možno považovať za potenciálneho kandidáta v prípade splnenia dvoch podmienok: po prvé, jeho prekurzory už musia byť zahrnuté do mechanizmu CBAM a po druhé, osobitným posúdením sa musí potvrdiť, že je vystavený riziku úniku uhlíka. Hoci sa v súčasnosti nenavrhuje potenciálne zaradenie tohto tovaru, môže byť pridaný neskôr, keď sa sformalizujú pravidlá pre nadväzujúci tovar.

A napokon, za potenciálneho kandidáta možno považovať odpad z určitých odvetví, ako je celulóza a papier, sklo a hliník (vrátane odpadu z papiera a lepenky, drveného skla a hliníkového odpadu a šrotu). Pri ich zahrnutí by však bolo potrebné zvážiť širšie otázky súvisiace so začlenením šrotu do mechanizmu CBAM (pozri oddiel o vyhýbaní sa mechanizmu CBAM).

Rozšírenie rozsahu pôsobnosti mechanizmu CBAM na ďalší tovar predstavuje teda významné výhody aj výzvy. Na jednej strane to môže pomôcť znížiť únik uhlíka, podporiť nízkouhlíkovú výrobu a zvýšiť celkové pokrytie hodnotových reťazcov, na ktoré sa vzťahuje cena uhlíka, čo prispeje ku komplexnejšiemu zníženiu emisií skleníkových plynov. Zohľadnením potenciálnych kandidátov, ktorí významne prispievajú k emisiám, ako sú chemikálie, polyméry a rafinérske produkty, sa môže umožniť dosiahnutie **vplyvných výsledkov**. Na druhej strane by zahrnutie takýchto produktov do mechanizmu CBAM bolo technicky zložité vzhľadom na veľmi rôznorodé produkty a výrobné procesy v týchto odvetviach a potenciálne by sa tým zvýšila administratívna záťaž, najmä pre MSP, ktoré nemusia mať zdroje alebo odborné znalosti na splnenie nových požiadaviek. Okrem toho priradenie viazaných emisií určitému tovaru, ako je napríklad šrot alebo nadväzujúce výrobky, môže byť metodicky náročné a môže si vyžadovať vypracovanie nových metodík alebo pravidiel. V konečnom dôsledku je dôkladné posúdenie týchto kladov a záporov nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby sa rozšírením mechanizmu CBAM účinne znížili emisie a zároveň minimalizovali

negatívne vplyvy, čo si vyžaduje vyvážený prístup, pri ktorom sa zvažujú prínosy pre životné prostredie v porovnaní s potenciálnymi nákladmi a výzvami na dosiahnutie účinného výsledku.

5.3.3. Nadväzujúci tovar

Rozšírenie na ďalšie časti hodnotového reťazca tovaru v jednotlivých krokoch

V článku 30 ods. 3 nariadenia o mechanizme CBAM sa od Komisie vyžaduje, aby predložila správu o možnom rozšírení rozsahu pôsobnosti mechanizmu na ďalšie časti hodnotového reťazca tovaru. Do konca roka 2025 Komisia navrhne rozšírenie rozsahu pôsobnosti na nadväzujúce výrobky v odvetviach kovov v rámci mechanizmu CBAM, ako je železo a oceľ a hliník, ako je uvedené v kapitole 4.1. Do tohto návrhu nebudú zahrnuté chemické látky (hnojivá a vodík) a cement[48]. V tejto kapitole sa vysvetľuje dôvod ich nezahrnutia.

Pri výrobe nadväzujúceho tovaru sa ako vstupný materiál využíva tovar uvedený v prílohe I k nariadeniu o mechanizme CBAM, t. j. základný tovar CBAM. Hlavnou zásadou rozšírenia mechanizmu CBAM na tento tovar je obmedziť uplatňovanie úpravy na hraniciach na emisie, ktoré by boli zahrnuté v rámci systému EU ETS, ak by sa tento tovar vyrábal v EÚ.

Ak Komisia navrhne rozšírenie na nadväzujúci tovar v oblasti chemikálií a cementu, uplatní rovnaké kritériá, aké sú uvedené v kapitole 4.1 o nadväzujúcom tovare v oblasti kovov, a to tlak na náklady vyvolaný mechanizmom CBAM, obchodovateľnosť, významnosť emisií a technickú uskutočniteľnosť.

Nadväzujúci tovar v oblasti chemikálií

Bolo by predčasné zahrnúť do mechanizmu CBAM výrobky nadväzujúce na základný tovar, ako sú hnojivá a vodík, pred možným horizontálnym rozšírením rozsahu pôsobnosti mechanizmu na organické chemikálie a polyméry, o ktorom sa hovorí v predchádzajúcej kapitole, a to z dvoch hlavných dôvodov.

Po prvé by sa bez horizontálneho rozšírenia rozsahu pôsobnosti do viazaných emisií nadväzujúceho tovaru, na ktoré sa vzťahujú povinnosti v rámci mechanizmu, započítavali len viazané emisie prekurzorov súčasných výrobkov CBAM. Tým by sa vynechali významné časti všetkých viazaných emisií tohto nadväzujúceho tovaru z ich chemických a polymérnych prekurzorov. V takom prípade by sa nedosiahla úplná zlučiteľnosť so systémom EU ETS. Na zmiernenie tejto nerovnováhy medzi systémom EU ETS a mechanizmom CBAM by bolo potrebné, aby sa do mechanizmu CBAM ako základný tovar CBAM najprv zahrnulo niekoľko organických chemikálií. Tieto horizontálne prekurzory (organické chemikálie a polyméry) prispievajú významným množstvom alebo dokonca väčšinou viazaných emisií týkajúcich sa hnojív a vodíka. Preto je vhodnejšie zahrnúť identifikované nadväzujúce výrobky z odvetvia chemikálií len vtedy, keď sa mechanizmus CBAM horizontálne rozšíri.

Po druhé môže byť metodika priraďovania emisií chemickému priemyslu do obdobia možného neskoršieho horizontálneho rozšírenia lepšie vypracovaná. Monitorovanie emisií z chemickej výroby si môže vyžadovať značné úsilie. Mnohé organické chemikálie sa vyrábajú vo vysoko integrovaných závodoch, v ktorých sa vyrába mnoho výrobkov. Ak by sa viazané emisie každej

[48] Nadväzujúce výrobky v odvetví elektriny sa neberú do úvahy vzhľadom na to, že elektrina sa používa vo výrobnom procese prakticky všetkého tovaru, čo spôsobuje, že určenie podielu vstupných materiálov a viazaných emisií elektriny vo všetkom možnom dovážanom tovare je neuskutočniteľné.

chemikálie museli monitorovať pomocou systémových hraníc pre každú chemikáliu osobitne, čo by bol prístup súčasnej metodiky mechanizmu CBAM, vyžadovalo by si to nielen monitorovanie mnohých tokov palív vrátane rôznych odpadových plynov a tokov koprodukto v z rôznych procesov v závode, ale aj množstvo tepelných tokov do jednotlivých procesov a z nich. Chemikálie majú často niekoľko spôsobov výroby, pričom každý z nich by si vyžiadal vlastnú metodiku výpočtu emisií. V tejto metodike by mala zohľadniť aj skutočnosť, že chemikálie sa transformujú alebo spotrebúvajú v procese výroby nadväzujúceho tovaru. V dôsledku toho by sa v metodike museli používať stechiometrické pomery na priradenie obsahu základného tovaru k nadväzujúcemu tovaru, a nie hmotnosť vstupného základného tovaru, ako je to možné urobiť pri železe a oceli, hliníku a cemente.

Nadväzujúci tovar v oblasti cementu

Počet nadväzujúcich výrobkov, pri ktorých sa ako vstupná surovina používa cement, je pomerne obmedzený. Medzi tieto výrobky patria napríklad prefabrikované betónové bloky, cementové dlaždice a tehly a betón pripravený na liatie. Objem dovozu nadväzujúcich výrobkov z cementu do EÚ je veľmi nízky, pričom tieto výrobky sa vyznačujú prvkami, ktoré obmedzujú ich prepraviteľnosť, napríklad vysokým pomerom hmotnosti k hodnote. Okrem toho výrobky ako azbestocement a betón pripravený na liatie nie sú vôbec obchodovateľné, pretože azbestocement je nebezpečný materiál, s ktorým je zakázané obchodovať, a betón pripravený na liatie je výrobok, ktorý sa rýchlo kazí a zvyčajne sa vyrába na mieste liatia alebo v jeho blízkosti. Okrem toho sa nadväzujúce výrobky z cementu vo všeobecnosti vyznačujú vysokým stupňom zriedenia materiálu, pričom cement tvorí v priemere približne len 20 % celkovej hmotnosti nadväzujúceho tovaru. To znamená, že cena uhlíka na cementovú zložku nadväzujúceho tovaru pravdepodobne povedie len k obmedzenému zvýšeniu celkovej ceny nákladov. Uvedené faktory celkovo znamenajú, že riziko úniku uhlíka v prípade nadväzujúceho tovaru z cementu je obmedzené. V súvislosti s návrhom na rozšírenie mechanizmu CBAM na odberateľské odvetvia z roku 2025 sa preto uprednostnil nadväzujúci tovar, pri ktorom existuje väčšie riziko úniku uhlíka.

6. Závery, ďalšie kroky

Komisia dokončuje **prípravné práce** súvisiace s finančnou povinnosťou v rámci mechanizmu CBAM, ktorá sa má začať plniť 1. januára 2026. Popri návrhu súhrnného balíka opatrení zavádza ďalšie aj **zjednodušenia a flexibilné možnosti**, aby podnikom, najmä malým a stredným, uľahčila dodržiavanie predpisov.

Únijnou stratégiou **Global Gateway** sa ďalej posilní dekarbonizácia ekonomík rozvojových krajín. Takáto podpora bude mať trojnásobný prínos: pomôže v boji proti zmene klímy na celom svete; podporí rozvoj v partnerských krajinách a hmatateľne sa ňou preukáže solidarita EÚ. Podporou úsilia o dekarbonizáciu prispeje aj k zníženiu obsahu uhlíka v tovare vyvážanom z týchto krajín, čím sa zvýši konkurencieschopnosť priemyslu a zmierni sa vystavenie mechanizmu CBAM.

Komisia teraz predkladá **návrh, ktorého cieľom je posilniť** účinnosť mechanizmu CBAM zmiernením rizika úniku uhlíka v nadväzujúcich odvetviach, posilnením presadzovania mechanizmu, odradením od praktík vyhýbania sa povinnostiam a podnecovaním dekarbonizácie elektrizačných sústav v tretích krajinách. Začiatkom roka 2026 Komisia na

základe **zásady rovnocennosti** prijme vykonávací akt, v ktorom stanoví pravidlá odpočtu ceny uhlíka skutočne zaplatenej v tretích krajinách. Tým sa ďalej podporí zavádzanie nástrojov na stanovovanie cien uhlíka v partnerských krajinách.

V druhom kroku v roku 2027 Komisia posúdi, či navrhne ďalšie rozšírenie mechanizmu CBAM zahrnutím ďalších sektorov EU ETS, v ktorých hrozí únik uhlíka, ďalšieho nadväzujúceho tovaru alebo nepriamych emisií z ďalších odvetví v rámci mechanizmu CBAM.

Pred 1. januárom 2028 a následne každé dva roky predloží Európskemu parlamentu a Rade správu o uplatňovaní nariadenia o mechanizme CBAM a fungovaní mechanizmu CBAM, ako sa to vyžaduje v článku 30 ods. 6 nariadenia o mechanizme CBAM.